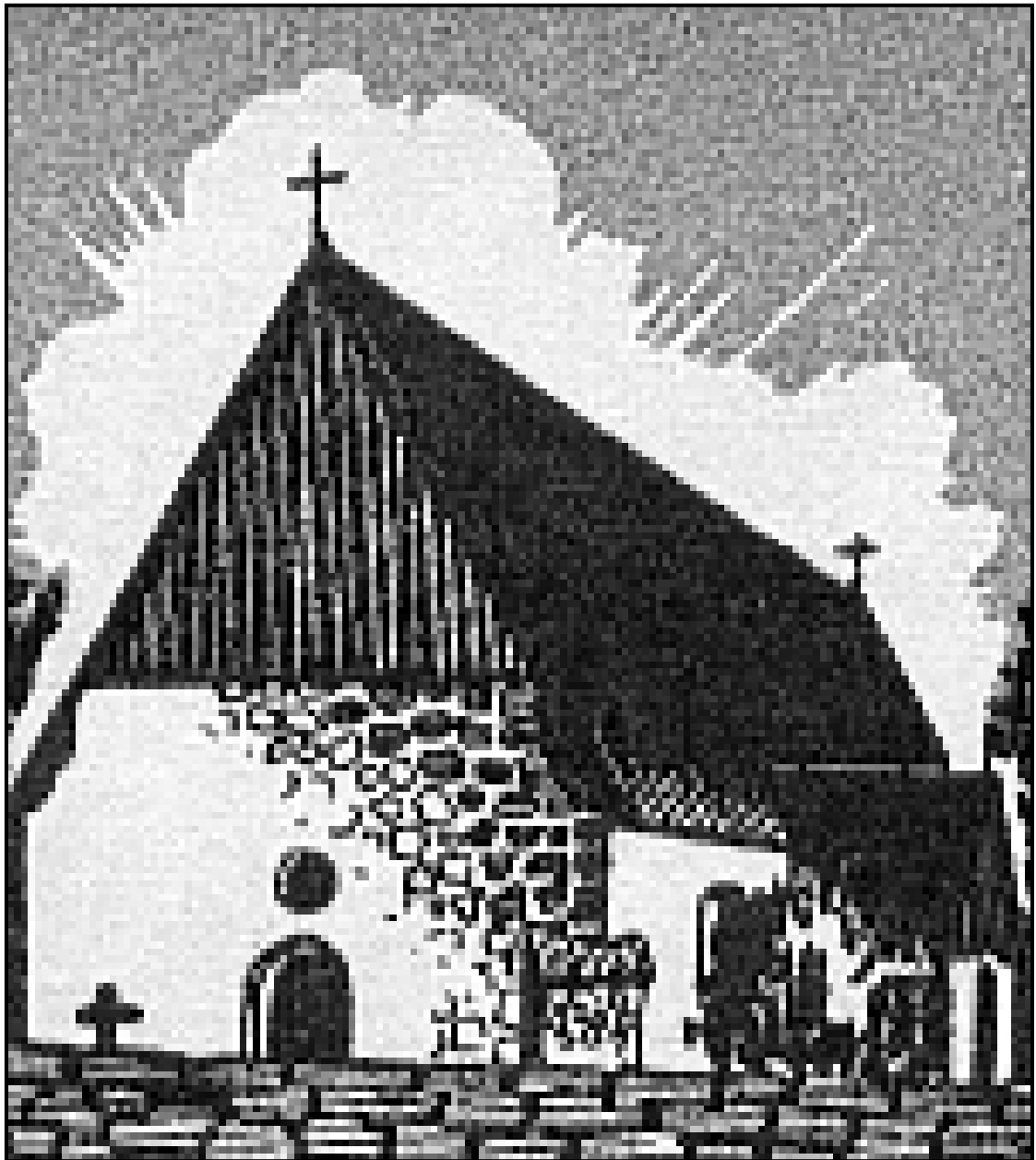


***Juuret 3/2002***

***Ylistarossa, Isossa- ja Vähässäkyrössä  
Vanhassa Ilmajoen pitäjässä  
Laihialla ja Jurvassa***



## Puheenjohtajan kynästä

*”Suomalaiset ovat saaneet nauttia kesän lämmöstä, josta tutkimukset ovat saattaneet kärsiä. Kauniina kesäpäivänä mieli tekee ulos luontoon. Lukeminen sen sijaan onnistuu, siispä vain selaamaan Juuria”.* Näillä sanoilla aloitin viimekertainen pääkirjoituksen ja tällaisena kelit jatkuivat syyskuulle saakka. Ainakin henkilökohtaisesti en paljoakaan jaksanut istua tietokoneen ääressä, sen kehittämän lisälämmön luoksi. Kaikesta huolimatta tarjoamme lukijoillemme normaalia paksumman lehden, vaikka sisäsivutkin on otettu käyttöön. Sivumäärän kasvattamiseen johtuu siitä, että halusimme alueellisen tasapainon artikkeleiden sivumäärän suhteen säilyvän. Tästä huolimatta pääkirjoitukselle ei montaa riviä riittänyt. Toimikunta on ollut lisäksi aktiivinen erillisjulkaisujen suhteen, tästä lisää lehden lopussa.

Tässä vaiheessa vuotta aloitetaan pohtimaan jo seuraavan vuoden toimintaa. Mitä sinä odotat? Kerro se meille, ottamalla yhteyttä yhteyshenkilöihin tai tulemalla syyskokoukseen keskustelemaan. Päivämäärän näet lehden lopusta!

Toimikuntamme osallistuu ”Kuulutko Sukuuni-tapahtumaan” Vantaalla omalla osastolla 12-13.10 (Vantaan ammatillisessa koulutuskeskuksessa)

Kirjoitellaan enemmän vuoden viimeisessä numerossa, kun syyskokous on takana – nyt vain lukemaan!

Terveisin Matti Lehtiö

### Sisällys:

Matti Lehtiö	Vuoden 1720 väenotto Vähässäkyrössä	sivu 3
Matti Lehtiö	Peräseinaojen uudisasukkaat Isoakyröä asuttamassa - Liikaluomalta Perttilään ja Lehmälammilta Lakariin	sivu 8
Matti Lehtiö	Varmennos Kilttilän sukujohtoon Isonvihan yli	sivu 12
Matti Lehtiö	Kaisa Västin suuvärkki	sivu 13
Tapio Piirto	Sakoilla selvinnyt miehentappaja	sivu 15
Jouko Niemelä	Alavuden Sulkavankylän ensimmäisen talon, Soukkalan alkuvaiheet	sivu 16
Matti Lehtiö	Rippikirjojen luotettavuus 1700-luvulla	sivu 18
Matti Lehtiö	Viemäro nimi	sivu 18
Ulpu Takatalo	Lasimestari Wallenbergin jälkeläisiä – Oikaisuja/täydennöksi Juurien 2/2002 artikkeliin	sivu 19
Matti Lehtiö	”Ollin oppivuodet”	sivu 21
Penni Airas/Tapio Piirto/Markku Pihlajaniemi	Kauhajoen Knuutila – Kierari, krouvi ja käräjätalo, osa 2	sivu 22
Markku Pihlajaniemi	Mitä uutta Kauhajoen Enosta	sivu 24
Penni Airas/Tapio Piirto/Markku Pihlajaniemi	Taavetti Matinpoika Kurikasta	sivu 25
Matti Lund	Ritaalan Kauppilasta Laihialle Pöyryyn ja Knuuttiin, osa 2	sivu 32
Matti Lehtiö	Kyröön Komsit Jalasjärveä ja Teuvaa asuttamassa?	sivu 43
	Uutuus julkaisuja	sivu 43

Julkaisija: PHS:n Juuret-toimikunta

Yhteyshenkilöt:

Pj, sihteeri ja ”päätoimittaja”: Matti Lehtiö, Vanha Korventie 67 66440 Tervajoki [matti.lehtio@designor.com](mailto:matti.lehtio@designor.com)

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri, lisätilaukset: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö [tapani.pihlajainen@nic.fi](mailto:tapani.pihlajainen@nic.fi)

Ilmajoki yht.henkilö: Tapio Piirto, Rommelinmäentie 17 61330 Koskenkorva, [rommelinmaki@yahoo.com](mailto:rommelinmaki@yahoo.com)

Toimiston avaimet ja mikrokorttien katseluvaraukset: Tarja Ollila 050-5650509, [tarja.ollila@pp.qnet.fi](mailto:tarja.ollila@pp.qnet.fi)

Toimitus ottaa vastaan jäsenten artikkeleita, kysymyksiä ja pieniä uusia havaintoja. Artikkeleiden asiasisällöstä vastaa kirjoittaja, mutta toimitus varaa itselleen mahdollisuuden esittää toivomuksia artikkelin sisällön ja esitystavan suhteen. Koska julkaisu ei sovi hitaan ilmestymistiheyden vuoksi useamman julkaisun mittaiseksi keskusteluareenaksi, siirretään tällaisissa tapauksissa keskustelu suoraan henkilöiden väliseksi, joista julkaisu esittää tiivistelmän.

Artikkeleissa olevien tietojen lainaus on sallittua, lähde ilmoitettuna. Kokonaisten artikkeleiden lainaus luvallista artikkelin kirjoittajan luvalla

Oikoluku (osa tekstistä): Liinu Tamminen Taitto: Matti Lehtiö

Paino: Ylistaron Painopalvelu

## Vuoden 1720 väenotto Vähässäkyrössä

Vaikka Pohjanmaan asukkaat olivat saaneet tottua toistuviin väenottoihin ruotsinvallan viimeisinä vuosina ennen isoavihaa, vieraan valloittajan toteuttama väenotto 6 vuotta Napuen taistelun jälkeen oli kuitenkin varsin epämieluisa koettelu. Vähänkyrönkin osalta tämä merkitsi kymmenen ns. ryssänsotilaan eli manttaalimiehen varustamista. Varustettavien sotilaiden määrä perustui vuoden 1719 verotukseen. Vähänkyrön pitäjän talojen yhteenlaskettu manttaalimäärä oli noin 10 manttaalia ja jokaista manttaalia kohden tuli varustaa sotilas. Jos väenoton määrän suhteuttaa talomäärään, se tuntuu kevyemmältä kun ennen isoavihaa tapahtuneet väenotot tällainen vertailu johtaa kuitenkin harhaan, sillä silloiseen väkimäärään suhteutettuna tämäkin rasitus oli erittäin raskas kannettavaksi.

Etelä-Pohjanmaan historiassa (osa IV s.176–179) asiaa selvitellään varsin perusteellisesti:

*”Varsinainen väenotto tapahtui kuitenkin vasta v. 1720, kuten valitusvirsi kertoo:*

*’Wuonna jälkeen syndymän Lunastajan Yxi tuhatta Tygö Sataa Seitsemän ja kaksikymmend vietin pojat, isät lapsijoukolda. Suru seura myöt, waimot yli yöt, itke tätä, hyväst jättä, Armans meren rannalla’*

*Venäläisillä on ollut kautta aikojen tapana pakolla ottaa sotaväkeen vihollismaankin väkeä. Upseerit ottivat jo varhain suomalaisia väkisin palvelukseensa, sotaväkeen pantiin pakolla, eikä yksin miehiä, vaan naisiakin, kuten tunnettu joutsenolainen papintytär Annikka Svahn, joka yhdessä 50 muun naisen kanssa pistettiin rakuunaksi ja oli mm. Napuella mukana vihollisen riveissä. Mutta vasta mainittuna vihan viimeistä edellisenä vuonna Suomessa tapahtui yleinen väenotto; joka manttaalilta otettiin mies Venäjän väkeen. Tämä ”kauhea verivero” lienee, kuten mainittu, ollut kokonaan Douglasin ansiota; kenraalikuvernööri koetti sillä paikata syntejään.*

*Manttaalille tuli täten aivan samat velvollisuudet kuin aikaisemmin ruodulle, menetelmiä noudatettiin ja kauttaaltaan saatiin havaita samoja ilmiöitä.*

*Niinpä sotamiestä asetettaessa manttaalin talonpojat koettivat mikäli mahdollista taivuttaa sen joukostaan varsinaisesti palkkaamaan sotamiehen, jota Ruotsin ajalta olisi ollut vuorossa. Kaikki yhdessä varustivat miehen ja hankkivat matkaeväät. Sotamiehen palkkakin nousi yleensä*

*samoihin summiin kuin Ruotsin aikana, n. 200 talariin, vain Lapualta mainitaan, että sotamiehet siellä yleensä saivat 40 karoliinia. Poikkeustapauksissa saatiin mies 100 talarilla tai jopa 10 ruplalla (93 talarilla 24 äyrillä). Vanhaan tapaan manttaali luovutti lisäksi vaimoille ja yksinäisille äideille lisäksi neljä kapanalaa peltoa ja 4 kuormanalaa niittyä.*

*Sotilaiden saaminen ei ollut helppoa, sillä kaikilla oli liian selvät käsitykset Venäläisten tavoista, jotta nuoria miehiä olisi halunnut lähteä nähtäväksi eliniäkseen heidän joukkoonsa. Kun suuri kurjuus vallitsi ja pestiraha sekä muut manttaalin tarjoamat edut näyttivät lupaavan omaisille hieman paremman toimeentulon, uhrautui yksi ja toinen vapaaehtoiseksi. Kuitenkin monet manttaalit olivat peräti hädissään, kun miestä ei saatu. Eivätkä Venäläiset antaneet kenellekään tilaisuutta kadota metsiin. Muuattakin Töysän isäntää, Antti Pöntistä, pidettiin kovassa vankeudessa, kunnes hän sai hankituksi sotamiehen, jonka manttaalinsa puolesta ottanut järjestääkseen. Tällaisissa tapauksissa menettelivät hätätilanteessa olevat talonpojat toisinaan sangen väkivaltaisestikin, aivan kuin muuallakin Suomessa. Niinpä mainitun Pöntisen puolesta otettiin lopuksi muuan isokyröläinen väkisin sotamieheksi. Myöskin Ilmajoen Peuralan kyläläinen Matti Antinpoika otettiin väkisin Rahnaston sotamieheksi, ja hän valitti vielä saaneensa kovin vähän palkkaa.*

*Toisaalta näkee harvoin sellaista alttiutta ja yksimielisyyttä kuin tätä yhteistä raskasta rasitusta kannettaessa. Mustasaarelainen saattoi lainata köyhälle jurvalaiselle rahat sotamiehen pestämiseksi, ja perheen ainoan huoltajan ei tarvinnut itse lähteä. Sotamiehiä lainattiin jos liikenä, apua tarvitseville sangen epävarmoilla takuilla, kun kukaan ei voinut olla varma vähäisen omaisuutensa säilymisestä. Aivan harvinaisen paljon saatiinkin miehiä vieraista pitäjistä. Isokyröläisillä oli lapualainen sotamiehenä, vähäkyröläisillä teuvalainen, sieltä oli Isojoen manttaalin mieskin, kurikkalaiset saivat jurvalaisen pestatuksi, laihialaiset olivat Vimpelistä hakeneet miehensä, alajärveläiset Korteesjärveltä jne.*

*Sotamiehenotosta tiedotettiin siten, että papit saarnastuolista ensin lukivat kuulutuksen väenotosta. Tämä tapahtui maaliskuussa v. 1720, ja se*

oli niin raskasta monelle isänmaallisille papeille, että kerrotaan mm. Kokkolan rovastin Falanderin tämän takia kolmen viikon kuluttua kuolleen.

Sitten tapahtui väenkirjaus, Etelä-Pohjanmaan osalta ainakin Vaasassa, jonne talonpojat saapuivat. Jo edellisessä luvussa mainitsimme miten Schmiedefeldt ja hänen Venäläiset apurinsa harjoittivat vielä tässä kiristystä, vaikka heitä koetettiin lahjoa. Tavalla tai toisella miehet sitten haalittiin, mutta kaikista Suomen manttaaleista ei saatu miestä, 2.242:sta vain n. 1500. Kun pohjalaiset sotamiehet oli Vaasassa luetteloitu, vietiin heidät nähtävästi Venäläisten vartioimina Turkuun, missä vielä tapahtui loppukatselmus. Tällöin muutama hylättiin ja laskettiin kotiin, mutta toiset vietiin vahvasti vartioituna Pietariin, sieltä Moskovaan ja vihdoin Turkkiin, kertoo Falander.

Näyttää kuitenkin siltä, että matka olisi käynyt liian raskaaksi pohjalaisille ja varsinais-suomalaisille. He tekivät matkalla kapinan hyökäten vartiomiesten kimppuun ja lähtivät pakomatkalta kotia kohti. Monet saivat kuitenkin heti surmansa tai sortuivat tiellä. Falander kertoo, että juuri parhaimmat ja älykkäimmät menettivät henkensä, sillä tyhmimmät painuivat heti metsiin. Kertomuksessa täytyy olla jotakin perää, sillä yksi ja toinen eteläpohjalainen kotiutui seikkailurikkaalta karkumatkaltaan. Ylistaron Kaukolan manttaalin sotamies pääsi ”suuressa hengen vaarassa” Ruotsin puolelle, mistä rauhan jälkeen kotiutui. Isonkyrön Hevonkosken lapualainen sotamies, teuvalainen mies ja eräitä muitakin selviytyi kotikonnulleen. Mutta ainakin kolme kyröläistä, Ylistaron Topparlan ja Vähänkyrön Hakomäen sekä Haronkylän<sup>\*)</sup> sotamiehet näyttävät heti saaneen surmansa. Pietarin vankiloissa virui vielä toukokuussa 1722 16 karkaamisyrityksestä vangittua pohjalaista. Oli siellä kolme ilmajokelaistakin, joista kaksi sai nähdä kumppaninsa vankilassa kuoleva.

Loputkin manttaalimiehet suurimmaksi osaksi menehtyivät, sillä kun heidän rauhan palattua olisi pitänyt päästä takaisin isänmaahansa, ei edes kolmannestakaan kotiutunut.”

\*) Pitäisi olla Haarajoen kylä. Artikkelin kirjoittajan huomautus.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Vähänkyrön pitäjän osalta vuoden 1720 Venäjän armeijaan joutuneet sotilaat. Tutkimukseen on käytettävissä monta lähdettä, joiden tietoaines

kuitenkin muutamissa tapauksissa sisältää ristiriitaisuuksia aiheuttaen tulkintavaikeuksia ja pahimmassa tapauksessa virhepäätelmiä.

V.1719 ryssänmanttaaliveroluettelon mukaan Vähänkyrön pitäjässä oli siis 10 manttaalia, joten sieltä varustettiin sama määrä sotilaitakin. Vuoden 1719 ryssänmanttaaliveroluettelo etenee Vähäsäkyrössä suoraviivaisesti Kyrönjoen rantaa Tervajoen kylästä alajuoksulle Merikaartoon ja sieltä vastapuolen rantaa ylöspäin Hiiripellon kylään. Kun sotilasruodun koko on lähes tarkkaan talojen verotusarvosta yhteen laskemalla saatu 1 manttaali, eivät ruotujen sisältämät talot muodosta välttämättä selkeitä kyläkokonaisuuksia.

### No 1 Tervajoen sotilasruotu

Vähänkyrön ensimmäisen ruodun muodosti Tervajoen kylä kokonaisuudessaan.

Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan vuonna 1720 tästä ruodusta sotilaan oli varustanut Vähä-Flaamingin talo. Karoliinien muistokirjassa vuodelta 1989 mainitaan kuitenkin saman kylän Pelkosen eli Erkkilän varustaneen kyseisenä vuonna sotilaan. (Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan Pelkonen varusti sotilaan vuonna 1734). Ilmeisesti ruodutusluettelon tietoa on oikea, sillä vuodelta 1722 peräisin olevan käräjöpöytäkirjan tiedon mukaan Tervajoen ruodun sotilas siirtyi Pelkosen hyväksi vasta kyseisenä vuonna.

Tervajoen ruodun sotilaan nimi oli Iisakki, mutta hänen patronyyminsä on epävarma. Vuodelta 1724 peräisin olevassa puhtaaksikirjoitetussa käräjöpöytäkirjassa hänen patronyymikseen mainitaan Hannunpoika, mutta kylässä esiintyy myös Iisakki Heikinpoika niminen sotilas. Vähänkyrön kirkonarkistossa olevan Napuen taistelussa kaatuneiden ja Venäjälle vietyjen luettelossa esiintyy myös maininnat v.1720 venäläisten sotilaaksi ryhtyneistä miehistä, ilman patronyymiä. Tervajoen kylän Mäkkylän talon kohdalla on merkintä poika-Iisakin joutumisesta Venäjän armeijaan. Luettelon merkintätyylin perusteella Iisakki oli jonkinlaisessa sukulaisuussuhteessa Mäkkylään. Tervajoella esiintyvä sotilas Iisakki Heikinpoika oli saman kylän Raukon talosta ja sukua Mäkkylän asukkaille. Perusteltavaa onkin olettaa Iisakin patronyymin olleen Heikinpoikaa. Käräjätietoihin nojautuen Iisakki palasi elossa kotiin Venäjän armeijasta.

Vähänkyrön talvikäräjät 26.2.1724, (s.208):

*Tervajoen ryssänmanttaalikunta selitti sopineensa, että heidän sotilaansa Iisakki Hannunpoika*

(Heikinpoika?) lasketaan tästä lähin Heikki Pelkosen talon hyväksi.

## No 2 Kuutilan sotilasruotu

Ruodun muodosti Kuutilan kylä kokonaisuudessaan sekä Martosen talo Martolan kylästä. Vuodelta 1724 peräisin olevan tiedon mukaan ruodun sotilaana toimi Iisakki Matinpöika niminen sotilas, joka luovutettiin Heikki Rautiolle.

Vähänkyrön talvikäräjät 26.2.1724, (s.230):

*Kuutilan ryssänmanttaalin Iisakki Matinpöika luovutetaan Heikki Rautiolle.*

## No 3 Martolan sotilasruotu

Ruodun muodosti Martolan kylä, pois lukien Martosen talo, sekä Krekilän kylä, pois lukien Hakomäen talot. Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan vuonna 1720 sotilaan oli varustanut Vähä-Krekilän talo, mutta asiakirjoista ei ole vielä tullut esiin ruodun sotilaan nimeä. Tiedon puuttumisen vuoksi jää myös epäselväksi, kuoliko ruodun sotilas Venäjän armeijassa ollessaan. Vähänkyrön kirkonarkiston nimelistassa mainitaan yhdeksän Venäjän armeijaan joutunutta sotilasta. Näistä kahdeksan voidaan paikallistaa. Ruodun no 2 sotilasta ei esiinny laisinkaan, joten on mahdollista, että jäljellejäävä sotilas oli Martolan ruodusta ja tällöin nimeltään Juho.

Vähänkyrön talvikäräjät 7.3.1722, (s.280):

*Antti Mahlanen valittaa, että Matti Vappula, Simuna Jussila, vaimo Mallu Yrjänäntytär Louko ja Juho Antila eivät halua maksaa osuuttaan vuoden 1720 sotilaan varustuksista. Vastaajat katsovat olevansa asiassa vapaita, koska he mainittuna vuonna olivat vapaavuosilla. Vastaajille yhteensä puoli yhden talon maksua.*

## No 4 Savilahden sotilasruotu

Ruotuun kuului Savilahden, Tapolan ja Trontilan kylät sekä Krekilän kylästä Hakomäen talopari. Näiden lisäksi ruotuun kuului Saarenpään kylän ensimmäinen talo, Kaija.

Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan vuonna 1720 ruodun sotilaan pestasi Tapolan kylän Soinin talo. Ruodun sotilas mainitaan kuitenkin kirkonarkiston luettelossa Hakomäen kohdalla, eräs Jaakko- niminen renki. Vuosilta 1722 ja 1724 peräisin olevat asiakirjat vahvistavat asian ja kertovat Jaakon patronyymien olleen Antinpöika ja hänen veljensä asuneen Ojaniemen kylässä. Asiakirjoista vahvistuu tieto Jaakon kuolemasta ennen vuotta 1722.

Vähänkyrön syyskäräjät 24.9.1722, (s.676):

*Oikeus totesi, että Mikko Fransinpöika Hakomäestä on hänen kanssaan samaan ryssänmanttaaliin kuuluvien kanssa velkaa Antti Antinpojalle Ojaniemestä tämän veljen Jaakko Antinpojan v. 1720 tekemästä sotilassopimuksesta.*

Vähänkyrön syyskäräjät 24.10.1724, (s.752):

*Kreki Jaakonpöika Soini esittää ryssänmanttaalin kanssa tekemänsä sopimuksen, että Soini ottaa maksaakseen perillisille sotilas Jaakko Antinpojan palkan, josta on vielä maksamatta -- ja ruotuosakkaille --.*

## No 5 Saarensivun sotilasruotu

Saarensivun ruotuun kuului taloja kolmesta kylästä: Saarensivun kylä, pois lukien Kaijan talo, Torkkolan kylä kokonaisuudessaan sekä Merikaarron kylän Sauson talo.

Sotilasruodun kohdalla kaikkien eri tietolähteiden tietoaineokset ovat yhteneviä. Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan Akkolan talo Torkkolan kylästä oli varustanut sotilaan vuonna 1720 ja sama asia varmistuu kirkonarkiston luettelosta, jossa mainitaan renki Heikin joutuneen venäläisten sotilaaksi. Vuodelta 1724 olevasta käräjöpöytäkirjasta paljastuu Heikin patronyymiksi Hannunpöika sekä tieto hänen kuolemastaan ennen vuotta 1722.

Vähänkyrön talvikäräjät 26.2.1724, (s.231):

*Saarensivun ryssänmanttaali on luovuttanut sotilaansa Heikki Hannunpojan leskivaimo Aune Matintyttäreille Saarensivulta, ja tämä ottaa maksaakseen --*

## No 6 Merikaarron sotilasruotu

Merikaarron kylän ensimmäinen talo Sauso kuului ruotuun No:5, mutta kaikki muut kylän talot kuuluivat ruotuun no 6.

Kirkonarkiston tiedon mukaan silloinen Vähä-Kukon isäntä Simo oli pestautunut venäläisten sotilaaksi. Vuodelta 1724 peräisin oleva käräjöpöytäkirja vahvistaa nimen ja kertoo patronyymiksi Heikinpöika. Vuoden 1735 ruodutusluettelon mukaan Kolkin talo oli vuonna 1720 varustanut ruodun sotilaan. Simo Heikinpojan suhdetta Vähä-Kukon taloon ei tiedetä, mutta kysymyksessä lienee kuitenkin isonvihan aikainen järjestely. Yhtenä vaihtoehtona voi olla se, että hän oli talon leskiemännän veli.

Vähänkyrön talvikäräjät 26.2.1724, (s.229):

*Merikaarron ryssänmanttaali kertoo, luovutaneensa 1720 Venäjän väkeen pestaamansa Simuna Heikinpojan Antti Kolkille Merikaarosta, ja tämä maksaa sotilaan palkan. Osakkaat ovat Tuomas Sauso, Tuomas Skarra, Samuel Simola, Simuna Kukko, vaimo Liisa Parkkari, Jaakko Seppälä, Anna Vaali, Liisa Trasti, Matti Knooka, Matti Störvi, Mikki Kukko. Myös vaimo Maria Kukko toivoi saavansa mainitun sotilaan oman tilansa hyväksi.*

#### **No 7 Saarenpään sotilasruotu**

Ruotuun kuului koko kylä, lukuun ottamatta Mullolan kylän Iso-Mullon talon Tuomas Mulloa lukuun ottamatta. Edelleen ruotuun luettiin koko Ryövälän kylä, joka näyttää kuuluneen tällöin Merikaarron kylään. Saarenpään kylän Jukkaran talo näyttää olleen vastuussa sotamiehen varustamisesta. Ruodun sotilaana toimi Juhon Antinpoika, joka oli Saarenpään kylän Talosen vävy.

Vähänkyrön talvikäräjät 24.9.1722, (s.679):

*Leskivaimo Vappu Tuomaantytär Saarenpäästä vaatii poikansa Juhon Antinpojan rästissä olevaa sotilaspalkkaa. Matti Mullo ja hänen ruotukuntansa myönsivät, että pestiraha ja palkka olivat olleet 212 taalaria kuparirahaa*

Vähänkyrön talvikäräjät 24.9.1722, (s.678):

*Leskivaimo Marketta Matintytär Saarenpäästä toivoo 1 1/8 manttaalin suuruisen Talosen halkomista hänen ja vanhimman veljensä tyttären Kaisa Jaakontyttären välillä, mihin Kaisa ei halua suostua, koska venäläiset ottivat sotilaaksi hänen miehensä Juhon Antinpojan, joka toivon mukaan aikanaan palaa. Sillä välin haluaa Kaisa pitää talon lapselleen varattuna ja on antanut sen nimismies Langiuksen hallintaan syyskuun 3 päivänä 1722 tehdyn sopimuksen mukaisilla ehdoilla. Lisäksi Marketta Matintytär on kykenemätön suorittamaan tilan ulostekoja, koska hän omistaa vain lehmän, hiehon ja vasikan eikä siten taloa voi pitää pystyssä.*

*Päätös: Ei myönnetä tilan halkomista.*

Vähänkyrön talvikäräjät 26.2.1724, (s.212):

*Saarenpään ryssänmanttaalin sotilas on luovutettu Erkki Jukkaraiselle, ja tämän tulee maksaa Martti Myntille, Yrjänä Ryöväriille, Jaakko Ryöväriille, Jaakko Valtarille, Matti Mullolle, Simuna Skarralle, Mikki Mäntälle ja Erkki Mullolle 13 taalaria, sekä 3 kappaletta ruista kullekin.*

#### **No 8 Hyyriän sotilasruotu**

Ruotuun kuului Saarenpään kylästä yksi Mullon talo, sekä Hyyriän ja Haarajoen kylät.

Sotamiehen nimi oli Simuna Tuomaanpoika, syntyisin Iso-Mullon talosta, joka oli myös sotilaan asettanut talo. Etelä-Pohjanmaan historian tiedon mukaan ruodun sotilas kuoli heti alkumatkasta.

Vähänkyrön talvikäräjät 5.3.1732, (s.651):

*Ryssänmanttaali osakkaat Haarajoelta ja Hyyriästä vaativat Tuomas Tuomaanpoika Metsä-Mullolta maksua sotilaasta, joka asetettiin Venäjän palvelukseen v. 1720 ja joka nyt luetaan Mullon tilan hyväksi.*

Vähänkyrön syyskäräjät 24.10.1724, (s.757)

*Leskivaimo Liisa Matintytär Mullolasta hakee 12 p:ltä toukokuuta 1720 olevan sopimuksen mukaan Venäjän sotilaaksi lähteneen miehensä Simuna Tuomaanpojan palkkasaatavaa 155 kuparitaalaria Haarajoen ryssänmanttaalista. Lesken appi Tuomas Mullo ottaa maksaakseen leskelle ja tämän pojalle Martti Simunanpojalle, koska mainittu sotilas nykyisin lasketaan Mullon tilan hyväksi.*

#### **No 9 Ojaniemen sotilasruotu**

Ruotuun kuuluivat Ojaniemen, Selkämäen ja Perkiön kylät sekä Kalsilan kylästä Laurilan talo.

Kirkonarkiston luettelon mukaan Perkiön kylän Huovarin talossa mainitaan Matti-niminen Venäjän armeijaan joutunut mies. Vuoden 1735 ruodutusluettelo taas kertoo Ojaniemen kylän Setulan talon varustaneen sotilaan vuonna 1720. Molemmat tiedot voidaan varmentaa käräjäpöytäkirjamateriaalista. Huovarin talosta sotilaaksi vuonna 1720 lähtenyt Matti oli patronymiltään Tuomaanpoika. Matti Tuomaanpoika ei liene Huovarin talonväkeä, mutta mahdollisesti kuitenkin vähäkyröläinen, ja näyttää kuolleen sotaväkiajallaan. Matin leski mainitaan asuvan Vähässäkyrössä vuonna 1728.

Vähänkyrön talvikäräjät 7.1.1725, (s.26):

*Mikki Setula osoittaa oikeudessa laskelmalla, että hän ryssänmanttaalin sotilaan Matti Tuomaanpojan varustamisesta joutuu osaveljille maksamaan -- ja on sitten vapaa, kunnes vuoro seuraavan kerran lankeaa.*

Vähänkyrön syyskäräjät 12.10.1728, (s.855):

*Leskivaimo Priitta Antintytär Selkämäeltä kertoo, että hänen miehensä Matti Tuomaanpoika vuonna 1720 meni sotilaaksi Venäjän palvelukseen Ojaniemen manttaalin puolesta ja laskettiin*

myöhemmin Mikki Setulan hyväksi. Leski valittaa, ettei hän ole saanut Setulalta tavanomaista lehmää eikä peltoa, niin kuin hänelle sotilaskontrahdissa 7.5.1720 on luvattu. Tuomittiin Mikki Setula täyttämään sopimuksessa mainitut ehdot.

Sitten määrättiin Martti Hakomäki mainitun sotilaan alaikäisten lasten holhoojaksi ja on hänen velvollisuutena valvoa, että leski ja lapset saavat Setulalta, mitä heille kuuluu.

Vähänkyrön syyskäräjät 12.9.1726, (s.734):

Elias Jaakonpoika Perkiöstä, vaatii Mikki Setulalta 5 kuparitaalaria, joka on vielä saamatta v. 1720 sotilaan varustuksista. Setula ottaa maksaakseen sitä vastaan, että ko. sotilas kirjataan hänelle.

Vähänkyrön syyskäräjät 12.9.1737, (s.312):

Edesmenneen Matti Tuomaanpoika Huovarin leski Priitta Antintytär Perkiöstä esitti miehensä ja Vähänkyrön 9. Ryssänmanttaalin kesken laaditun sopimuksen, jolla ryssänmanttaali lupaa Matille palkkana 200 kuparitaalaria tämän ryhtyessä Venäjän sotilaaksi, ja tämän sotilasvarustus on rauhan tultua siirtynyt osapuolten keskinäisellä sopimuksella Mikki Jaakonpoika Setulan talon

haltuun sen jälkeen, kun Mikki oli luvannut maksaa kaiken, mitä Matti Tuomaanpojan varustamiseksi oli vaadittu lyhennykset huomioiden.

#### No 10 Kalsilan sotilasruotu

Ruodun muodosti Kalsilan kylä, pois lukien Laurilan talo sekä Hiiripellon kylä.

Kirkonarkiston nimiluettelossa mainitaan Hiiripellon kylän Tapion talossa renki Elias, ja hänen nimensä jälkeen merkintä venäjänsohilas vuonna 1720. Vuoden 1735 ruodutusluettelo puolestaan mainitsee Hiiripellon Heikkilän talon varustaneen sotilaan vuonna 1720.

Vähänkyrön syyskäräjät 13.8.1723, (s. 531):

Määrättiin Simuna Heiri Hiiripellosta maksamaan vuonna 1722 kuolleen sotilaan Elias Tolikan vaimolle Maria Hannuntyttärelle ja tyttärelle piika Vappu Eliaksentyttärelle maksamatta olevaa sotilaan palkkaa 113 kuparitaalaria.

Vähänkyrön syyskäräjät 13.8.1723, (s. 547):

Kalsilan ryssänmanttaaliin osalliset sopivat, että Venäjän sotilaaksi kirjattu Elias Tolikka tästedes kirjataan Heikki Heirin taloon.

Vuonna 1720 Venäjän armeijaan sotilaan varustaneet talot ja sotilaat

No	Sotilaan varustanut talo	Sotamies	Rauhan tultua
1	Vähä-Flaaminki/Tervajoki	Iisakki Heikinpoika	Elossa
2	Rautio/Kalsila	Iisakki Matinpöika	?
3	Vähä-Krekilä	Juho?	?
4	Soini/Tapola	Jaakko Antinpöika	Kuollut
5	Akkola/Torkkola	Heikki Hannunpöika	Kuollut
6	Kolkki/Merikaarto	Simuna Heikinpöika Vähä-Kukko	Elossa????
7	Jukkara/Saarenpää	Juho Antinpöika	?
8	Mullo Tuomas/Saarenpää	Simuna Tuomaanpöika (Iso-Mullo)	Kuollut
9	Setula/Ojaniemi	Matti Tuomaanpöika	Kuollut
10	Heikkilä/Hiiripelto	Elias Tolikka	Kuollut

Asiakirjaotteiden suomennokset Pauli Kukko

#### Etsintäkuulutuksia

Hartvik / Mänty sukuhistoriakirjassa sivulla 35 on Jurvan Sarvijoella Miettylänkylän torpat (vv. 1865 - 1885), mainittu Laitala n:o 2:ssa, Sorkin torppari Tuomas Matinpöika Viitamäki, s. 27.6.1832, puoliso Sanna Juhontytär, s. 29.7.1844. Lapsia heille syntyi kuusi. Tuomas Viitamäki oli taitava huonekalujen valmistaja. Nykyisin torpan paikalla asustaa eri suku, jonka hallussa on Tuomas Viitamäen valmistama ja nimellä varustettu kapiöarkku. Mikäli tämän Tuomas Viitamäen jälkeläisiä löytyy, kyseinen kapiöarkku saisi oikeasta suvusta mahdollisesti kodin.

Vastaukset voi lähettää tämän lehden toimitukseen tai sähköpostilla [reima.manty@pp.qnet.fi](mailto:reima.manty@pp.qnet.fi), tiedustella myös voi puhelimitse numerosta 0400-169592.

## Peräseinäjoen uudisasukkaat Isoakyröä asuttamassa

### Liikaluomasta Perttilään ja Lehmälammelta Lakariin

Vanhoissa Juuret-julkaisuissa on jo muutamaaan otteeseen käsitelty Peräseinäjoen ja siihen rajoittuvan Alavuden asukkaiden muuttoliikettä isonvihan jälkeen Isoonkyröön. Sijansa ovat saaneet niin Alavuden Putulasta kuin Peräseinäjoen Luomasta ja Vuolteelta Isoonkyröön muuttaneet. Muuttoliike ei kuitenkaan rajoittunut heihin, vaan mainituista paikoista riitti enemmänkin asukkaita täyttämään Isonkyrön henkilövajetta. Lukija saattaa kummastella, miksi tältä harvaan ja myöhään asutetulta alueelta riitti intoa ja asukkaita perhekunnittain Kyröä asuttamaan? Vastaus kysymykseen on varsin yksiselitteinen: syrjäisen sijaintinsa vuoksi seutu oli vielä 1700-luvun alussa täynnä laajoja, viljelystä vaikeuttavia suoalueita, ja tarjosi siten niukat toimeentulomahdollisuudet. Toisaalta alueen asutus oli pystynyt välttämään Napuen taistelun jälkeisen terrorin vähemmän vaurioin kuin Isokyrö.

#### Liikaluoma eli Liikala

Peräseinäjoen alueella mainitaan Erkki Ollinpoika ja Maria Jaakontytär uudisasukaspariskuntana vuonna 1694. Erkin raivausaika kestää vain vuoteen 1696 saakka, jolloin hän kuolee, ja seuraavana vuonna uudistilalle on merkitty asukkaaksi ainoastaan hänen leskensä. Veroluetteloihin ilmestyy vuonna 1698 samalla paikalle uusi yrittäjä, mistä voidaan päätellä, että kysymyksessä oli suurella todennäköisyydellä saman raivion uusi eläjä, Matti Heikinpoika -niminen perheellinen uudisasukas, jonka mainitaan saaneen 10 vuoden verovapauden, vuoteen 1710 saakka. Myöhemmin, vuonna 1701, Liikaluoman uudistilan asukkaiden joukko lisääntyy Matti Heikinpojan vanhempien perheellä. Uudisasukas Matti Heikinpojan isä Heikki Tuomaanpoika ja myöhemmin hänen perheensä olivat ennättäneet asua monessa paikassa Ilmajoen pitäjän alueella ennen Peräseinäjoelle muuttoa. Varhaisin merkintä Heikistä löytyy Pirilän talossa, jossa hänet mainitaan renkinä 1675–77, ja sen jälkeen Seinäjoen Upassa, jossa hänet mainitaan avioituneena, puolisonaan Kerttu Jaakontytär, Upan isännän Tuomas Jaakonpojan sisko. Upasta perhe muuttaa Ilmajoelle Kuhnaan ja sieltä edelleen Rinta-Lopin taloon. Rinta-Loppiin perhe ilmestyy 1600-luvun lopulla ja alkaa isännöidä taloa, kun edelliset asukkaat eivät

onnistuneet siirtämään isännyyttä talon seuraavalle sukupolvelle. Tuomaan isännöytsaika ei kuitenkaan Lopissa muodostunut kovin pitkäksi: vain 1697–1701.

Vuonna 1701 Heikki ja Kerttu siis ilmestyvät Liikaluoman uudisraivaajien joukkoon mukanaan koko perhe, jolloin talossa asui heidän lisäksi Matti, Juho, Marketta ja Anna sekä Matin vaimo – joka oli hänen siskonsa täysi kaima – Anna Heikintytär. Liikaluomasta muodostuu Heikille ja Kertulle lopullinen ja pysyvä asuinpaikka. Vaimonsa Anna Heikintyttären kuoltua Matti avioituu Sofia Matintyttären kanssa.

*Heikki Tuomaanpoika* s. 1644 k. 1706  
*pso Kerttu Jaakontytär Uppa* s. 1647 k. 1717  
*Täysi-ikäiseksi kasvaneita lapsia:*  
*Matti Heikinpoika* s. 1667  
*pso I: Anna Heikintytär*  
*pso II: Sofia Matintytär*  
*Marketta Heikintytär* s. 1683  
*pso Jaakko Matinpoika Myllymäki*  
*Anna Heikintytär* s. 1685  
*pso Erkki Jaakonpoika Lehmälammilla*  
*Juho Heikinpoika* Kuolee ennen Isoavihaa.  
*Maria Heikintytär, mainitaan Matin siskona v. 1707–11. Tässä vaiheessa hänestä ei ole enempää tietoa.*

Isonvihan aikana, kun Kyrönmaa kaipasi kipeästi uutteria työmiehiä, lähti jokin uskalias peräseinäjokinen, kylmiin soihin kyllästynyt asukas katsastamaan, löytyisikö Kyrönjoen varrelta paremmat elämisen mahdollisuudet. Kuka heistä oli ensimmäinen, ei ole tutkittu, mutta sana kiersi, ja vuonna 1717–18 Liikaluoman torpassa tehtiin yhteispäätös muutosta Isoonkyröön. Täysi-ikäisiä lähtijöitä rippikirja mainitsee neljä: Matti Heikinpoika ja hänen vaimonsa Sofia, Matin sisko Anna Heikintytär puolisonsa Erkin kanssa, sekä luonnollisesti molempien perheiden alaikäiset lapset. Kotiin Liikaluomalle jäi emännöimään ja isännöimään Matti Heikinpojan sisko Marketta Heikintytär puolisonsa Jaakko Matinpojan kanssa. Jaakko Matinpoika oli syntyjään Myllymäen uudisasukkaan Matti Jaakonpojan poika. Myllymäen uudisasukas Matti Jaakonpoika saattoi olla syntynyt Lapuan Tuomaalasta.



## Lehmälampi eli Lampi

Toinen Peräseinäjoen ennen isoavihaa perustetuista uudistaloista oli nimeltään Lehmälampi eli Lampi, joksi nimi myöhemmin lyhentyi. Rippikirjassa uudistalo mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1706. Rippikirjassa uudisviljelijäperheen vanhempien nimet olivat Jaakko Klemetinpoika ja vaimo Maria Antintytär. Tässäkään tapauksessa kysymyksessä ei ollut aivan nuorista ihmisistä, sillä mukana seurasivat pian rippikouluikäiset pojat Matti ja Erkki. Jaakko Klemetinpoika oli Klemetti Heikinpoika ja Vappu Rasmuksentytär Raskun poika Ilmajoelta, ja pariskunta isännöi Raskua 1677–97. Jaakon vaimo Maria Antintytär oli syntyisin Kurikasta, Antti Erkinpoika ja Aune Yrjänäntytär Laulajan tytär. Raskusta Jaakko ja Maria siirtyivät Ilmajoen Ollilan taloon, jossa tuoni oli korjannut ilmeisestikin lyhyessä ajassa sekä talon vanhan isännän, hänen poikansa ja pojan vaimon.

Siirtymistä Ollilaan oli todennäköisesti edeltänyt jonkinlainen neuvottelu ja ehkä sopimuskin Ollilan suvun kesken. Sopimuksen sisältö rakentui ilmeisesti sen varaan, että Jaakon ja Marian tytär avioituu Ollilaan ja siihen saakka vastuun talon hoidosta ottaa Jaakko, väistyen kuitenkin jossakin vaiheessa tilanhoidosta nuoremparin tieltä. Jaakon tytär Vappu avioituikin Kaappo Pentinpoika Ollilan kanssa 1699 ja muutaman vuoden yhteiselön jälkeen Jaakko muuttaa ilmeisesti aikaisemmin sovitun sopimuksen mukaisesti pois talosta vuonna 1706, taas uuteen asuinpaikkaan – Peräseinäjoelle.

Kun Liikaluoman isäntäväki oli muuttanut Isoonkyröön, muutti heidän mukanaan Jaakon ja Marian poika Erkki, joka oli Liikaluoman vävy. Tämä lieneekin ollut osasyynä siihen, että vuosi liikaluomalaisten muutosta vuonna 1718 myös Jaakko ja Maria muuttavat Isoonkyröön miniänsä Helena Heikintyttären kanssa. Jaakon poika ja Helenan puoliso Matti oli sotilas, ja mahdollisesti jo tällöin ottanut sotilastehtävän, koska häntä ei mainita rippikirjassa.

*Jaakko Klemetinp., Raskun, Ollilan ja Lehmälammen isäntä. Pso Maria Antintytär Laulaja*

*Aikuiseksi eläneitä lapsia:*

*Vappu Jaakontytär, pso Kaappo Pentinpoika Ollila Ilmajoella.*

*Matti Jaakonpoika, pso Helena Heikintytär. Sotilas, ruotunimeltään Rosensten.*

*Erkki Jaakonpoika, pso Anna Heikintytär Liikaluoma Peräseinäjoelta.*

Minne sitten edellä esitelty Liikaluoman ja Lehmälammen perheet Isossakyrössä päätyivät? Ainoa mahdollinen keino asian ratkaisemiseksi on tutkia Isonkyrön vanhimmat rippikirjat ja etsiä sieltä sopivannimisiä pariskuntia. Jos tällaisia on tarjolla, pitää laajentaa tutkimukset myös isoavihaa edeltävään aikaan.

## Liikaluoman perhettä etsimässä Isossakyrössä

Rippikirjoja läpikäymällä Isonkyrön Laurolan kylän Perttilän talosta löytyy vanhemmista rippikirjoista aviopari Matti Heikinpoika ja Sofia Matintytär, jotka hyvinkin sopisivat Liikaluoman perheeksi. Tutkimusta vaikeuttaa kuitenkin se, että Matti Heikinpoika kuolee, ennen kuin rippikirjoihin on merkitty syntymäpaikka ja -aika. Sofia Matintyttären rippikirjat myöhemmin varmistavat syntyneen Ilmajoella. Perttilän talon asukkaista löytyy valmista sukututkimustietoa. Tämänkin julkaisun palstoilla usein esitelty fil. maist. Jaakko Laurila sivuaa sukua ”*Saaren suvun sukuhistoria*”-nimisessä monisteessa, jonka ilmestymisvuosi on tuntematon. Todennäköisesti se kuitenkin ajoittuu 1950-luvulle, niin kuin monet hänen isokyröläis-tutkimuksistaan. Laurilan mukaan Perttilän taloa isonvihan jälkeen isännöinyt Matti Heikinpoika oli kuitenkin Perttilän vanhaa sukua. Monisteessa hän esittää 1500-luvulta alkavan yhtenäisen sukupolvi- ketjun, josta 1700-luvulta voidaan poimia seuraavat nimet:

Perttilän talon isäntiä Jaakko Laurilan mukaan:

*Antti Kaaponpoika* 1700–09

*Mikki Antinpoika* 1709–14

*Heikki Mikonpoika* 1714–24

*Matti Heikinpoika* 1724–53

Veroluetteloiden perusteella Perttilän talon isännät ovat etunimiensä osalta osin Laurilan laatiman isäntäluettelon mukaisia. Isännäksi merkityn Mikin patronyymi ei veroluetteloissa esiinny, ja mahdollisesti hän olikin edellisen isännän lanko. Laurilan esittelemää Heikki Mikinpoikaa sen sijaan veroluettelot eivät tunne. Toisaalta Matti Heikinpoika esiintyy isäntänä jo vuoden 1719 veroluettelossa. Olisiko niin, että Laurila on todellisuudessa keksinyt puuttuvan lenkin sukupolvienketjuun? Kun Perttilän isännän Matti Heikinpojan perhettä tutkitaan tarkemmin lasten osalta, voidaan todeta, että kysymyksessä on yksiselitteisesti Liikaluoman Matti Heikinpoika, ja Perttilän vanhan suvun edustus talon isäntinä katkeaa.

## **Perttilän talo Isonkyrön Laurolan kylässä ja sen uudet asukkaat**

Isonkyrön Laurolan kylä sijaitsee Kyrönjoen pohjoispuolella. Se on kantatalojen määrän suhteen varsin pieni, viiden talon kylä. Laurolan kylä ei ole nykypäivänä kovin tunnettu, joten sen sijaintia kannattaa paikantaa paremmin tunnettavasta maastokohdasta. Laurolan kylän kohdalla joen toisella puolella sijaitsee Napuen kylä, jonka takamaata se aikoinaan oli ollut. Kylän taloista neljä sijaitsi liki toisiaan: Tanttari, Heikkilä, Ollikkala ja Turppa. Kylän viides talo, meitä kiinnostava Perttilä, sijaitsi niistä selvästi erillään alajuoksulla, lähellä Palonkylän itärajaa. Perttilän talo on kuitenkin nykypäivänä erittäin helppo huomata, onhan tilan päärakennus ”Pitkä-Perttilä” laajalti tunnettu.

*Matti Liikaluoman*, myöhemmin *Perttilän*, perhe:

*Matti Heikinpoika*

I-pso: *Anna Heikintytär*

II pso: vih. 1714, *Sofia Matintytär*

Lapsia:

*Juho Matinpoika* s.26.11.1699 k. ennen isoavihaa

*Maria Matintytär* s.07.06.1701. (Isossakyrössä Marian syntymävuodeksi on merkitty 1699.)

Pso *Petteri Simunanpoika*, s.1711.

Marian vaiheiden selvittämien on hankalaa. Kotonaan hän asuu vuoteen 1731 saakka, ja muuttaa sitten Ilmajolle, mutta vain väliaikaisesti. Vuonna 1735 tapaamme hänet uudelleen kotona, ja vuonna 1738 rippikirjassa on häntä koskeva merkintä: ”*Muuttunut Sukkalaan miehensä luo*”. Isonkyrön vihittyjen luettelosta ei kuitenkaan löydy ainoatakaan sopivaa vihkimerkintää. Sukan talossa mainitaan Petteri Simunanpoika -niminen mies, joka oli avioitunut Sukassa asuneen Vappu Jaakon-tyttären kanssa 1732. Vapun nimi on vedetty yli 1730-luvun lopulla ja hänen nimensä alapuolelle on kirjoitettu Marian nimi. Kadottuaan Sukasta Maria löytyy uudelleen kotoaan Perttilästä, miehensä Petterin kanssa, joka näyttää jääneen pariskunnan pysyväksi asuinpaikaksi. Pariskunnan mahdolliset lapset ovat vielä tutkimatta.

*Marketta Matintytär* s 11.07.1702 k. 02.11.1702

*Kalle Matinpoika* s. 15.01.1704,

Ei havaintoja myöhemmistä vaiheista.

*Jaakko Matinpoika* s. 21.05.1705

Ilmeisesti kuollut lapsena?

*Aune Matintytär* k. 19.07.1705.

Aunen ja Jaakon kohdalla Ilmajoen rippikirjoissa lienee jonkinlainen sekaannus. Todellisuudessa kysymyksessä lienee yksi ja sama henkilö.

*Antti Matinpoika* s. 11.11.1707 k. 17.04.1709

*NN* s. 11.05.1710

*Kirsti Matintytär*, s. 01.07.1712,(syntymäajasta löytyy rippikirjasta toisenlaisiakin versioita).

Pso 21.8.1743 *Matti Krokman*.

Kirsti asuu kotonaan vuoteen 1733 saakka ja muuttaa sen jälkeen piiiaksi saman kylän Ollikkalan taloon. Avioliiton Kirsti solmii vuonna 1743 sotamies Matti Krokmanin kanssa. Matti oli leski ja palveli avioliiton solmimisen aikaan ruodun No 58 sotilaana. Myöhemmin Matti yleni korpraaliksi ja siirtyy sotilaaksi ruotuun No 40, jolloin hänen lisänimensä muuttuu *Kruskopiksi*. Lopuksi Matti siirtyy vielä ruodun No 51 sotilaaksi. Lapsia.

*Susanna Matintytär* s .00.04.1716 k. 16.09.1748

Pso 02.02.1737 Israel Juhonpoika Ollikkala, Laurola.

Israel oli mm. riarehtolaisen sotilasruodun No 29 sotilas ja käytti ruotunsa mukaan sotilasnimeä *Åkerblad*, ja Susanna oli hänen toinen vaimonsa. Israelista ja Susannasta kerrottu vuoden 1999 *Juuret*-julkaisussa. Asuivat Perttilässä yhdessä vuonna 1739. Lapsia.

*Anna Matintytär* s. 22.12.1718

Pso 01.12.1745 *Matti Bergqvist*.

Isonkyrön vihittyjen luettelossa Annan nimeksi on merkitty Maria, mutta rippikirjoissa nimi on merkitty oikein. Todisteena voi myös pitää sitä, että juuri vihkimisvuonna Anna katoaa Perttilästä. Matti oli sotilasruodun No 43 pitkäaikainen sotilas ja sotilastorppa sijaitsi Napuen kylässä. Lapsia.

*Liisa Matintytär* s. 02.12.1720,

Pso 00.11.1742 *Petteri Hannunpoika Ulvinen* (isä Hannu Hannunpoika).

Pian avioliiton solmimisen jälkeen Petteri ryhtyi orismalalaisen sotilasruodun N:o 33 sotilaaksi, käytti sotilasnimeä *Lehman* ja oli ruodun sotilas noin vuoteen 1753 saakka. Tämän jälkeen Liisa ja Petteri muuttavat Ylistaroon Keisalan uudistilan uusiksi viljelijöiksi. (Keisalan talosta löytyy tietoa kahdestakin vanhemmasta lehdestä.) Lapsia.

*Heikki Matinpoika* s .04.11.1722

Perttilän seuraava isäntä.

Pso I: Marketta Juhontytär, s. 1732, k. 30.11.1752.

Pso II: Sofia Jaakontytär, joka mainitaan syntyneen Lapualla 1724. Kumpaisestakaan avioliitosta ei löydy merkintää Isonkyrön vihittyjenluettelossa. Ensimmäinen avioliitto lienee solmittu v.1745 ja jälkimmäinen v.1753.

Heikin lapsia:

*Kaisa Heikintytär* s.05.07.1746

pso Antti Pertunpoika, s.1737.

*Elias Heikinpoika* s.02.07.1747 k. 20.07.1747

*Johannes Heikinpoika* s.28.04.1748 k. 08.06.1748

*Sofia Heikintytär* s.23.03.1749

*Vappu Heikintytär* s.24.04.1750

*Johannes Heikinpoika* s.06.10.1751 k. 00.11.1751

*Maria Heikintytär* s.21.06.1754 k. 10.05.1754

*Marketta Heikintytär* s.21.06.1754 k. 13.07.1754

*Matti Heikinpoika* s.26.11.1755 k. 03.06.1756

*Liisa Heikintytär* s.14.12.1756

*Susanna Heikintytär* s.07.12.1759 k. 00.00.1761

*Johannes Heikinpoika* s.05.11.1762

*Maria Heikintytär* s.23.07.1766 k. 00.00.1768

*Heikki Heikinpoika* s.18.01.1769 k. 00.00.1770

*Hedvig Heikintytär* s.10.06.1771

*Jaakko Matinpoika* s.12.04.1725 k. 1747

Jaakko avioituu 7.4. 1751 Maria Simunantytären kanssa. Tämä onkin kaikki, mitä hänestä tällä hetkellä voidaan varmuudella sanoa. Hän voisi olla sotamies Jaakko Renberg, mutta varmuutta tästä ei ole.

### **Lehmälammen perhettä Isossakyrössä etsimässä.**

Hyvistä yrityksistä huolimatta Jaakko Klemetinpoika ja Maria Antintytär -nimistä avioparia Isonkyrön vanhemmista rippikirjoista ei löydy. Tarkastus Ilmajoelta isonvihan jälkeen paljastaakin, että Jaakko ja Maria ovat uudelleen kotipitäjässään tyttärensä luona Ollilan talossa. Ilmajoen kuolleiden luettelon merkintöjen mukaan Maria Antintytär kuolee vuonna 1726 ja Jaakko avioituu vielä uudelleen Priita Matintytären kanssa. Heidän poikaansa, Liikaluoman vävy-Erkkiä, ei kuitenkaan Ilmajoelta löydy eikä Erkki puolisoineen asu missään vaiheessa Perttilässäkään. Erkki ja Anna löytyvät kuitenkin varsin helposti – Lakarin talosta Isostakyröstä. Näyttääkin siltä, että Jaakko ja Maria olivat todennäköisesti auttamassa poikaansa Erkkiä talonpidon matkaan lähdössä, ja ovat muuttaneet ennen vuotta 1723 takaisin Ilmajoelle.

Ilmajoen rippikirjamerkintöjen mukaan Isonkyröön muutti myös Erkin Matti-veljen vaimo Helena Heikintytär. Myöskään hänen nimensä ei esiinny Lakarin asujien joukossa Isonkyrön vanhimmissa rippikirjoissa, mutta ei myöskään Ilmajoelle takaisin muuttaneiden appi-vanhempiensa nimien yhteydessä Ilmajoella Ollilassa. Vanhan Ilmajoen pitäjän alueelta, löytyy sopiva pariskunta (Matti Jaakonpoika ja Helena Heikintytär) Alavuden rippikirjoista. Rippikirjatiedon mukaan Matti ja Helena asuivat Kankaanpään uudistaltoa, joka myöhemmin liitetään Peräseinäjokeen. Hauskana yksityiskohtana voidaan mainita, että Matin 12.11.1707 syntynyt Liisa-tytär avioitui meille ennestään tuttuun Liikaluomaan.

### **Lakarin talo Valtaalassa ja sen uudet asukkaat**

Lakarin talo sijaitsee Isonkyrön Valtaalan kylässä. Se on Kyrönjoen eteläpuolella, Napuen kylästä seuraava kylä yläjuoksulle edetessä. Lehmälammen ja Liikaluoman asukkaat asettuivat siis varsin liki toisiaan, vaikkakin joen eri puolille. Valtaalan kylä muodostui liki toisiaan sijaitsevista viidestä talosta: Maunuksela, Nortunen, Valtari, Kallio ja Lakari. Lakaria ennen isovihaa asunut talonväki näyttää pahoin kärsineen isonvihan aikana ja mahdollisesti talo oli lähes autio Lehmälammen perheen saavuttua Isonkyröön.

Erkki Lehmälammen, myöhemmin Lakarin perhe:

*Erkki Jaakonpoika* s. 1683 k. 10.09.1763

pso

*Anna Heikintytär* s. 1682 k. 13.11.1765

Lapsia:

*Mikki Erkinpoika* s. 24.08.1712

Mikki oli kaksi kertaa naimisissa. Hänen ensimmäinen vaimonsa Susanna Heikintytär näyttää kuolleen ensimmäiseen lapsivuoteeseensa 29.2.1740. Mikki avioituu uudelleen 22.2.1741 hevonkoskelaisen lesken Liisa Eliaksentytär Taanosen kanssa ja muuttaa Taanosen isännäksi. Lapsia.

*Heikki Erkinpoika* s.01.02.1715

Pso. 00.09.1742

Heikin vaimo Maria Tuomaantytär (s. 1722) asui Ikolan kylän Komsissa, mutta oli syntyjään Ilmajoen Kokkolan talosta. Heikki ja Maria saivat hallintaansa saman kylän Nortusen talon, joka näin siirtyi uudelle omistajasuvulle. Lapsia.

*Antti Erkinpoika* s. 29.10.1718  
Rippikirjoissa Antti esiintyy vuoden 1740 loppuun ja katoaa sen jälkeen tutkijalta.

Syntyneet Isossakyrössä:  
*Erkki Erkinpoika* s. 17.01.1721  
Pso 20.10.1745  
Rippikirjassa Erkin puolison Liisan patronyymi on Juhontytär, mutta vihittyjen luettelossa Antintytär. Rippikirjan mukaan Liisa oli syntynyt 1720, mutta hänen vanhempansa ovat paikallistamatta. Asuvat Lakarissa, lapsia.

*Juho Erkinpoika* s. 19.05.1723 k. 10.11.1723  
Kuolleiden luettelossa nimenä Erkki.

*Anna (Annikka) Erkintytär* (Kastettujen luettelossa äidin nimen patronyymi virheellisesti Ollintytär.)  
s. 06.10.1724 k. 24.06.1743  
Pso 24.06.1743 naapuritalon poika Tuomas Matinpoika Nortunen. Tuomaksesta ei tullut kotitalonsa isäntää, vaan kuten jo aikaisemmin kerrottiin, Tuomaksen lanko Heikki Erkinpoika Lakari alkoi isännöidä Tuomaksen kotitaloa. Tuomas asui vaimoineen Lakarissa ja toimi pitäjänseppänä. Lapsia.

*Maria Erkintytär* s. 08.12.1727 k. 02.02.1748  
Pso 02.02.1748 Antti Martinpoika Tapio.

## Matti Lehtiö

### Varmennus Kiltilän sukujohtoon Isonvihan yli

Juuret 1/2002 julkaistussa artikkelissa ”*Kiltilän ja Kontsaan asukkaiden sukuyhteys*” (ss.8-10) kerrottiin, miten otsikossa mainittujen talojen asukkaiden sukuyhteys todellisuudessa rakentui, liikkeellä olevaan vanhaan tutkimukseen poiketen. Isonkyrön kärjäpöytäkirjoja tutkimalla voidaan asiaa vielä varmentaa. Vuoden 1722 syyskäräjillä syyskuun 18. p:nä anottiin Kiltilän talolle verovapautusta vihollisaikaisten tuhojen vuoksi (s.637). Anoja ei kuitenkaan esiintynyt Lauri Yrjänänpoika Kiltilä, kuten saattaisi olettaa varhaisimpien rippikirjojen perusteella, vaan Mikki Yrjänänpojan alaikäisten lasten holhoojat (mm. Matti Turppa Laurolan kylästä). Vaikka asiakirjassa ei mainita Mikin lasten nimiä, asiakirja kuitenkin varmentaa heitä olleen elossa

Maria oli Antin toinen puoliso ja aviopari eli itsellisenä Vähänkyrön Hiiripellon kylässä Tapion maalla.

### Tutkimuksen aikana syntynyt sukututkimusongelma

Heikki Liikaluoma eli Perttilä käyttää heti Isonkyröön saavuttuaan ensimmäisen lapsen kummina Palonkylän Vähä-Palon talon asukkaita. Läheinen suhde näyttää kestäneen aina seuraavaan sukupolveen saakka ja olleen molemminpuolista. Tämä kanssakäyminen näyttää lisäksi ulottuneen aina Erkki Lehmälammen eli Lakarin perheeseen saakka. Vähä-Palon talo oli kyllä alajuoksulle edetessä Perttilän lähinaapuri, vaikka jonkin verran etäisyyttä sinne olikin. Lakarin talo sen sijaan oli jo varsin kaukana Vähä-Palon talosta. Tässä usein toistuvassa, ristikkäisessä kummiudessa lieneekin kenties taustalla jonkinlainen sukulaisuussuhde. Varsinkin, kun Vähä-Palon kanssa samassa rypässä olevan Iso-Palon asukkaita ei kummeina mainita. Vähän-Palon asukkaiden juuret ovat kuitenkin kohtuullisen hyvin selvillä ja vaikuttavat perin kyröläisiltä, joten sukuyhteyden hakeminen saattaa olla tarkoitushakuista. Jos jonkinlainen sukulaisuussuhde voisi olla kysymyksessä, se palautuisi todennäköisesti ainakin kahden sukupolven päähän.

kärjävuonna. Asiakirja todistaa myös sen, että Lauri Yrjänänpoika ei omistanut Kiltilän tilaa.

Todennäköisesti syntyperältään aikaisemmin väärin tulkittu Matti Mikinpoika kuitenkin mainitaan jo 1720-luvulla kärjäpöytäkirjoissa, sillä Isonkyrön talvikäräjillä 15. joulukuuta 1725 (s.780) eräessä tapauksessa mainitaan Matti Mikinpoika nimisen lapsen holhoojana edellä mainittu Matti Turppa.

Kiltilän suvussa näyttäisi kuitenkin vielä olevan Isonvihan ajalta myös lisää tutkimuksen aihetta, sillä asiakirjaviitteet antavat olettaa, että kaikkia Kiltilän talon asukkaita ei ole vielä paikallistettu.

## Kaisa Västin suuvärkki

Ylistaron Kaukolan kylässä sijaitsevan Västin talon emäntänä 1700-luvun alkuvuosina toiminut Kaisa Jaakontytär lienee ollut yksi omanaikansa väriläiskiiä. Valitettavasti kuitenkin kielteisessä mielessä. Vuonna 1709 Kaisa joutui kahdesta asiasta käräjätupaan syytettyjen penkille. Syy käräjätupaan joutumisessa oli Kaisan ”suuvärkki”, josta oli purkaantunut muuta yhteisöä narkästyttäviä lausuntoja.

Ensimmäisessä asiassa käsiteltiin Kaisan lausuntoja Ylistaron kappelikirkossa, jossa hän oli ”huoritellut” Isonkyrön Penttalan talosta olevaa, mutta Ylistarossa piikana työskennellyttä Liisa Antintytärtä, joka oli tuomittu salavuoteudesta muutama vuosi aikaisemmin. Asiakirja paljastaa samalla raadollisesti miten yhteiskunnassa avioliiton ulkopuolella lapsen synnyttäneisiin naisiin suhtauduttiin. Asiakirjasta henkii vahvasti esiin se, ettei vakavinta asiassa ollut se, loukkasiko Kaisa puheellaan Liisan tunteita vaan se, että tämä tapahtui kirkossa. Tärkeää olikin sen vuoksi selvittää oliko Kaisa antanut ”lausuntonsa” ennen Jumalanpalvelusta vai sen aikana.

Toisen esilläolon syynä taas oli Kaisan käyttäytyminen kerjäläislapsia kohtaan. Valitettavasti tätä asiakirjaa ei ole kopioitu alunperin kokonaan ja nyt siitä jää harmittavasti jutun käsittelyn loppu pois. Kuitenkin jo jutun alkuosa on niin mielenkiintoinen, että se kannattaa tässä julkaista.

Västin talon asukkaita ennen Isoavihaa ei liene tutkittu ja nopean silmäyksen tuloksena sen voi sanoa sisältävän ongelmia. Näyttää esimerkiksi siltä, että talossa oli olemassa kaksi Matti nimistä miestä ajallisesti varsin liki toisiaan. Vaikeaksi tilanteen tekee myös se, että Kaisan sisko oli nykyisin naimisissa oman poikapuolensa kanssa.

Kirkossa Kaisan raivon kohteeksi joutuneen Liisa Antintytären sukutaustaa ei ole onnistuttu selvittämään, vaikka hänet asiakirjassa mainitaan olleen kotoisin Palonkylän Penttalan talosta. Penttalan talossa ei asu ketään Antti nimistä henkilöä sopivana aikana. Mahdollisesti asiakirjassa pitäisikin olla Penttalan kylästä, miksi Penttalaa ja sen lähinaapureita kutsuttiin useasti, tällöin Liisa voisi olla Luoman talon tytär.

Isonkyrön kesäkäräjät v.1709 s. 841-846

*Nimismies Iisakki Komsu oli nostanut kanteen Ylistarosta olevan Matti Västin vaimoa, Kaisa Jaakontytärtä vastaan sen johdosta, että tämä oli sunnuntaijumalanpalveluksen aikana viime toukokuun 2. p:nä Ylistaron kappelikirkossa rettelöinyt ja haastanut riitaa Penttalan talosta (kylästä?) olevan Liisa Antintytären kanssa, joka kolme vuotta siten oli tuomittu salavuoteudesta.*

*Kehotuksen saatuaan Liisa kertoi, että hän kirkkoon tultuaan oli mennyt istumaan samaan penkkiin alemmaksi (=kauemmaksi keskikäytävältä) kuin hänen emäntänsä Priita Jaakontytär, joka istui penkin päässä ensimmäisenä ja emäntä Maria Yrjänäntytär Kuki, joka istui seuraavana, sekä mainittu Västin emäntä, Kaisa, joka istui järjestyksessä kolmantena ja vielä emäntä Maria Pukkisen ohitse. Liisa asettui istumaan lopulta hänen ja edellä mainitun Kaisan sisaren, emäntä Vendla Jaakontytären väliin, sillä emäntä Vendla syötti lastansa kaukana penkin toisessa päässä, ettei Liisa niin helposti päässyt hänen ohitseen vaikka kuinka olisi halunnut.*

*Kaisalta pääsi heti puuskahdus: ”Hyi sua huora, ekkös sinä edes yhtään häpeä istua kunniallisen vaimon edellä”. Hän käski heti sisartaan, joka kaiken lisäksi on oman poikapuolensa vaimo, nousemaan ylös ja istumaan Liisan etupuolelle.*

*Vendla-emäntä, joka vapaaehtoisesti ja ilman sen kummempaa mielipahaa oli antanut Liisalle tilaa edeltään, ei ottanut sisarensa puheita kuulevaan korvaansa, vaan istui rauhallisesti paikallaan eikä vastannut mitään. Samanlaisella vakavuudella sanoo Liisakin ottaneensa vastaan Kaisan selittämättömän puuskahduksen, jonka hän sanoo tapahtuneen sen jälkeen kun jumalanpalveluksen aluksi oli aamuvirsi veisattu, mutta ennen synnintunnustuksen lukemista.*

*Emäntä Kaisa ei aluksi tahtonut täysin tunnustaa lausuneensa niitä sanoja, joista hän syytetään, mutta tunnusti kuitenkin, että häntä kiukustutti se, että Liisa asettui istumaan hänen sisarensa edelle ja tuli sen johdosta hermostuksissaan sanoneeksi: -”Mailman pitää varmaankin haljeta, ennen kuin huora häpeä. Hyi olkohon, jottet edes häpeä, kun istut siinä kunniallisen vaimon edellä!”*

*Emäntä Vendla tunnusti kuulleensa hänen sisarensa kutsuneen häntä ja käskeneen hänen*

siirryä Liisan edelle, mutta kun hänen mielestään Liisan paikassa ei ollut mitään pahastumisen arvoista, hän tekeytyi niin kuin ei olisi kuullut sisartaan. Hän sanoo niin kuin Kaisakin, että tämän tapahtuessa ei jumalanpalvelus ollut vielä alkanut.

Emännät Briitta Matintytär ja Maria Mikintytär, jotka ovat molemmat Topparlasta, antoivat esteettömäksi todistettuina todistajanvalansa käsi kirjan päällä, ja todistivat yhtäpitävästi, että heidän paikkansa oli puheena olleiden naisten edessä olevassa penkissä, ja he olivat muistamansa mukaan kuulleet Kaisan sanovan ennen jumalanpalveluksen alkamista Liisalle: ”Hyi häpeä toki, senkin huora, kun meet istumahan kunniallisen vaimon edelle.” Hän oli sen jälkeen käskenyt sisarensa nousta ja siirryä Liisan edelle, mutta ei kumpainenkaan, ei Liisa eikä Vendla, olleet vastanneet mitään, vaan pysyivät kiihtymättä ja rauhallisina, sikäli kun nämä todistajat saattoivat todeta.

Edellä mainitut emännät Maria Yrjänäntytär Kuki ja Maria Pukkinen antoivat todistajanlausuntonsa kumpainenkin erikseen, annettuaan ensin todistajanvalansa. Ensin mainittu, joka istui samassa penkissä emäntä Kaisan edellä, kertoi kuulleensa tämän rettelöivän Liisan kanssa sen johdosta, että tämä oli istunut emäntä Vendlan edelle. Kaisa oli käskenyt sisartaan tulemaan lähemmäksi käytävää sanoen, ettei hänen tarvinnut istua huoran jäljessä. Tämän oli sekä Liisa että Vendla molemmat kuulleet, sanomatta siihen mitään tai näyttämättä kiukustuvansa siitä.

Maria Pukkinen kertoi istuneensa Kaisan ja Liisan välissä ja pahastuneensa kovin Kaisan aloittaessa rettelöintinsä Liisan kanssa ja haukkuesssa häntä huoraksi. Hän oli painanut päänsä alas ja pidellyt korviaan päästääkseen kuulemasta rettelöintiä. Hän oli myös pannut merkille, etteivät Liisa tai Vendla kumpainenkaan olleet käyttäytyneet millään tavalla sopimattomasti Kaisan menettelyn johdosta. Kumpainenkaan todistajista eivät kenneet muistamaan tapahtuman ajankohdasta muuta kuin sen, että se oli tapahtunut ennen jumalanpalveluksen alkamista.

Matti Västiltä, joka vaimonsa kera on ollut tapahtumassa mukana, tiedusteltiin, mitä hän niistä ajattelee. Hän sanoi, ettei hän niitä hyväksi, eikä hän liioin ollut istumassa vaimonsa vieressä kirkonpenkissä, joten hän ei tiedä, mikä vaimoon meni kun hän tapahtuneella tavalla menetteli.

Asiakirjojen käännökset: Leijo Keto

Kaisalla ei ollut kuullun jälkeen muuta mainittavaa kuin että hän valitti kovasti tullessaan pikaistuksissaan sanoneeksi niin kuin täällä on kuultu.

Oikeus antoi seuraavan yksimielisen päätöksen:

Koska emäntä Kaisa Jaakontytär Västi vapaaehtoisesti myöntää ja tunnustaa, että on viime toukokuun 2. p:nä jumalanpalveluksessa vihapäissään lausunut Liisa Antintyttäreille Penttalan talosta useita halventavia, tutkimuksen yhteydessä mainittuja sanoja, sekä samassa yhteydessä häiriötä aiheuttavalla tavalla kiusannut sisartaan Vendla Jaakontytärtä, josta kaikesta oikeus on kuullut neljän todistajan antamat valaehdotetut lausunnot. Asianosaiset Liisa ja Vendla eivät ole tapahtuneesta kuitenkaan olleet millänsäkään.

Emäntä Kaisa Jaakontytär tuomitaan säädyttömästä käyttäytymisestään 50 kupari-taalarin sakkoon ja saamaan julkisen kirkkopitöksen, 22. lokakuuta v.1688 annetun, kirkossa sattuneita riitelyjä ja tappeluita koskevan Kuninkaall. asetuksen nojalla tai vapaaehtoisesti 14 päivän vankeuteen vedellä ja leivällä. Tuomio alistetaan alamaisen nöyryyden korkeasti oikeudenmukaisen Kuninkaall. hovioikeuden tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi.

Isonkyrön kesäkäräjät v.1709 s.846

Kaukolan kylästä kotoisin oleva Matti Yrjöpoika Töyli kertoi, että viime kesänä oli kolme kerjäläislasta saanut hänen talossaan kukin palan leipää ja menneet sitten niine hyvinensä hänen naapurinsa, Matti Västin taloon, jossa hänen vaimonsa, Kaisa Jaakontytär oli ottanut yhdeltä kerjäläiseltä tämän leipäpalasen ja haukannut siitä maistiaispalan. Hän oli sen jälkeen sylkäissyt palan suustaan ja heittänyt kädessään olleen leipäpalan taakseen lapsilleen. Vaikka emäntä Kaisa onkin yrittänyt pyydellä anteeksi kantajalta tekosiaan ja sovittaa sitä, ei kantaja kuitenkaan katso voivansa vaieta siitä.

Emäntä Kaisa tunnusti vastustelematta, että oli ottanut kerjäläiseltä leipäpalan ja maitettuaan palan siitä, oli heittänyt sen pois. Koska hän oli tarjonnut Töylille kolme leipää sovituksiksi ja korvaukseksi, hän pyytää päästä vapaaksi enemmistä syytöksistä asiassa.

## Sakoilla selvinyt miehentappaja

Kyrön pitäjän talvikäräjillä käsiteltiin helmi-kuun kolmantena päivänä vuonna 1546 tavanomaisten mustelmia ja haavoja aiheuttaneiden tappelusten lisäksi kahta miehentappoakin. Toisesta niistä sakkoluettelo kertoo pelkistetysti, ne 12, jotka istuivat lautakunnassa, tuomitsivat Kettil Antinpojan (Ketil An`sson) Ilmolasta täytenä miehentappajana, hänen lyötyään kuoliaaksi Sippo Orhaisen (Siffrid Orahaine`), sen jälkeen, kun hän oli oikeuden edessä tunnustanut. Hänet tuomittiin maksamaan Kuninkaalliselle Majesteetille 13 mk ja 8 äyryistä, sekä vielä lisäksi 10 mk:n sakkorangaistukseen.

Keitä nämä murhenäytelmän osapuolet olivat? Vuosien 1546–1556 voudintileistä löydämme Ilmolasta verotettujen isäntien joukosta Kettil Antinpojan, sillä veroluetteloista voidaan todeta Kettilin omistamassa talossa tapahtuneen vuonna 1556 isännöyden vaihdoksen. Kyseiseltä vuodelta on säästynyt kolme eri veroluetteloa, joista kahdessa isännäksi mainitaan Simuna Kettilinpoika (Simo` Ketilsson) ja yhdessä Kettil Antinpoika. Veroluetteloista ilmenee myös kylän nimi, Nenättömänkylä (Näsälösby). Luetteloiden kirjaustavan perusteella talon paikka voidaan edelleen tarkentaa, jolloin se sijoittuu Ilmajoen länsirannalle, eli nykyiseen Kurikan Panttilankylään.

Vuoden 1546 Kyrön pitäjän kesäkäräjillä 9. heinäkuuta langetettiin useita 3 mk:n sakkotuomioita käräjähaasteeseen vastaamatta jättämisestä, sakotettujen joukossa oli myös Kettil Tuisku Ilmajoelta (Ketil Tuisku i Ilmola). Vero- ja sakkoluetteloiden yhteydessä ei noina aikoina etunimeä Kettil Ilmolassa muissa yhteyksissä esiinny, joten kyseessä täytyy olla sama mies, Kettil Antinpoika Tuisku.

Mainittakoon vielä, että Simuna Kettilinpoikaa voitaneen harvinaisen isännimensä perusteella pitää Kettil Antinpojan poikana. Simuna oli tuona vuonna 1556 Ilmolan suurin veronmaksaja. Kettilin kuninkaalle maksamien hyvitysten ja sakkojen määrää 23 mk 8 äyryistä voikin suhteuttaa vaikkapa Simon kymmentä vuotta myöhemmin maksamaan verorahaan 6 mk 7 äyriä.

Sippo Orhaisen tarkempi henkilöllisyys jääneekin sitten selvittämättä. Kettilin isännöimästä

talosta yläjuoksulle päin mentäessä isännöi vuoden 1546 veroluettelon mukaan taloan Paavali Orhainen (Påuel Orhajne`), ja alajuoksun suunnassa isännöivät talojaan Heikki Orhainen (Henrik Orhajne`) sekä Erkki Orhainen (Erik Orhajne`). Näistä Paavali ja Heikki tarkentuvat sittemmin Laurinpojiksi, joten heidän isänsä Sippo ei voi olla. Kenties veli tai setä?

Ovathan ajat ja ehkä tavatkin noista ajoista muuttuneet, mutta miehentaposta rahalla selviämisen ei uskoisi tuohonkaan aikaan olleen mahdollista. Mistä todellisuudessa oli kyse, siihen antaakin paremman selityksen tuolloin käytössä ollut, 1400-luvulta periytyvä Kristoffer kuninkaan maanlaki.

Sakkoluettelon kirjauksessa ei ole mainintaa uhrin omaisille maksetuista korvauksista taikka sovittelusta omaisten kanssa, eikä heidän tyytymisestäään sovitteluun ja pyyntöään kuolemanrangaistuksen lieventämiseksi, kuten joissakin tapauksissa on mainittu. Kettilin tunnustuksenkin mieltää paremmin siksi, että hänellä oli kertoa syy tekoonsa. Huomioon ottaen vielä korvausten määrän, ainoaksi sovelletuksi lainkohdaksi näyttäisi jäävän:

### Tachto Tapon kaari

3. Tule sen miehen lähimmäinen suku, ioca tapettu on, päiuän ia öön sisällä, ia tappa miehen tappaian sillä wihalla ilman duomiota, nijn maxakan hänen edhestäns, ia paastokan ninquin mwkin miehen tappaia, ia ei taruitze maalda pakeneman, eikä hengiens mistaman, wan maxakan kuningalle 8. aurtot ia 13. marka, ia samalle muoto kihlacunnalle.

Kettilin tappama Sippo Orhainenkin paljastuu tappajaksi, joka ei tekonsa jälkeen onnistunut pakenemaan, tai ei kyennyt puolustautumaan sukulaisensa tappajalle kostamaan lähtenyttyä Kettil Antinpoikaa vastaan.

Silmä silmästä, hammas hampaasta toteutui, ja tämän kirjoittaja, kuten varmaan osa lukijoistakin, voikin kirjata esi-isänsä Kettilin, ei pelkkänä miehentappajana, vaan miehenä, joka teki tekonsa vallitsevan oikeudentajun puitteissa.

## Alavuden Sulkavankylän ensimmäisen talon, Soukkalan alkuvaiheet

### Soukkalan perustaminen

Sulkavankylä on Alavuden viides ja nuorin kylä, joka sai ensimmäisen virallisen uudistilan vasta vuonna 1771, jolloin oli juuri alkanut suuri uudisasutuksen valtavyöry. Alavudella muodostettiin vuonna 1829 maakirjakylä uudistuksessa viisi kylää: Alavudenkylä, Rantatöysä, Sydänmaankylä, Sapsalammenkylä ja Sulkavankylä. Muut kylät, paitsi Sulkavankylä, olivat epävirallisina kylinä mainittu jo kylläkin asiakirjoissa 1600- ja 1700-luvuilla. Sulkavankylästä ruvettiin puhumaan vasta 1700-luvun lopulla. Sitä ennen Alavuden lounaiskolkkaa kutsuttiin Sulkavanjärviksi, järvien mukaan, jotka olivat Virtain liedenpohjankyläläisten ja Alavuden sapsalammenkyläläisten metsästyks- ja kalastusalueina sekä järviheinämaina, joista he kävivät kiistaa.

Sulkavanjärvien uudisraivauksesta kiinnostuivat 1760-luvun lopulla virtolaiset, joilla oli järvien rannoilla ulkopalstoja, ja alavutelaiset. Keskisen Sulkavanjärven rannalle perusti Virtain Tulijoen talo näihin aikoihin torpan, josta vuonna 1777 tuli Pispan uudistila, mutta pisimmälle uudistilan perustamisessa pääsi renki Juho Matinpoika, joka oli jo ainakin 1767 katsonut Soukanojan uudistilan paikan valmiiksi Soukkajärven rannalle. Mainittuna vuonna hän oli tehnyt sille paikalle kahden tynnyrinalan kokoisen kasken.<sup>1)</sup>

Juho Matinpoika oli hakenut uudistilan perustamislupaa maaherra Lorentz Göösiltä ja tämä oli määrännyt Ilmajoen kruununnimismiehen Johan Birlingin tekemään uudisraivauspaikalla katselmuksen, jonka Birling oli uskottujen miesten kanssa tehnyt 12.10.1768. Tämän katselmuspöytäkirjan Juho Matinpoika esitti Ilmajoen käräjille vuoden 1769 helmikuun 11. päivänä. Katselmuskirjasta käy ilmi, että Juho Matinpoika oli suunnitellut uudistilan pinta-alaksi kuusi tynnyrinalaa puron ja tonttipaikan välille. Tästä kuudesta tynnyrinalasta oli kaksi jo kaskettu. Juho Matinpoika oli katsonut itselleen kahdeksan pientä niittytaata, joiden yhteiseksi tuotoksi katselmusmiehet arvioivat tulevan suurehko 88 häkkiä heinää.<sup>1)</sup>

Ilmajoen kihlakunnan oikeuden päätös oli, että Juho Matinpoika saa uudistilalle 25 vuoden verovapauden, koska suurin osa aiotusta raiviosta vielä oli metsän alla. Tilasta tuli ¼ osa manttaalin suuruinen, jonka mukaista veroa siitä tultaisiin

verovapauden jälkeen kantamaan. Päätös kuitenkin alistettiin kuninkaan käskyvallan haltijan harkintaan.<sup>1)</sup> Maaherran perustamispäätös tuli 24.1.1771.

### Ensimmäiset talonhaltijat

Kuka oli sitten tämä renki Juho Matinpoika, on vielä selviämättä, mutta tiedämme, että hän oli ollut Alavudella renkinä Härkölässä, jossa asuessaan hän oli käynyt ensimmäisen kerran ehtoollisella vuonna 1761. Hän oli ollut myös lampuotina Röyskössä ja itsellisenä Asunmaalla.<sup>2)</sup> Juho Matinpoika oli muuttanut Kuortaneen Rintämäestä Alavudelle, nähtävästi ensin Härkölään. Rintämäessä hän oli ollut vävynä ja hänen vaimonsa oli Valpuri Heikintytär Rintämäki.<sup>3)</sup> Rintämäessä Juholle ja Valpurille oli syntynyt ennen Alavudelle muuttamista ainakin kaksi tyttäretä Maria ja Marketta ja kaksi poikaa Matti ja Juho. Matti oli myöhemmin isäntänä Soukkalassa, joksi talon nimi virallisesti muodostui.

Juho Matinpoika kuoli Soukkalassa 2.2.1783, jonka jälkeen talolla alkoi epävakaat ajat. Vuosien 1783 ja 1824 välillä Soukkalassa oli seitsemän isäntää ja vuonna 1807 talo oli veroautiona. Vuosina 1809–12 talo oli kylmänä tilana ja vielä vuodet 1813–24 talo oli veroautiona.<sup>4)</sup>

Vuosina 1813–14 Soukkalassa oli kylläkin itsellisenä Petteri Antinpoika ja hänen vaimonsa talollisen leski Brita Juhontytär Ilkka. Petteri Antinpoika oli syntynyt 26.6.1791 Teiskossa ja hänen vanhempansa olivat torppari Antti Antinpoika Peräjoki ja Anna Matintytär. Brita Juhontytär oli syntynyt 2.6.1774 Pietarsaaren maalaiskunnassa ja hänen vanhempansa olivat talollinen, lautamies Juho Matinpoika Ilkka, ennen Kallis ja Maria Erkintytär, ennen Kälä. Britan ensimmäinen puoliso oli ollut Ilkan vävy Juho Matinpoika, ennen Ilkka, ennen Huhtala, joka oli syntynyt 4.6.1773 Kurikassa ja kuollut venäläisten vankina Suomen sodan aikana Virroilla 3.7.1808.<sup>4)</sup>

Vuosina 1815–24 Soukkalassa oli itsellisenä Matti Fredrikinpoika Hirsimäki. Matti Fredrikinpoika oli syntynyt 18.3.1778 Alavuden Soukkalassa ja hänen vanhempansa olivat Hirsimäen talon perustaja Fredrik Mikonpoika Hirsimäki, ennen Otting ja Marketta Juhontytär, ennen Soukkala. Matti Fredrikinpojan vaimo oli Justiina Tuomaantytär, ennen Kalakoski, joka oli syntynyt 7.9.1781



Peräseinäjoella ja jonka vanhemmat olivat Tuomas Tuomaanpoika Kalakoski ja Anna Matintytär, ennen Liikala. Ennen Soukkalaan tuloa Matti Fredrikinpoika oli ollut torpparina Sapsalamminkylän Ilkalla.<sup>4)</sup>

#### **Soukkalan talonhaltijat 1783 – 1825<sup>4)</sup>:**

1783–88 Valpuri Heikintytär, perustajan leski  
1789 Juho Antinpoika, Peräseinäjoen Luomasta, s.12.5.1756 Peräseinäjoki, k.17.2.1820 Alavus, pso Anna Kristiina Mikontytär Otting, s. 14.12.1754, k. 9.11.1849 Alavus

1790–97 Matti Juhonpoika, perustajan poika  
1798–99 Jacob Johan Johaninpoika Garvolius, maanmittarin auskultantti, s.28.3.1777 Munsalassa, k.23.12.1848 Kalajoella, pso Margaretha Johanna Simelius, s.24.6.1783 Kokkola, k.4.3.1853

1800–02 Antti Yrjönpoika, entinen Alavuden Tastulan isäntä, s.n.1757, k.8.3.1843 Alavudella, pso Anna Yrjöntytär, Ansoniemestä, s.24.1.1759 Kuortane, k. 17.3.1834 Alavus

1803 Antti Juhonpoika Hedfors, entinen ilmajokelainen sotamies, s.n. 1758, pso Susanna Tuomaantytär, tod.näk. Alavuden Salmelta, s.8.5.1770 Alavus

1804–06 Matti Viitasaari

1808 Matti Viitasaari uudelleen

#### **Talon hallinta vakiintuu**

Vuonna 1825 talo sai Kuortaneen Filppulasta pitkäaikaisen ja nähtävästi uutteran isännän, joka oli isäntänä vuoteen 1865 saakka ja vuodesta 1848 lähtien omisti tilan perintötilana. Erkki Matinpoika Filppula oli syntynyt 12.4.1800 Kuortaneella ja kuollut 25.5.1886 Soukkalassa ja hänen vanhempansa olivat Matti Erkinpoika Filppula, ennen Lampimäki ja Brita Heikintytär, ennen Vetämäjärvi. Erkki Matinpojan ensimmäinen vaimo oli Kuortaneen Ylisestä, joka oli syntynyt 5.4.1796 Kuortaneella ja kuollut 19.7.1866 Soukkalassa. Erkki Matinpojalla oli vanhoilla päivillään vielä kaksi vaimoa: leski Alpertiina Juhontytär Sauru Sulkavankylän Heinolasta ja Maria Iisakintytär Sulkavankylän Mäenpään Haanpään torpasta. Erkki Matinpoika Soukkalan suku on pysynyt

Lähdeviitteet: 1) Ilmajoen käräjät 11.2.1769, § 18

2) Alavuden rippikirjat 1757 – 1777

3) Kuortaneen henkikirja, Rintamäki, 1760

4) Niemelä, Jouko, Alavuden Sulkavankylän historia, kolmas painos, Espoo 2001

5) Alavuden lastenkirja, Soukkala 1790

6) Alavuden lastenkirja, Soukkala 1792, Alavuden rippikirja 1809 – 1815, Hirsimäki

talossa ja sukua on runsaasti Sulkavankylässä ja sen ympäristössä.<sup>4)</sup>

#### **Juho Matinpoika Soukkalan perhetaulu**

*I Juho Matinpoika Soukkala, s. 1724, k. 2.2.1783 Alavus, Soukkala, äiti Kaisa Jaakontytär, s. 1699, k. 19.05.1782 Alavus, Soukkala,*

*Pso Valpuri Heikintytär, s. 1724, tod.näk. Kuortane, k. 26.03.1801 Alavus, Soukkala, vanh. talollinen Heikki Tuomaanpoika Rintamäki ja Brita*

#### *II Lapsia: (syntyneet Kuortaneella)*

*Maria s.1750*

*Marketta s.29.07.1755, k. 09.06.1824 Alavudella*

*Pso 15.10.1775 Peräseinäjoki (Ilmajoki) Fredrik Mikonpoika Hirsimäki, ennen Otting, s. 28.06.1752 Alavus, k. 23.07.1830 Alavus, vanh. korpraali Mikko Vilpunpoika Otting ja Anna Siimonintytär Linman*

#### *III Lapsia: (syntyneet Alavudella) 5)*

*Matti s. 18.03.1778*

*Juho s. 13.02.1780*

*Antti s. 30.10.1781*

*Maria s. 07.08.1785*

*Sakarias s. 07.08.1785*

*Heta s. 16.02.1787*

*Regina s. 31.03.1789*

*Marketta s. .00.10.1790*

*Kaisa s. 11.11.1793*

*Matti s.01.08.1758, k. 02.03.1809 Alavus, kotitalonsa isäntä*

*Pso 1 Alavus 24.04.1793 (vih. lasten syntymän jälkeen) Maria Siimonintytär (Miekkasaari ?), s. 1767, k. 04.04.1795 Alavus, Soukkala*

#### *III Lapsia: (syntyneet Alavudella) 6)*

*Juho s. 22.02.1787*

*Salomon s. 16.09.1788*

*Liisa s. 28.06.1789*

*Siimon s. 06.06.1792*

*Pso 2 Liisa Siimonintytär, s. n. 1764, k. 15.10.1808 Alavus, Soukkala*

*Juho s.18.05.1760, k.18.07.1760 haudattu Kuortane, Rintamäki*

## Rippimerkintöjen luotettavuus 1700-luvulla

Nippuseppämestari Abraham Björklundin sukuseuraa aikoinaan perustettaessa, yksi paljon keskustelua herättänyt kysymys oli Abrahamin syntymäpaikka ja sitä kautta hänen vanhempansa. Oliko Abraham syntyjään ruotsalainen, Jaakko Heikinpoika Ruukin ent. Sepänmaa vai Jaakko Kinnarin poika. Aihe keskusteluun syntyi siitä, että Abrahamin kohdalla syntymäajaksi ilmoitettiin pelkästään syntymävuosi 1733, eikä Isonkyrön syntyneidenluettelosta löytynyt sopivaa syntymämerkintää edes monen vuoden haarukalla suoritetuissa etsinnöissä. Erityisesti Abrahamin oletettu ruotsalaistausta sai paljon kannatusta. Tässä ei ole mitään poikkeavaa, sillä onhan tunnettua, että hyvin monessa suvussa kulkee tarinoita vierasmaalaisesta eksoottisista esi-isistä. Kun Abrahamin seppämestari-veljen Istan kohdalla toistui samanlainen ilmiö ja syntymä-aikana ilmoitetaan vain vuosi 1731, oli se myös osaltaan vahvistamassa käsitystä vierasmaalaisesta sukupuusta.

Tarkkaan suoritetuissa tutkimuksissa Björklundin seppäveljesten vanhemmiksi voitiin kuitenkin ennen suvun historiikin kirjoittamista monin todistuksen varmentaa Jaakko Heikinpoika Ruukki e. Sepänmaa ja hänen vaimonsa Helena Hannuntytär. Miksi sitten Abrahamin sen paremmin kuin Istantaan nimi ei esiinny Isonkyrön syntyneidenluettelossa?

## Viemerö nimi

Ossian Polari Seinäjoelta kyseli taannoin allekirjoittaneelta hänen suvussaan esiintyvistä **Viemerö** nimestä. Suvun keskuudessa nimittäin kulkee tarina, miten nimi on kulkeutunut Saksan Weimarissa syntyneen henkilön mukana Suomeen ja Viemerön suku sen vuoksi omaisi saksalaiset juuret.

Ensiksi kysymykseen voi kommentoida, että mikäli näin olisi, on Suomen maaseutu saanut vahvan saksalaisruiskeen, sillä Viemerö nimi on varsin yleinen. Joka kodin suurinimikirja antaa Ossianin kysymykseen yksiselitteisen vastauksen: *”Eteläpohjan-maalla tunnetaan maastosana viemerö eli rinne, ahde, viettävä maa, vieru.”*

Ratkaisun avaimen löisi kaimani Matti Lund, jolloin selvisi, että kysymyksessä on pelkkä huolimattomuus papin kohdalla, kuten alla olevasta asiakirja varmentaa:

Isonkyrön syyskäräjät 27.10.1749 Maijalassa §3 ss.814-815

*”Talokas Matti Varsanpää esitti talokas Kreki Kuivisen toimittaman todistuksen, joka on päivätty 22. tätä kuuta, että nippuvasaraseppä Ista Jaakonpoika Orisbergin ruukista on kastettu ja syntynyt 19 vuotta sitten, jonka todistajakirjoituksen tämän seurakunnan vanha pastori, vanha mies Johan Aimelaeus vakuuttaa oikeaksi. Aimelaeuksen mukaan Istan nimi ei löydy kirkonkirjasta, jonka hän uskoo johtuvan unohduksesta. Täten anoi mainittu Varsanpää, että Ista Jaakonpoika saa luvan mennä naimisiin, varsinkin, kun hänellä on ikäloppu leskiäiti huollettavanaan, eikä naimattomana pääse nauttimaan oikeuksiaan. Seppä näyttää kooltaan olevan niin vanha kun vakuutetaan.”*

Abrahamin ja Istan lisäksi Isonkyrön rippikirjassa esiintyy useampikin pelkän syntymävuoden omaava henkilö, joiden syntymäpaikaksi kuitenkin ilmoitetaan asuinpaikkakunta. Onkin oletettavaa, että nyt esitetty todiste selvittää nämä muutkin tapaukset, jotka siis kaikki johtuivat huolimattomasta rippikirjanpidosta.

Asiakirja: Matti Lundin arkistot

Tällaisesta maastokohdasta on syntynyt enemmänkin sukunimiä, ainakin seuraavat tutut nimet pohjautuvat samaan merkitykseen; *Vieri, Vierikko, Viertola, Vierula Viero*. Mistä sanasta nimi alkuaan juontuu, on paremminkin ammattilaisten selitettävissä, mutta samasta lähtökohdasta ovat syntyneet sellainen ainakin pohjalaisessa puhekielessä esiintyvä sana kun; *”viemistää”* (huimata). Allekirjoittaneen lähinaapurista Munkin Jussista käytettiin Viemerön Jussi nimitystä. Jussin lisänimi *”Viemärö”* oli syntynyt hänen mökkinsä sijaintipaikasta, jyrkän rinteiden alla.

## Lasimestari Wallenbergin jälkeläisiä -Oikaisuja/täydennystä Juurien 2/2002 artikkeliin

Olen yllätynyt sekä Juuret lehden suosiosta, että niistä monista ystävällisistä kommenteista, joita olen saanut pitkin maakuntaa.

Täydennystä ja korjausta tuli lähinnä Wallenbergin jälkipolvien osalta. Ystävällisen kauhavalaisen sukututkijan avustuksella sain oikaistua Liisa Jaakontytär os. Wallenbergin lapset. Kuortanelaisella vahvuudella selvisi Enok/Erkk/Noak-ongelma näppärästi samoin kuin muidenkin Wallenbergin lasten kohtalo. Heille molemmille suuret kiitokset!

Mikäli muutosta tulee nyt vielä tästä eteenpäin, korjaan asian kotisivulleni Wallenberg linkitykseen: [www.kolumbus.fi/ulputakatalo](http://www.kolumbus.fi/ulputakatalo)

### Sukututkimusrikasta kautta kaikille!

#### TAULU 1

I **Jaakko Pietarinpoika Wallenberg**, lasimestari, "hurmosprofeetta", Härmä Kauppi, s. 14.7.1756 Isokyrö Maunuksela Valtaala, kuoli noin v.1799 Hämeenlinnan vankilassa. Pso: 30.9.1781 Nurmo **Maija Yrjänäntytär Yli-Louko**, Wallenberg, s. 1759 Nurmo, k. 24.8.1822 Nurmo Teppo

Lapset:

**Liisa** s. 26.10.1782 Lapua Alakojola, k. 27.11.1782 Lapua

**Maija** s.05.02.1784 Lapua Alakojola. Mainitaan ainakin vielä Härmän Kaupin rippikirjassa vv.1791-96.

**Justiina** s.04.04.1786 Lapua Alakojola, k. 25.5.1810 Isokyrö Palhojaisten Saaripäässä. Rippikirjassa Härmän Kaupissa vv.1791-96, tällöin Justiinan s.aika on merkitty 20.12.1786.

**Sanna** s. 28.01.1788 Lapua Alakojola, k. 13.3.1788 Lapua Ala-Kojola, hautauspäivä.

**Juho** s.23.05.1789 Lapua Alakojola. **Taulu 2**

**Eenokki** s 24.11.1790 Lapua Alakojola. **Taulu 3**

**Liisa** s.18.06.1793 Kauhava Alanahkala. Tauluun 7.

**Noak** s.24.03.1795 Kauhava Nahkala, k. 15.6.1795 Kauhava, hautauspäivä, ikä 0 v ja 2 kk.

Heta Sofia kastettu Ylihärmässä, s. 25.9.1796 Alahärmä Kauppi, k. 28.6.1812 Lapualla itsellisen tyttärenä.

#### TAULU 2

II **Juho Jaakonpoika Saarikoski**, Wallenberg, Taulusta 1, renki, torppari, s.23.5.1789 Lapua Alakojola, k. 19.5.1864 Nurmo Rinta-Nyrhilä Saarikoski, ikä 74 v ja 11 kk. Rippikirjassa Härmä Kauppi 1791-96 on syntymäaikana 21.7.1789, kastekirjassa Lapuan Ala-Kojolassa on 23.5.1789. Juho muutti Ylistaroon Kauhavan Lillpassista v.1808, myöhemmin renkinä mm. Jaskarissa.

Muutti vaimonsa kanssa Nurmon Ala-Teppoon Juhon sisaren taloon rengiksi ja piiaksi v.1821. Neljä lasta syntyi vuosina 1816, 1822, 1827 ja 1828, kaikki kuolivat. Myöhemmin torpparina Rinta-Nyrhilän Saarikoskella. Pso:18.5.1816 Lapua **Maija Juhontytär Wallenberg**, s.17.1.1787 Lapua, k. Nurmo Rinta-Nyrhilä Saarikoski.

#### TAULU 3

II **Eenokki Jaakonpoika Kuoras, Wallenberg Österberg**, Taulusta 1, s.24.11.1790 Lapua Ala-Kojola, k. 7.6.1831 Nurmo Kuoras, ikä 40 v ja 6 kk. Härmän rippikirjassa Kaupin talossa on maininta Enok s 26.10.1790. Eenokki asui ensin perheineen vaimonsa kotitalossa Nurmon Latikan Kuoraksen torpassa ja sitten jonkin aikaa Peräseinäjoella Österbergin torpassa, missä perheen tytär Susanna syntyi v.1820, jonka jälkeen perhe muutti takaisin Nurmon Kuorakseen. Pso: noin 1816 **Anna Kaisa Mikontytär Kuoras**, s. 8.6.1799 Nurmo, k. 21.1.1886 Nurmo.

Lapset (syntyneet Nurmon Latikan talon Kuoraksen torpassa Sanna lukuun ottamatta, joka syntyi Peräseinäjoella):

**Jaakko** s. 28.04.1817

**Sanna** s. 25.06.1820

**Hermann** s. 10.05.1823 Tauluun 4.

**Maija** s. 21.12.1825 Tauluun 5.

**Eenokki** s. 21.12.1828 Tauluun 6.

**Liisa** s. 24.03.1831 k. 03.06.1832 Nurmo

#### TAULU 4

III **Hermann** **Eenokinpoika Wallenberg**, Taulusta 3, s. 10.5.1823 Nurmo Latikka Kuoras. Pso: 26.10.1845 Nurmo **Maria Salomoninr Uppa**, Wallenberg, s. 1820 Nurmo.

#### TAULU 5

III **Maija Eenokintytär Wallenberg**, Taulusta 3, s. 21.12.1825 Nurmo Latikka Kuoras. Pso: 24.6.1866 Nurmo **Esa Juhonpoika Jaskari**, s. noin 1830 Nurmo.

#### TAULU 6

III **Eenokki Eenokinpoika Kuoras, Ristimäki**, Taulusta 3, Yli-Hemmingin Ristimäen torpan haltija, vävy, renkinä Joupissa vihittäessä, s. 21.12.1828 Nurmo Latikka Kuoras. Pso: 9.11.1855 Nurmo Seinäjoki **Anna Tuomaantytär Ristimäki, Yli-Teppo Kuoras**, piikana Joupissa vihittäessä, s.

14.6.1831 Nurmo Yli-Teppo, k. 4.5.1868 Nurmo Rstimäen torppa, ikä 36 v ja 10 kk.

Lapset (Syntyneet kaikki Nurmon Ylihemmingin Ristimäen torpassa):

**Tuomas** s. 27.02.1856

**Anna** s. 09.03.1857

**Sanna** s. 18.11.1860

**Eenokki** s. 12.09.1862 k.15.03.1868 Nurmo Ylihemminki, Ristimäen torppa

**Maija Liisa** s. 18.03.1865

TAULU 7

II **Liisa Jaakontytär Wallenberg**, Ala-Teppo, Taulusta 1, s.18.6.1793 Kauhava Alanahkala, kuoli noin v.1860 Kauhava Pernaa. Mainitaan rippikirjassa Härmä Kauppi 1791-96, muutti Kauhavalta Korteesjärvelle noin v. 1813. Nurmosta muutti leskenä Kauhavalle 10.8.1848 tyttärensä Liisan luokse, joka oli avioitunut Kauhavan Pernajaan, missä kuoli. Pso: 27.6.1813 Nurmo **Kustaa Johanneksenpoika Ala-Teppo**, is.1795-36 herastuomari, asianajaja, s. 25.12.1772 Kauhava Pukkila, k. 17.9.1836 Nurmo Alateppo eli

Pihlajamäki, ikä 63 v ja 8 kk. Ala-Teppo sijaitsi nykyisen Aintilan paikalla Nurmassa.

Lapset:

**Maija** s. 06.09.1818 Nurmo, k. kuoli pienenä.

**Liisa** s. 27.06.1822 Nurmo. Tauluun 8.

**Kustaa** s. 21.12.1825 Nurmo.

TAULU 8

III **Liisa Kustaantytär Ala-Teppo**, Pernoja, Taulusta 7, s. 27.6.1822 Nurmo, k. Kauhava Pernaa. Pso: 21.2.1841 Nurmo, mies leskenä **Juho Jaakko Yrjönpoika Pernoja**, s. 19.9.1821 Kauhava Pernaa.

Lapset (Syntyneet Karhavan Pernaassa):

**Kustaa** s. 04.12.1843

**Maija** s. 07.03.1846

**Liisa** s. 20.09.1849

**Sanna** s. 14.01.1852 k. lapsena.

**Amalia** s. 12.09.1853

**Jaakko Vilhelm** s. 21.02.1856

**Sanna** s. 17.05.1858

**Sofia** s. 06.12.1862

## Matti Lehtiö

### ”Ollin oppivuodet”

Isonkyrön Palhojaisten kylässä sijaitsee Mattilan eli Vähä-Minnin talo. Taloa isännöi vv.1660-74 Olli Heikinpoika, joka oli ”ikivanhaa” Minnin sukua. Talo nimittäin näyttää siirtyneen isältä pojalle aina vuonna 1546 isäntänä mainitusta Pietari Jussinpojasta Isoonvihaan saakka. Pietarin elämänaikana suurehko vanha Minnin kantatalo jaettiin hänen ja hänen poikansa kesken kolmeen, ehkäpä neljäänkin osaan, sillä yksi samaan taloryhmään kuulunut vuonna 1600 autioitunut talo saattoi olla hänen vävynsä asuma.

1600-luvun loppupuolella isännöineellä Olli Heikinpojalla oli useita poikia, joista kotitaloa jäi isännöimään Matti. Matilla oli mm. veli Olli. Ollin syntymän ajankohta voidaan ajoittaa 1670-luvun alkuvuosiin, ja avioliiton hän solmi vuonna 1690, Liisa Juhontytär nimisen tytön kanssa. Tuore aviopari asui Ollin kotona kolmisen vuotta, vuoteen 1693 saakka. Luonteeltaan Olli Ollinpoika näyttää olleen varsin peräänantamaton ja äkkipikainen, josta syystä hän joutui vaikeuksiin useimmankin kun kerran elämänsä aikana, varsinkin, kun vastapuolelle etsiytyi saman luonteinen henkilö.

Ollin ollessa vielä poikamies vuonna 1688 heinäkuussa, joutui hän kiistaan naapurinsa Juho Minnin kanssa heinäpellolla Vasikkasalossa. Heinäpellolla käyty kiista päättyi aika nujakointiin, sillä Juho Minnin ilmoituksen mukaan hän oli saanut 11 verihaavaa ja 4 mustelmaa. Ollin versio tapahtuneesta oli täysin päinvastainen, Olli selitti Juho Minnin tapelleen hänen äitinsä kanssa, hänen pyrkiessä vain erottamaan tappelupukareita.

Kun Mattilan isännöidyden saamisesta ei ollut toiveita, yritti Olli vuonna 1691 saada hallintaansa Vähänkyrön Kalsilan kylän Laurilan talon, jossa oli isännän tarve. Perusteena Olli käyttää äitinsä sukulaisuutta Laurilan aikaisempien asukkaiden kanssa. Yritys kuitenkin kariutui ja Olli joutui asumaan kotonaan edelleen.

Seuraavaksi Olli teki yhtiömiessopimuksen Kyrönjoen toisella puolella Hevonkosken kylässä sijaitsevan Pikkalan kahdeksi savuksi jaetun toisen puolikkaan leskiemännän, Vapun kanssa. Tämä sopimus vahvistettiin Isonkyrön käräjillä 3.2.1694. Ollin ja leski Vapun tavoitteena ei kuitenkaan ollut pelkkä yhtiömiehen rooli, vaan se oli asetettu korkeammalle. Tarkoituksena oli Ollin ja Vapun

lasten keskinäinen avioliitto heidän saavuttaessaan täysi-ikäisyyden.

Isonkyrön käräjät 3.2.1694

*Allekirjoittaneet ovat tehneet keskenään sopimuksen, siten, että minä Vappu Matintytär otan Olli Ollinpojan (Mattila) asumaan Pikkalan ½ manttaalin taloa sellaisella ehdolla, että Ollin tulee ensin kasvattaa alaikäinen poikani Erkki Matinpoika täysi-ikäiseksi, ja sen jälkeen sallia, että lapsemme tulevat menemään keskenään naimisiin. Mutta niin kauan kun uskon talon hänen käsiinsä pitää Ollin sitä isännöidä ja sikäli kun hän ottaa irtainta siitä, tulee hänen se takaisin toimittaa, sekä taloa kaikin puolin asianmukaisesti parantaa.*

Ollin isännöisyys Pikkalassa oli kuitenkin kivikkoisen. Pikkalan vanha, tällöin jo liki 70-vuotias vanhaisäntä Vapun appi Perttu oli kanto Ollin kaskessa. Ollin ja Pertun välille sukeutui mm. riita myllyosuudesta, jota piti selvittää käräjillä saakka. Lisäksi Olli tappeli Kaisa Yrjänäntyttären kanssa saunasta v.1696. Kun mahdollisesti lasten lempikään ei syttynyt, vaikka ylkä Erkki Pikkala alkoi olla pian täysi-ikäisyyden kynnyksellä, sai Olli nostaa repun selkäänsä v.1697 ja lähteä etsimään itselleen ja perheelleen jälleen uutta kattoa päänsä päälle. Se löytyi uudelleen vanhasta kotitalosta Mattilasta. Täältä hän jälleen kerran suuntasi katseensa Vähäänkyröön, tällä kertaa Haarajoen kylän Pirin taloon vuonna 1699. Tällä kertaa Olli solmi syytinkisopimuksen Pirin vanhan isännän kanssa. Pirin vanhanisännän poika oli muuttanut pois kotoaan ja isä halusi itselleen turvatuun vanhuuden. Vieraan isännän ilmestyminen taloon synnytti kuitenkin Pirin suvussa vasta-reaktion, jonka tuloksena Olli pakkasi omaisuutensa, vain kahden isännöisyvuoden jälkeen. Piristä Olli ei kuitenkaan enää muuttanut vanhaan syntymäkotiinsa Minniin, vaan ”puolesta

matkasta” kotiin päin löytyi jälleen kerran isäntää kaipaava talo. Ollin matka pysähtyi Vähänkyrön Kalsilan kylän Trutsan taloon vuonna 1702, jossa asui isännän tarpeessa oleva leski Aune.

Trutsan talo muodosti päätepisteen Ollin muuttomatkoihin, mutta vailla ongelmia asuminen talossa ei ollut. Uusi isäntä ja uudet naapurit, epäselvyydet tiluksista ja vastuista olivat yhdistelmiä, jotka aikaansai aina asiaa käräjätupaan. Sen vuoksi ei olekaan kummallista, jos Olli esiintyy jo seuraavana vuonna 1703 käräjillä riidellyään naapureidensa kanssa.

Trutsan talon isännöidyden Olli jätti jo vuoden 1709 jälkeen vävyllään laihialaiselle Antti Matinpojalle ja tyttarelleen Marialle, jotka isännöivät taloa Isoonvihaan saakka. Entä mikä oli Ollin kohtalo kuuden isännöisyvuoden jälkeen? Vuoden 1709 sotilasrulla paljastaa Ollin joutuneen lähtemään isännöimänsä Trutsan puolesta sotilaaksi. Syynä Ollin pestautumiseen lienee talon taloudelliset vaikeudet, kyvyttömyys palkata itselleen sotilas. Tämän jälkeen emme tiedä hänestä mitään, mikä seikka paljastaa hänen kuolleen sotaretkellä. Kuolema on täytynyt tapahtua ennen Napuen taistelua, sillä häntä ei mainita vähänkyröläisten kaatuneiden listassa.

Ongelmatonta ei ollut vävy Antinkaan isännöisytaival. Vastaanottaessaan isännöidyden hän joutui toteamaan talon velat tilan arvoa suuremmiksi. Tämän lisäksi talossa sattui tuhoisa tulipalo vuonna 1711, jonka johdosta hänelle päätettiin kerätä paloapua 12 killinkiä savulta. Antin kohtalona oli kaatua Napuen taistelussa 14.2.1714.

Isonvihan aika Trutsan talossa on vielä lähes tutkimatta, näyttää kuitenkin, että suku jatkuu talossa. 1700-luvun puolivälin jälkeen vanha Trutsan suku näyttää leviävän Vähänkyrön ulkopuolellekin: Laihialle Jukajan kylään, Kauhavalle ja Isonkyrön Lehmäjoelle. Tämä kaikki on kuitenkin jo uuden tarinan arvoinen juttu.

### **Etsintäkuulutuksia:**

Etsitään lainaksi tai ostettavaksi sukumatrikkelia Ilmajoen KAHMA suvusta. Kirjan on laatinut Pekka Kahma ja kirjan alkulause on päivätty 18.12.1949. Matrikkeli on erittäin harvinainen, sillä sitä on tiettävästi valmistettu ainoastaan 6 kpl, joista yksi on Ilmajoen museolla. Lähdehenkilönä kirjassa on Tuomas Simunanpoika s.?12.1720 k.3.4.1792. Tuomas oli Kahman talon vävy vuodesta 1745 ja isäntä vuodesta 1754 lähtien. Tämän lisäksi kaikki sukuun liittyvät tiedot otetaan ilolla vastaan.

Tarja Loppi Ylä-Tuprantie 90 81200 Eno, [tuprava@saunalahti.fi](mailto:tuprava@saunalahti.fi)

## Kauhajoen Knuutila – kievari, krouvi ja käräjätalo, osa 2

Edellisessä osassa kerroimme, kuinka Sameli Matinpoika myöntyi esitettyihin tosiasioihin syyskäräjillä 1682. Myöntyminen osoittautui kuitenkin näennäiseksi, sillä keväällä 1683 hänen mielensä oli jo muuttunut. Lupauksestaan huolimatta hän ei suostunut vannomaan valaa esittämistään laskelmista, vaikka väittää maksaneensa Knuutilasta saamansa osuudet takaisin. Hänen talosta viemänsä omaisuuden arvo ei sisarusten eikä vävy-Heikin mielestä pidä paikkaansa.

### Samelin valttomat laskelmat

Heikki Heikinpoika Reini Kauhajoelta esitti oikeudelle kuinka pidetyssä perinnönjaossa, 2-3 päivänä viime tammikuuta oli luvattu, että hänen lankonsa, Sameli Matinpojan pitäisi esittää oikea laskelma ja sitten se valalla vahvistaa, että hän, hänen edesmenneen isänsä hänelle maksamat 700 kuparitaalaria, on isälleen takaisin toimittanut ja maksanut. Sitä paitsi on Sameli sittemmin joitakin tavaroita vienyt talosta, arvoltaan 128 kuparitaalaria, mistä kaikesta vaatii Heikki, että Samelin pitää nyt esittää laskelma ja vanna niiden olevan oikeasti taloon takaisin maksettu. Tätä Sameli ei voi eikä halua tehdä, vaan vastoin isänsä tunnustusta väitti olleen takaisin maksettu sen mitä edesmennyt isä hänelle maksoi. Kuitenkaan hän ei halua tästä antaa valaansa, vielä vähemmän sitä jollain laskelmalla osoittaa. Tästä esitti Heikki myös laamannin tuomion 20 päivältä viime helmikuuta, missä Heikille tuomitaan Knuutilan talon hallinta, muun muassa, että perillisille, edellä mainitun omaisuusluettelon mukaan, suoritettaisiin ja oikaistaisiin, mikä tämän mukaan pitää päätökseen viedä. Kuitenkin vähitellen Sameli esitti laskelman, 286 kuparitaalaria 24 äyriä allekirjoitettuna, jota hän ei myöskään valalla vahvista. Hän esittää samassa laskussa joitakin tavaroita, joita hän olisi Knuutilan talosta ottanut. Mutta Heikki ja Samelin sisar Priita, kielsivät tämän kokonaan ilmoittaen, että Sameli oli talosta vienyt kaksi kertaa niin paljon.

### Kätkeytyä hopeaa ja talon hävitystä

Leski Malin Tuomaantytär oli liittoutunut poikansa Samelin kanssa piilottaen talon omaisuutta ohi omaisuusluettelon. Malin on vahvistanut luettelon, mutta ei halua tuoda esille piilottamaansa hopeaa eikä rahoja. Inventaarion jälkeen hän on

poikansa kanssa hävittänyt talon omaisuutta ja vieläkin perätään oikeudessa sopuisaa päätöstä. Kätkeytyä omaisuutta vaaditaan jakoon. Aviottoman Simunan vaatimukset siirretään seuraaville käräjille.

*Heikin anoppi, Malin Tuomaantytär, joka oli vahvistanut omaisuusluettelon, on piilottanut kaikki edesmenneen miehensä hopeat ja muut rahat, eikä hän ole halunnut niitä esiin tuoda. Hän tunnustaa nyt pitäneensä ne siitä syystä, että hän oli pelännyt vävy-Heikin vievän ne häneltä. Niillä vähäisillä rahoilla, mitkä omaisuusluettelo osoittaa, 43 kuparitaalaria, on hän ajatellut ostaa itselleen ja tyttärelleen vaatteita, ilmoittaen ettei mitään muuta ole piilotettu. Edelleen kertoi vävy Heikki, että sen jälkeen, kun inventointi oli tapahtunut, on varoista ja paljon muusta hävitetty pois, pyytäen, että kerrankin tulisi päätös tähän asiaan ja jokainen oikeutensa mukaan saisi perintöosansa. Tätä asiaa lautakunta harkitsi äänestämällä. Koska Sameli ei voi osoittaa valalla, että olisi niitä 700 kuparitaalaria, jotka isältään sai, takaisin suorittanut, vielä vähemmän sitä, että häneltä on otettu perintöön 128 kuparitaalaria, jonka hän on löyhällä laskelmalla esittänyt, mitä hän ei myöskään halua valallaan vahvistaa. Täten tuomitaan Sameli mainittu 700 taalaria sekä 128 taalaria, joka tekee yhteensä 828 kuparitaalaria maksamaan perintöön mikä hänen sisartensa ja hänen osakseen lankeaa. Tunnustetaan myös aiheellisesti, että jakoon pitää tuoda kaikki lesken piilottamat hopeat ja rahat, sekä se mitä omaisuusluettelo osoittaa. Hänen ja pojan Samelin pitää vanna, mitä kaikkea on tästä pois hävitetty, minkä kaiken tähän määrättyjen miesten pitää oikaista ja loppuun saattaa. Valituksesta pojanpojan, Hannu Samelinpojan vaatimuksesta, parista housuja ja parista saappaita, arvoltaan 28 taalaria, todetaan, että ne pitää ottaa kuten muutkin velat inventaarioon tai omaisuusluetteloon, mikäli Matti Niileksenpojan perilliset eivät voi laskelmilla osoittaa niiden olevan aiemmin maksettu. Mitä tulee edesmenneen Matin aviottoman pojan, Simunan Tukholmasta, vaatimukseen tehdyistä hautajaiskuluista, siirretään hänen valtuutettunsa vaatimus seuraaville käräjille, missä hän voi laillisesti osoittaa olevansa enemmän saamassa edesmenneen isänsä jälkeen, kuin mitä omaisuusluettelossa on esitetty.*

## Jaakko-veljen osa - anoppi käräjöi

Kevätkäräjillä 1683 huomioidaan Matin veljen Jaakko Niileksenpojan osuus äidinperinnöstään. Syksyllä samana vuonna Heikki ja Sameli riitelevät talon hallinnasta ja vetoomuksia korkeampaan oikeuteen lähetetään. Anoppi haastaa vävyn käräjille, mutta ei kuitenkaan itse ilmesty paikalle. Valituksen syy ei selviä käräjöpöytäkirjasta. Syytöstä on mahdollisesti puitu käräjillä myöhemminkin.

*2 ja 3 päivänä viime tammikuuta laaditun omaisuusluettelon mukaan Matti Niileksenpojan omaisuudesta todetaan, että hänen veljensä Jaakko Niileksenpojan pitää jäljellä oleva äidinpuoleinen perintö, 25 kuparitaalaria saada Knuutilan talosta. Siksi tuomitaan tämä edesmenneen Matin perillisille, jotka taloa asuvat, suoritettavaksi ja maksettavaksi.*

*Syyskäräjillä 1683 Heikki Heikinpoika Kauhajoelta antoi tiedoksi, kuinka hän lankonsa Sameli Matinpojan kanssa on joutunut riitaan talon hallinnasta, ja asiasta on nyt tehty vetoomus korkeampaan oikeusasteeseen ja se riippuu Korkean Kuninkaallisen Hovioikeuden päätöksestä. Tässä hän, Heikki, valitti kovasti, että lanko Sameli ja hänen äitinsä ovat talon irtainta monessa suhteessa, varsinkin pidetyn perinnönjaon jälkeen hävittäneet ja tuhlanneet. Tämän tunnusti lautakunta olevan totta kertoen, että tämä Sameli ja äiti edelleen ovat vapaasti Matti Niileksenpojan omaisuutta halujensa mukaan käsitelleet ja niin kuuluu ennen pitkää kaikki olevan tuhlatu ja autioitettu. Tästä ei kärsi vahinkoa ainoastaan talo, vaan perijöille tapahtuu tästä suurta epäoikeudenmukaisuutta. Täten Heikin asianmukaisesta pyynnöstä otettiin tämä lautakunnan tunnustus huomioon ja laillinen todistus pöytäkirjasta hänelle tästä annettiin.*

*Kesällä 1684 Heikki Heikinpoika Reini Kauhajoelta esitti Korkean Kuninkaallisen Hovioikeuden lähetteen 28 päivästä viime helmikuuta, että tämä oikeus ottaisi käsiteltäväkseen ja oikaistavakseen sen valituksen, jonka autuaan Matti Niileksenpojan leski mainittua vävyään kohtaan oli esittänyt. Heikki oli kykenemätön vastaamaan siihen, että hänen anoppinsa oli häntä tässä asiassa asianmukaisesti syyttänyt ja antanut haastaa Heikin käräjille, mutta itse ei ollut saapuvilla. Tämän pyysi vävy otettavaksi huomioon ja näin oikeutetusta pyynnöstä ylös merkittiin.*

Tutkimistamme käräjöpöytäkirjoista ei selviä kuinka riidat päättyivät. Kauhajoen historia kuitenkin

kertoo talon kohtalosta ja myös siitä kuinka Heikki Heikinpoika Reini kilpaili paikkakunnan mahtavimman talollisen tittelistä Simo Aron kanssa Suuren Pohjan sodan aikana v.1704, kappelilaisten ryhtyessä rakentamaan kirkkoon sakastia. Rakennustyömaalla Knuutilan isännän Heikki Reinin ja Simuna Aron kesken syntyi tappelu, joka kuitenkin soviteltiin yhteisymmärryksessä.

## Sameli Matinpoika – kauppias, kelmi ja kerjäläinen?

Kristiinankaupungin uusien porvarien luettelosta 23.5.1677 löytyy Samuel Matinpoika, joka vannoi porvarivalan. Kyseisenä vuonna hän oli ainoa uusi porvari. Kotipaikkaa ei mainita, mutta ammatiksi ilmoitetaan kauppias. Samelilla oli varmaankin vakaa aikomus rakentaa talo Kristiinnaan, koska tonttikin hänelle sitä varten mitattiin, "wedh Swijn åkeren" 15.4.1685. Kristiinankaupungin kiristettyä kuria ja järjestystä kaupungissa vuonna 1691 Sameli karkoitettiin kaupungista, koska hän ei ollut maksanut verojaan eikä ollut rakentanut taloa, vaikka oli asunut kaupungissa jo 12-16 vuotta. Minkälainen asumus hänellä tontillaan oli, sitä eivät tutkimamme asiakirjat kerro. Mainitulla tontillaan hän asui kuitenkin vielä vuonna 1694, eikä ollut näin ollen noudattanut karkoitusmääräystä. Ehkä Samelille tapahtui kuten vanhassa runossa kerrotaan: "Aikoi tehdä kartanon, sai aikaan – tuulenpesän." Vuonna 1687 Sameli mainitaan Kristiinan käräjillä ainakin kolme kertaa. Hän takasi 25 taalarin lainan, jonka joutui sittemmin itse maksamaan. Seuraavaksi hän velkoi saataviaan Ilmajoen Jaakko Yrjönpojalta ja ainakin kerran hän istui vastaajan penkillä vouti Hans Tadmanin perätessä häneltä 110 taalarin velkaa, 6 tynnyriä jauhoja, yhteisarvoltaan 72 taalaria. Vuonna 1691 hän itse velkoi saataviaan 10 taalaria 10 äyriä lehmästä, jonka hän oli lähettänyt Tukholmaan Erik Bengtsonin aluksella, ja samana vuonna hän oli velallisena velkojan ollessa Yttermarkin Peter Pedersson. Kanne kuului: Huudatti hopealusikan, joka oli velan panttina. Kauhajoen historia kertoo hänen toimineen porvarina ainakin vielä vuonna 1700, mutta menestyneen huonosti koska oli äitinsä huolenpidon ja rahoituksen varassa aika ajoin. Vuonna 1712 Sameli Matinpoika mainitaan kerjäläisenä, joka oli joutunut lankonsa Heikki Reinin kanssa tappeluun ja vaati siitä käräjillä vahingonkorvausta. Varkaksi ja kelmiksi haukutun Samuel Matinpojan porva-

rin ura näyttää näiden kertomusten valossa olleen laskujohteinen.

### **Knuuttilan talo**

Knuutila mainitaan Kauhajoen vanhimpana kestikievaritalona jo vuodesta 1627. Majatalon valtakirjan se sai vuonna 1641 ja postitalona se mainitaan vuonna 1647. Kestikievarit olivat maaveroista vapaita ja niillä oli sekä oluen- että viinanmyynnin yksinoikeudet. Velvollisuuksiin kuului matkustajien majoittaminen ja kyyditseminen. Samoja teitä myöten kuljetettiin posti. Majatalot olivat vapautettuja kyyditysmaksuista ja sotaväenotoista. Arvostetuin asukas Knuutilassa lienee ollut Niiles Knuutinpoika, joka edusti lautamiehenä Kauhajokea Ilmajoen lautamieskunnassa 1626-34. Hän oli tarkoin selvillä siitä kummalla puolella käräjöpöytää hänen paikkansa oli, sillä omista asioistaan hänen ei tarvinnut käräjöidä. Lautamiehinä mainitaan myöskin Niileksen pojat Matti ja Jaakko, mutta isänsä veroista arvostettua lautamiesasemaa he eivät saavuttaneet. Knuutilassa kerrotaan pidetyn myös käräjiä.

### **Matti Niileksenpoika – lautamies ja jahtivouti**

Matti Niileksenpoika isännöi Knuutilaa vuosina 1654-76 ja 1678 ja jo vuonna 1648 hänet valittiin Kauhajoen jahtivoudiksi.

Matilla oli kauppasuhteita Kristiinankaupunkiin, sillä kaupungin käräjillä hän velkoi saataviaan porvari Michel Pålssonilta vuonna 1653. Nämäkin käräjät käytiin värikkäästi, koska porvarin kerrotaan käyneen velkojansa kimppuun tämän vaatiessa saataviaan raastuvassa. Matti itse ei sen sijaan ilmaantunut paikalle Bertil Knutssonin vaatiessa häntä vastaamaan veloistaan Kristiinankaupungin käräjillä vuonna 1662. Matti Niileksenpoika oli lautamiehenä vain muutaman kerran vuosina 1661-1674, mutta omien asiointensa vuoksi useasti. Äksy ja riitainen luonne ei liene ollut paras mahdollinen suositus lautamiehen virkaan. Jaakko, Matin veli ja Filppulan isäntä sen sijaan saavutti lautamiehenä arvostetun aseman. Kuolemantuomiot tuntuvat olleen Knuutilassa enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Matti tuomittiin Haustramniuksen loukkaamisesta, Jaakko ja veli, pappi Sigfridus Nicolai, saivat kuolemantuomion rakuunakapteeni Arvid Timiä vastaan tehdystä hyökkäyksestä ja pahoinpitelystä vuonna 1658. Tuomioita ei kuitenkaan pantu täytäntöön sillä Kuningas Kaarle XI armahti veljekset, sekä muut

mellakkaan osallistuneet kauhajokelaiset ja muutti kuolemantuomiot sakkorangaistuksiksi, koska ne palvelivat paremmin valtakunnan etua.

### **Kuningas saapuu Knuutilaan**

Knuuttilan talon asukkaat, vuosisata, jopa kuningaskin ehti vaihtua, ennen kuin Knuuttilan kestikievarin suurin hetki koitti. Kuningas Adolf Fredrik seurueineen saapui Suomesta Hämeenmetsän kautta Pohjanmaalle ja Kauhajoen Knuutilaan, jossa hän aterioi ja vietti yön jatkaakseen aamulla matkaa Ilmajoelle. Tämä Knuuttilan talon suuri hetki kirjattiin aikakirjoihin 17.7.1752, mutta tarina kuninkaan vierailusta onkin jo seuraavan vuosisadan juttu.

### **Knuuttilan sukuun kuuluvat henkilöt:**

Knuutila Niiles Knuutinpoika, s.n. 1594-1597 k.n. 1655. Knuuttilan isäntä 1623-53. Pso Kaisa Mikintytär. Matti Niileksenpoika, (Mattz Nielsson) k. pääsiäisenä 1682 Tukholmassa. Edellisen poika. Knuuttilan isäntä vuoteen 1681 ja kievvari.

Iso-Kurikka Malin Tuomaantytär, k. 1705, edellisen leski.

Reini Heikki Heikinpoika, (Hindrich Hindrichsson) edellisen vävy Kauhajoelta. Kirkkoväärti v. 1698-99. Knuuttilan isäntä vuodesta 1683. Kuoli venäläisten tappamana. Vanhemmat: Heikki Antinpoika ja Aune Kreintytär Isostakyröstä. Pso 1678 Ilmajoella Valpuri Matintr, s.4.1659 k.12.1743. Matti Niileksenpojan tytär. Sameli Matinpoika, (Samuel Matsson), k. 21.4.1716. Matti Niileksenpojan poika. Kauppias ja porvari Kristiinankaupungissa. Pso Maria Tuomaantytär.

Priita Matintytär, Matti Niileksenpojan tytär. Pso Tuomas Kokko, kauppias Vaasassa

Simuna Matinpoika, (Simon Matsson), Matti Niileksenpojan avioton poika Tukholmasta.

Jaakko Niileksenpoika, k.14.3.1700. Matti Niileksenp. veli. Lautamies. Kirkkoväärti. Filppulan is.1653-99.

Sigfridus Nicolai, s.1626. Vihittiin papiksi 1653. Matti Niileksenpojan veli.

Aro Simuna Siponpoika, s. 1639 k. 26.8.1711. Maria Niileksentytär Knuuttilan ja Sippo Aron poika.

Sameli Niileksenpoika, (Samuel Nielsson), Matti Niileksenpojan veli, porvari Kristiinankaupungista.

Hannu Samelinpoika, (Hans Samuelsson) Kristiinankaupungista, Sameli Niileksenpojan poika.

### **Muut henkilöt:**

Jaakko Yrjänänpoika, isäntä Kurikan Saarella 1639-53, vaihtoi Ilmajoen Possoon, jonka isäntä 1655-73.

Erik Bengtsson, laivan omistaja Kristiinankaupungista.

Peder Pedersson, Yttermarkista.

Michel Pålsson, porvari Kristiinankaupungista.

Bertil Knutsson, Kristiinankaupungista.

Timi Arvid, rakuunakapteeni Hämeenkyröstä.



Haustramnius Jacob Sigfridsson, (Jacob Haus-tramni), s.1642 k.1709. Kauhajoen kappalainen 1665-98, Lapuan kirkkoherra 1698-1709.

Tadman Hans, k. 1689 kruununvouti.

Kuningas Kaarle XI

Kuningas Adolf Fredrik

### Lähteet:

Ilmajoen käräjät 1682, 1683 ja 1684  
SAY - Suomen Asutuksen Yleisluettelo  
Kauhajoen historia, Liisa Ruismäki, 1987  
Ilmajoen pitäjä, Niilo Liakka, 1986  
Vaasan historia I, Armas Luukko, 1971  
Åkerblom, Vasaslåkten Backman

Kauhajoen kirkonkirjat  
Ruodutusluettelot  
Etelä-Pohjanmaan historia I, C.F.Meinander, II Armar Luukko, 1950  
Kristiinankaupungin historia I, Mäkelä-Pettersson-Åkerblom, 1984  
Luukko, Pohjalaisen osakunnan nimikirja I  
Genealogia Sursilliana, Kojonen, 1971

## Markku Pihlajaniemi

## Mitä uutta Kauhajoen Enosta

Sippo Heikinpoika isännöi Kauhajoen Enoa vuoteen 1638, jonka jälkeen talon isäntänä mainitaan Heikki Siponpoika. Yllättäen käräjäpöytäkirjoista paljastui tieto, ettei Sippo Heikinpojan suku talossa jatkunutkaan, vaan seuraava isäntä Heikki Siponpoika avioituikin Sipon tytärpuolen, Kaarina Prusintyttären, kanssa.

Antaa käräjäpöytäkirjan kesältä 1646 kertoa, kuinka Sippo Heikinpoika ja hänen vaimonsa olivat asiat järjestäneet.

*Silloin muun muassa esitettiin ja tiettäväksi tehtiin tämä aiemmin tehty testamentti tai lahjakirja, jonka Sippo Heikinpoika Kauhajoelta ja hänen vaimonsa ovat antaneet kirkkoherran, sekä uskottujen miesten allekirjoittamana, ilmoittaen sisällöllään, kuinka hän on vävyllään Heikki Siponpojalle ja tytärpuolelleen Kaarina Prusintyttäreille heidän juhlapäivänään tehnyt lahjoituksen niin, ettei kukaan muista hänen lapsistaan voi näin hänen vävyltään tai Kaarinalta mitään vaatia tai periä, koska hänen oma poikansa hänet aivan yksin ja ilman syytinkiä on jättänyt, ja muut on tyydytetty niin, ettei heillä enää ole häneltä vaadittavaa, mutta mitä hänen poikapuolensa Matti Prusinpojan osaan tulee, niin on hänelle jo tyydyttävästi maksettu, nimittäin yksi hevonen, yksi lehmä, yksi kattila, painoltaan 3 naulaa ja useita muita pikku tavaroita, jolle edellä mainittu vaimo sanoi ennen muuta halunneensa kolmasosansa vanhan tavan mukaan lahjoittaa nautittavaksi ja pidettäväksi, mihin näin kihlakunnan tuomiolla pyydetään vahvistusta, ja asetettiin lautakunnan*

*päätäntävaltaan, mistä todettiin, että se tässä muodossa voidaan vahvistaa, että veljelle jää osuus, joka Hämeeseen on, koska muut osansa ovat saaneet ja kukaan nyt eikä aiemmin ole tätä vastaan halunnut valittaa, mikä näin julistetaan.*

Syy vanhanisännän järjestelyihin selviää pöytäkirjan tekstistä. Hänen oma poikansa oli lähtenyt Enosta, ja talon hallinta piti miettiä uudelleen niin, että Sippo vaimoineen varmistaisi syytinkinsä, olihan Sippo isännöiden vaihtuessa jo noin 70 vuotta vanha.

Muut perilliset oli tyydytetty, ja poikapuolelle Matti Prusinpojalle osoitettiin perintöosana tekstissä mainitut, muun muassa hevonen ja arvoituksellinen Hämeessä sijaitseva osuus. Heikki Siponpoika oli Enon isäntänä 1639-80, ja toisen kerran naimisissa Kerttu Heikintyttären kanssa.

Henkilöt:

**Sippo Heikinpoika** isäntä vuoteen 1638, vuoden 1627, ruotuluettelossa iäksi mainittu 60 vuotta.

Heikki Siponpoika isäntä 1639-1679, vuoden 1640, ruotuluettelossa iäksi mainittu 28 vuotta.

I-vaimo **Kaarina Prusintytär**, Sippo Heikinpojan tytärpuoli

II-vaimo **Kerttu Heikintytär**

**Matti Prusinpoika**, Sippo Heikinpojan poikapuoli

Kiitos artikkelin laadinnassa avustaneille Penni Airakselle ja Tapio Piirrolle

### Lähteet:

Ilmajoen käräjät 10.06.1646, mikrofilmi ES 2028  
Suomen asutuksen yleisluettelo, mikrofilmit OS 120 ja OS 121  
Pohjanmaan rykmentin ruotu- ja väenottoluettelot, mikrofilmit WA 773 ja WA 774

## Taavetti Matinpoika Kurikasta

Meitä aiemmin eläneistä esivanhemmista löytyvä tieto ei aina ole juuri sitä mitä toivoisimme sen olevan. Joskus tieto järkyttää ja saa kylmät väreet, jopa inhon puistatukset kulkemaan pitkin selkärankaa. Niin tämäkin tarina. Kaikki tieto esivanhemmista kuitenkin auttaa ymmärtämään kyseisen vuosisadan oloja ja elintapaa, sekä sen aikaista ympäristöä. Sen vuoksi valitsimme aiheeksemme tämän tarinan Taavetti Matinpoika Kurikasta.

Kurikan historia kertoo, että Taavetin mielenmuutokset aiheuttivat kaiken aikaa riitoja, mutta käräjillä lautamiehenä istuva isä sai aina aikaisemmat oikeudessa vahvistetut päätöksensä puretuiksi. Miksi Taavetti muutti alinomaa mielipidettään? Mitä olivat ne erimielisyydet, joiden vuoksi hän teki poikansa Juhon ja miniänsä Maria Iisakintytär Krekolan perinnöttömäksi? Oheisesta käräjöpöytäkirjasta voinee lukija tehdä johtopäätöksensä ja pohtia, mikä tämä Taavetti olikaan miehiään.

### Taavetti ja laiskat Mariat

Syyskäräjillä 6.9.1728 paneudutaan Taavetin edesottamuksiin miniänsä äidin, Marian syytellessä häntä raskautensa keskenmenosta Kylmäjyrän talossa tapahtuneen välikohtauksen jälkeen. Miniänsä Mariaa ja tämän äitiä Taavetti syyttelee laiskureiksi.

Vaimo Maria Iisakintytär Krekola Miedon kylästä valittaa miehensä Iisakki Martinpojan läsnä ollessa, että hänen tyttärensä appi, kestikievarin pitjä Taavetti Matinpoika Kylmäjyrä viime Jaakon päivänä Jumalanpalveluksen jälkeen talossaan, oli vihoissaan hänen tyttärtään syyttänyt, sekä häntä itseään sysännyt ja vetänyt, niin että hänen 10 viikkoa vanha raskautensa 3 viikkoa myöhemmin meni kesken.

Äiti-Maria kertoo tästä seikkaperäisemmin seuraavasti, että hän mainittuna Jaakon päivänä, kirkon ajan jälkeen, keskusteli tyttärensä, myöskin Maria Iisakintytär nimeltään, Taavetti Matinpojan miniän kanssa Taavetti Matinpojan luhdissa. Taavetti tuli sinne ja sanoi miniälleen: "Mene alas töihisi, sinä laiskuri!" Äiti-Maria pyysi Taavettia jäämään kanssaan kahden juttelemaan, mutta meni Taavetin kanssa tämän pyynnöstä alas peräkammariin, missä äiti-Maria sanoi: "Kaikki ovat hyviä tyttäriä, mistä sitten tulevat ilkeät ja laiskat

miniät?" Taavetti vastasi: "Sinä itse olet laiska ja olet laiskuudessa kasvattanut tyttäresi." Samassa Taavetti suuttui, ja molemmilla käsillään nosti kammarin pöydän pään ilmaan ja pamautti sen jalat lattiaan sanoen hänelle: "Mene täältä sinä laiska aasi! Mitä sinulla on täällä tekemistä?" Samassa hän rikkoi pitkän pätjän varpuluudasta ja aikoi lyödä Mariaa, minkä hänen vaimonsa esti. Tämän jälkeen hän otti Maria Iisakintytärtä käsivarresta ja johdatti hänet tupaan, missä Maria pysähtyi ja tarttui kiinni uunin rautaan, mistä Taavetti irrotti hänen kätensä ja työnsi ovesta ulos niin, että Maria lensi nurin eteiseen ja meni itse sieltä ulos pihalle. Tänne Taavetti tuli hänen perässään ja kaatoi hänet nurin lokaan, mistä hän nousi ylös ja meni luhtiin. Sitten saattoi hänet sieltä vävy Juho Taavetinpoika ulos pellolle ja hän kulki yksin 3/8 peninkulmaa lankonsa Taneli Miedon luo, mistä hän sai hevosen ja ratsasti sitten 3/8 peninkulmaa kotiin. Puolitoista viikkoa tämän jälkeen eräänä päivänä näkyi ainoastaan pieni verenvuoto, joka viikon jälkeen tuli niin voimakkaana, että hänen 14 päivän ajan täytyi pysyä sängyssä, ennen kuin hän saattoi pysyvästi nousta ylös. Myöhemmän verenvuodon näki hänen naapurinsa vaimo, mutta sitä edellistä ei kukaan, paitsi hänen miehensä.

Taavetti Matinpoika selittää, että hän pyysi miniää tulemaan alas luhdista pesemään vaatteita, eikä kutsunut häntä laiskuriksi. Tämän äiti tuli hänen pyynnöstään alas kammariin ja sanoi siellä: "Mieheni harmittelee, että sinä viime sunnuntaina pyysit minua manaamaan tyttäreni ahkeraksi ja kuuliaisiksi." Taavetti vastasi: "Jos et sinä halua, niin minä kuritan häntä." Äiti-Maria löi nyrkillä penkkiin sanoen: "Jos sinä kuritat tyttärtäni ei hän jää päiväksikään luoksesi." Taavetti laittoi kirjansa kaapin päälle ja samassa tuli pöydän luo niin, että se heilahti, mutta ei nostanut sitä ylös pahassa tarkoituksessa häntä kohtaan, eikä sanallakaan tarkoittanut, että hän tai hänen tyttärensä olisivat laiskoja. Kuitenkin otti hän äiti-Mariaa hiljaa kiinni käsivarresta ja laittoi hänet ulos tuvasta ilman, että työnsi hänet nurin eteisessä tai pihalla. Hän väittää näin, että hän ei myöskään vahingoittanut häntä, hänen ruumistaan tai lastaan.

## Todistajina kuuro ja heikkomielinen

Oliko äiti-Marian syytös raskautensa keskenmenosta aiheellinen? Jos todistajina ovat kuuro, vanha nainen ja heikkomieliseksi todettu renki, ei todisteille yleensä anneta paljonkaan painoa. Näyttöä ei useinkaan vastaavissa asetelmissa löydy. Taavetin poika ja miniä karkaavat Krekolaan. Miksi?

Vaimo Liisa Yrjänäntytär Piirtoa ja vaimo Valpuri Markuksentytärtä kuultiin jäävittöminä ja valaehtoisesti. Ensin todisti Piirto, että hän, sekä mainittu vaimo Valpuri istuivat ruoka-aikana tuvassa ja vaimo Liisa kuuli Taavetti Matinpojan ja vaimo Maria Iisakintyttären olevan sanaharkassa kammarissa, sekä pöytää kovasti liikutettavan. Heti tämän jälkeen tulivat he ulos, silloin piti Taavetti vaimo Mariaa toisella kädellä käsivarresta ja toisella olkapäästä. Vaimo Maria Iisakintytär pysähtyi uunin luona, mutta Taavetti Matinpoika laittoi hänet, tavalla joka aiemmin on kerrottu, sieltä ulos tuvan ovesta. Mutta Piirto ei huomannut, että vaimo Maria olisi kaatunut eteisessä tai pihalla. Hän ei nähnyt Mariaa ennen kuin tämä tuli ulos tuvan ovesta.

Vaimo Valpuri Markuksentytär, vanha, kuuro eukko todistaa, että hän ei kuullut heidän puhettaan, kun he olivat kammarissa tai mitään pöydän pauketta. Mutta hän näki, että Taavetti Matinpoika kerrotulla tavalla laittoi vaimo Maria Iisakintyttären ulos tuvasta. Jos hän kaatui eteisessä tai pihalla, sitä ei vaimo Valpuri ole nähnyt.

Vaimo Liisa Juhontytär Koukkari, vaimo Priita Tuomaantytär Torkko, ja vaimo Marketta Samelintytär Laulaja olivat kuultavana, kaikki jäävittöminä ja valaehtoisesti.

Ensin kertoo vaimo Liisa Juhontytär, että vaimo Maria Iisakintytär, 22 päivänä elokuuta, antoi kutsua hänet luokseen, sekä näytti, että hänestä vuotaa verta kahden peitteen läpi sänkyolkiin. Lattialla sängyn alla oli joitakin verisiä vaatteita. Vaimo Maria Iisakintytär sanoi tämän saaneensa pahan ihmisen käden kautta, mutta kuka tämä ihminen oli, hän ei maininnut.

Vaimo Priita Tuomaantyttären valaehtoinen kertomus on, että hän viimeksi mainittuna päivänä oli Krekolassa, kun vaimo Maria Iisakintytär valitti, että hän on saanut keskenmenon, joka hänelle oli Kylmäjyrän talossa aiheutettu. Hänen vaatteensa näyttivät olevan veriset, mutta mitään verta ei tämä todistaja huomannut sängyn alla, eikä myöskään vaimo Liisa Koukkarin sinne tuloa.

Vaimo Marketta Laulaja todistaa, että hänet 22 päivänä viime elokuuta kutsuttiin Krekolaan. Silloin hän huomasi vaimo Maria Iisakintyttären makaavan suuresti verta vuotaen niin, että veri oli valunut pitkin sänkyvaatteita alas lattialle, tähän sanoi hän Taavetti Matinpojan olevan syyllinen.

Taavetti Matinpoika pyytää, että hänen renkiänsä Arvi Arvinpoikaa kuultaisiin valaehtoisesti, mutta tämän jäävää vaimo Maria Iisakintytär, koska tämä viime Paulin päivän aikaan, Matti Kurikan luona oli sanonut, että venäläinen kornetti oli venäläisten miehityksen aikaan maannut Maria Iisakintyttären ja kasakka hänen oman vaimonsa Maria Yrjänäntyttären. Tämän Arvi Arvinpoika kieltää perättömänä, tai olevan totuutta vailla, koska hän oli silloin erittäin juovuksissa, ja sitä paitsi nyt yleisesti kerrotaan hänen olevan typerä ja omaavan heikon ymmärryksen.

Taavetti Matinpoika muistuttaa tämän kaiken johdosta, että Jaakon päivästä eteen päin kuukauden ajan, jolloin äiti-Maria oli ollut Kylmäjyrässä 22 päivään elokuuta, tänä aikana hänellä ei näkyvää vikaa ollut tai nyt tutkinnassa ei ole pystytty sanomaan, että hän olisi työntänyt tämän nurin tai lyönyt häntä, eikä ole näyttöä, että toinen eteisessä tai pihalla olisi nurin mennyt. Hän on sitä mieltä, ettei ole totuuden mukaista, että hänelle olisi aiheutunut keskenmeno, ja jos niin olisi tapahtunut, on se niin pitkän ajan jälkeen, että se ei ole voinut siitä aiheutua, että hän laittoi tämän ulos tuvasta.

Lisäkysymyksiin selvittävät osapuolet, että heillä ei ole enempää todisteita tässä asiassa esiin tuoda. Mutta Taavetti Matinpoika valittaa, että hänen mainittu poikansa ja miniänsä nyt kärjääoikeudessa, sekä hänen poissa ollessaan, hänen tahtoaan vastaan, ovat Iisakki Krekolan luo karanneet.

*Pyynnöstä annetaan tähän lykkäystä, kunnes heille lähemmin selvitetään mistä syyistä nuoret ovat sillä lailla karanneet.*

## Impi ja isyyspäily

Talvikäräjillä vuonna 1729 käsiteltiin Taavetin miniänsä kohdistamaa lähentelyä. Miniä Maria anteeksipyyteli, mutta jatkoi kuitenkin asiaa oikeuteen asti. Kenen lasta hän todellisuudessa kantoi? Oliko Krekolaan karkaamiselle kuitenkin olemassa todellinen syy?

Taavetti Matinpoika Kylmäjyrä kertoo, että vanha piika, Marketta Ankuri oli 29 päivänä viime marraskuuta, jonkin verran juopuneena, sanonut

Taavetin vaimolle, Susanna Pietarintyttärelle, että hän, Marketta Ankuri, oli kuullut Iisakki Krekolan vaimon, Maria Iisakintyttären sanovan, että Taavetti Matinpoika olisi paljastanut poikansa vaimon, Maria Iisakintyttären, hävyn, missä syytöksessä Maria Ankuri pysyi vakaana, minkä hän Antin päivänä kappalaiselle Nils Prochmanille kertoi.

Taavetti Matinpoika oli silloin heti yhdessä Jaakko Kytän kanssa mennyt poikansa mainittujen appivanhempien luokse Krekolaan, ja oli kysynyt miniältänsä, puheena olleelta, Maria Iisakintyttäreltä, että eihän tämä kantanut hänen lastaan? Mihin tämä ei vastannut, mutta hänen isänsä Iisakki Krekola oli hetken mietittyään sanonut: "Se voi hyvin olla niin." Mihin Taavetti oli edelleen kysynyt, miksi hän on levittänyt sellaisia valheita ja perättömiä puheita, sekä koska ja missä hän on tätä pyytänyt kanssaan makaamaan? Tähän hän ei myöskään vastannut, vaan katsoi äitiinsä, joka sanoi: "Se vastatkoon, joka on syntiä tehnyt. Miksi sinä tulet tänne Ankkurin valheiden perusteella?"

Jouluilta oli Taavetti Matinpoika taas Krekolassa, vierailakseen miniänsä luona, joka silloin makasi lapsisängyssä, sekä kysyi tältä miksi hän niin perättömiä puheita oli levitellyt? Silloin tämä vastasi, että hänen äidin äitinsä, lukkarin vaimo, Maria Paavontytär oli suostutellut hänet sellaista sanomaan, ja samassa kietoi kätensä hänen ympärilleen, sekä pyysi häneltä anteeksi. Kuitenkin on Taavetti ollut pakotettu haastamaan tämän vanhempineen, tästä asiasta kuultuna tutkittavaksi, ja että hän voi syyttömyydestään nauttia.

Maria Iisakintytärtä kuultiin, sekä häntä erityisesti varoitettiin mitään salaamasta, mikä tässä asiassa totta on, ja myöskään rangaistuksen uhalla lisäämästä apelleen mitään valheellisia syytöksiä. Tästä hän heti reippaasti ja vapaaehtoisesti selvitti, että hän viime Pietarin päivän aikaan makasi sairaana luhdissa, appensa talossa Kylmäjyrässä. Sitten kun hänen terveytensä alkoi hieman kohentua, tuli appi eräänä sunnuntaina keskipäivällä hänen luokseen, mukanaan tuopillinen juotavaa, ja istuutui hänen sängyn laidalleen, sekä kysyi kuinka hän jaksoi? Hän kiitti Jumalaa, joka oli auttanut hänet terveeksi jälleen, ja istuutui ylös pukeutuneena paitaan, silloin appi laittoi kätensä hänen rintansa alle ja kysyi oliko hän, joka oli silloin edeltävänä pääsiäisenä vihitty hänen poikansa kanssa, vielä impi? Mitä tämä vaati saada tutkia. Hän työnsi tämän käden pois ja lupasi huutaa miestänsä, joka silloin oli kauempana

pihamaalla. Taavetti Matinpoika sanoi: "Miksi en saisi houkutella? Se ei ole mitään syntiä." Enempää hän ei käyttäytynyt siveettömästi tai epäkohteliaasti puheilla, teoilla tai muilla esiintymisillä, vaan meni heti sieltä pois, eikä ole koskaan ennen eikä sen jälkeen pyytänyt tätä makaamaan kanssaan. Kuitenkin on hän aina huomannut, että tämä on hakenut hänen seuraansa kirkonkäynnin aikana ja muissa tilaisuuksissa, mutta hän on aina sellaista vältellyt ja yrittänyt olla miehensä näköpiirissä.

### **Krekolan karkulaiset ja perintöerotus**

Ajattelemattomia huhupuheitako sittenkin? Todistajia tapahtuneelle ei löydy. Syytteestä luovutaan ja päädytään vapaaehtoiseen sovintoon. Taavetti jättää Juhon ja Marian perinnöttä. Kyyneleiset anteeksipyynnötkään eivät auta.

Kun appi, kuten on ilmoitettu, meni alas luhdista, alkoi hän pelästyttyään tämän puheista itkemään. Hänen miehensä tuli heti ylös, jolloin hän tämän kysyessä sanoi mikä häntä vaivasi, mihin tämä vastasi: "Jumala meitä auttakoon! Lähtekäämme sinun vanhempiesi luokse tai mihin voimmekaan lähteä." Tämän jälkeen he lähtivät syyskuussa Taavetti Matinpojan tahtoa vastaan sieltä Krekolan taloon, missä he vieläkin oleskelevat, ja hän on kaiken tämän ensin äidin äidilleen, vaimo Maria Paavontyttärelle, ja sitten äidilleen paljastanut, minkä jälkeen se on kerrotulla tavalla levinnyt. Hän kieltää pyytäneensä apeltaan anteeksi, vaan tämä on jouluilta kieltänyt häntä tästä asiasta enää puhumasta, ja luvannut olla hyvä häntä kohtaan, jos hän tulisi tämän luokse takaisin asumaan Kylmäjyrän taloon.

Hänen miehensä Juho Taavetinpoika kertoo, että hänen mainittu vaimonsa viime Pietarin päivän aikaan itki luhdissa ja valitti, että tämän appi oli pyytänyt kanssaan harjoittamaan haureutta, mitä tämä ei kuitenkaan saanut tehdä. Tämän jälkeen hänen vaimonsa ei ole uskaltanut jäädä appensa kanssa kahden kesken kotiin kirkosta, vaan kun heidän molempien kerran piti jäädä kotiin, niin oli tämä suostutellut hänet, Juho Taavetinpojan, myös olemaan kotona.

Taavetti Matinpoika kieltää ehdottomasti, että hänellä olisi koskaan ollut aikomusta tai että hän olisi pyytänyt pojan vaimoan niin hirveään kanssakäymiseen, niin kuin tämä on hänestä ajattelemattomasti huhuja levitellyt.

Vaimo Maria Iisakintytär selvittää, että kun hänen appensa ehdotus tapahtui yksipuolisesti heidän ollessaan kahden, niin hänellä ei ole ketään,

joka voisi tästä todistaa, ja siksi pyytää hän kyynelissä apeltaan anteeksi sitä, että on tämän niin huonoon maineeseen saattanut. Tämän jälkeen Taavetti Matinpoika hänelle ilmoitetun rikoksen antaa anteeksi, mutta selittää, että tämän mies Juho Taavetinpoika ja Maria ovat täysin erotetut perintö- ja hallintaoikeudesta Kylmäjyrän perintötaloon, mistä hän tulee tulevaisuudessa nimenomaisen tarkoituksensa kirjallisesti selvittämään. Samalla luopuvat Iisakki Krekola ja hänen vaimonsa, myös Maria Iisakintytär nimeltään, toisaalta, sekä Taavetti Matinpoika toisaalta, kaikista heidän välillään viime käräjillä, 6 päivänä syyskuuta 1728 ilmoitetuista riitaisuuksistaan niin, ettei kenenkään tämän jälkeen tästä asiasta pidä toista osapuolta vaivata, ei Taavetti Matinpoika, eikä kukaan muukaan voi sanoa, että tästä asiasta on toisella tavalla puhuttu, kuin mitä nyt on ilmoitettu. Tämän vuoksi katsoo oikeus aiheelliseksi antaa tämän asian jäädä osapuolten ilmoitettuun vapaaehtoiseen sovintoon.

### **Itsekseen tukehtunut kukko ja pilkkaviisu**

Kylmäjyrän isännän, Taavetti Iso-Kurikan ympärillä lienee pyörinyt melkoinen mylly vuonna 1728, koska saman vuoden syyskäräjillä käsiteltiin vielä parikin juttua, joiden kautta hänen elämästään saadaan lisää tietoa, vaikkapa käräjätuvassa viete-tyistä hetkistä. Kätkeytyykö nimismiehen lauseeseen vihje lihan laadusta? Oliko rovasti Mennanderille tarjottu ateria kukkoa, lahdata koiraa vai kissaa? Itseen ylivoimaisemman halveksimiseen löytyy rahvaankin joukosta joku terävä oivaltaja, jonka mietteet kärkevä kynä saattaa kirjoittaa vaikkapa pilkkaviisun muotoon, jota rahvas sitten laulaen toistaa. Sävelen kera sanatkin osunevat kohteeseensa terävämmin kuin ammus. Lieneekö viisun kirjoittaja paljastunut koskaan? Nimismies ei tunnustanut.

*Syyskäräjillä 1728 Taavetti Kylmäjyrä Kurikasta kertoo, että kappalainen herra Nils Prochman oli sanonut hänelle, että nimismies Juho Reini oli levittänyt perätöntä puhetta, että Kylmäjyrä olisi viime joulun toisena päivänä rovastille, korkea-arvoiselle herra Andreas Mennanderille antanut keittää itsekseen tukehtuneen kukon, minkä vuoksi hän pyytää, että nimismiestä pitää rangaista.*

*Nimismies kieltää, että hän olisi sellaista puhunut, mutta kysyy kuka oli teurastanut puheena olevan kukon? Kantaja vastaa, että eräs nainen, Maria Ankkuriksi kutsuttu oli Antinpäivän aikaan*

*sen tehnyt, minkä jälkeen kukko oli roikkunut jäätyneenä aitassa aina jouluun, jolloin hänen oma väkensä sen puhdisti ja valmisti. Nimismies muistuttaa, että mainitulla naisella on tapana lahdata koiria ja kissoja. Kappalainen Prochmania ei ole tässä asiassa haastettu, eikä hän ole paikalla, ja kun oikeus katsoo tarpeelliseksi tästä asiasta häntä kuulla ilmoitettuna kertojana, niin siirretään tämä asia hänen paikalle tuloonsa Kuninkaankaaren 29 luvun mukaan.*

*Samoilla käräjillä edelleen valittaa Kylmäjyrä, että vastikään on, hän ei tiedä kenen toimesta, tehty pilkkaviisu, ja sitä on yleisesti levitetty häntä häpäistäkseen siitä, että hän oli pelloltaan pois ajanut siellä asuvan kirkkovähtäriin, Sippo Juhonpojan. Kylmäjyrä on sitä mieltä, että nimismies Juho Reinillä olisi jotain tietoa sen tekijästä, mistä hän nimismiehen lausuntoa pyytää.*

*Nimismies vastaa, että hän on kyllä usean kuullut viisua tästä aiheesta toistavan, mutta väittää lujasti, ettei hän tiedä kuka sen on mahtanut sepittää. Hän on sitä mieltä, että Kylmäjyrän ei pidä häntä siitä epäillä. Kantaja ei voi sanoa, että nimismies olisi sepittänyt tämän viisun, vaan on ainoastaan tästä häneltä jotain tietoa odottanut, mutta nimismies toistaa aiemman lausuntonsa. Täten varoitettiin Kylmäjyrää, ettei tästä ketään syytöntä kohtaan hyökkää. Niin kehotettiin rahvasta varomaan tätä ja muita tämän kaltaisia lähimmäisen halventamiseksi sepitettyjä herjauksia.*

### **Taavetin monta persoonaa**

Taavetilla oli elämänsä aikana monta nimeä. Kauhajoen Laurusen isäntä hänestä tuli vuonna 1707. Laurusesta hän muutti Lapväärtiin 1719, jossa hän oli Lälbyn Lillälän isäntänä. Vuonna 1722 löydämme hänet taas isännöimästä Kauhajoen Laurusta, ja 1726 Kurikkaan palattuaan hänestä tuli Kylmäjyrän isäntä vuoteen 1732, ja vuodesta 1733 alkaen Iso-Kurikan isäntä vaihtaessaan taloa Matti Jaakonpojan kanssa. Taavetin voidaan todeta toimineen suomenkielisyyden esitaistelijana vaatiessaan Lapväärtin Lälbyssä kappalainen Daniel Roosilta suomenkielistä jumalanpalvelusta. Kirkonmäellä käytiin asiasta kiivasta sananvaihtoa Viattomien lasten päivänä vuonna 1721. Lapväärtistä takaisin Lauruseen palattuaan hän oli monissa eri viroissa ja ilmeisesti hän oli myös lukutaitoinen mies. Käräjätutusta voi todeta hänen omistaneen ainakin yhden kirjan. Lautamiehenä hän oli vuodesta 1722 alkaen, ja

Kauhajoen historian mukaan kirkkoväärinä vuonna 1725, Taavetti Laurusena. Kurikan historia kertoo kirkonkokouksen vuonna 1735 valinneen kihlakunnanlautamiehiä kirkkoneuvostoon, Taavetti Iso-Kurikka oli yksi heistä. Kylmäjyrässä asuessaan hän oli myös majatalonpitäjä.

Taavetin luonteesta voinee päätellä jotakin jo aiemmiltakin vuosilta, perinnönjaosta, joka kohdistui Kylmäjyrän taloon. Lapseton Juho Jaakonpoika Kylmäjyrä, joka oli Taavetin vaimon äidin veli, halusi antaa Kylmäjyrän talon kaukaiselle sukulaiselleen Liisa Antintyttärelle, jonka isältä, Antti Sipinpojalta, oli vuosia sitten eväty perintöoikeus Kylmäjyrään, sillä Juho Jaakonpoika halusi estää sisarensa, Maria Jaakontytär Kylmäjyrän vävyn, Taavetti Matinpoika Laurusen eli Vähä-Kurikan pääsemisen taloon käsiksi. Hanke ei kuitenkaan onnistunut, sillä 8.3.1726 tehdyllä laamanninoikeuden päätöksellä Taavetti ja hänen vaimonsa Susanna Pietarintytär saivat perinnöksi talon lunastamalla Juho Jaakonpojan leskeksi jääneen Marketta Tapanintytär Wasenbergin ja muiden perillisten osuuden talosta.

### **Kylmäjyrä ja Iso-Kurikan jakaminen**

Perheriidoistaan kylänkuulu Taavetti oli useita kertoja kutsuttuna kirkkoneuvoston kuultavaksi tekemään sovintoa perheenjäsentensä kanssa. Seurasi jatkuvia vakuutteluja ja anteeksipyyntöjä, jotka eivät kuitenkaan olleet pysyviä, sillä Taavetti oli jatkuvasti käräjillä milloin minkin asian vuoksi. Kylmäjyrän taloa jakaessaan hän oli vuonna 1731 luvannut puolet talosta tyttärelleen Marialle ja vävyllään Matti Matinpojalle näiden työpanosta ja syytinkiä vastaan, josta talvikäräjät 1731 kertoo näin:

*Lautamies Taavetti Matinpoika Kylmäjyrä selvittää suullisesti ja oikeuteen jätetyllä kirjelmällä, että hän, oman ja vaimonsa lähestyvän vanhuuden vuoksi, ei pysty perintötaloon,  $\frac{3}{4}$  manttaalin Kylmäjyrää ilman välttämätöntä työapua asianmukaisesti ylläpitämään. Hän on mainitun vaimonsa neuvosta ja suostumuksella ottanut taloon avukseen heidän vävynsä Matti Matinpojan, yhdessä kanssaan taloa kehittämään ja työtä tekemään. Tätä vasten vävyllä palveluksistaan on luvattu, että hän appivanhempiansa kuoltua, ennen heidän kaikkia muita lapsiaan, saa omistaa ja pitää perintö- ja hallintaoikeuden puoleen  $\frac{3}{4}$  manttaalin Kylmäjyrästä, sekä siitä maksaa vaimonsa kanssaperillisille heidän perintönsä. Mutta jos näistä kanssaperijöistä toisen*

*puolen taloa töihin ja hallintaan ei ole sopivaa, ja ei halua vanhempiaan heidän vanhuudessaan tukea, niin saakoon vävy Matti Matinpoika koko talon, ja muut perijät lunastaa tavalla tai toisella, kuten on ilmoitettu. Tämän kaikki Taavetti Matinpojan tahdosta hänen mainitun vävynsä turvaksi merkittiin pöytäkirjaan.*

Matti oli siis saamassa kokonaisen talon, mutta Taavetin mieli muuttui taas, eikä vävy ilmeisesti kestänyt ristiriitoja, joita apen kanssa yhdessä eläminen eittämättä eteen toi. Hän lähtikin Pirttikylään, johon syynä saattoi olla se, että Taavetti oli talon puolikkaan Juholle luvattessaan evännyt Matilta oikeuden taloon. Kylmäjyrä jäi kuitenkin Taavetilta jakamatta, sillä hän vaihtoi Kylmäjyrän talon Iso-Kurikkaan 1733, ja hiukan myöhemmin, Iso-Kurikan taloa jakaessaan, hän oli jo vuonna 1745 antanut talon puolikkaan pojalleen Juholle, jonka kanssa saavutti siis kuitenkin jonkinlaisen sovinnon. Toisen puolen Iso-Kurikasta oli Taavetti luvannut pojalleen Mikolle ja tämän morsiamelle Susanna Niilontyttärelle vuonna 1747. Hän muutti kuitenkin jälleen mieltään ja lupasikin Mikon ja Susannan osuuden vävyllään Elias Taipalukselle ja tyttärelleen Susannalle. Eräillä käräjillä oli Susanna Niileksentyttären isä Taavetin häilyvyydestä hiiltyneenä heitellyt kärjäkäsitteilyn väliin omia huomautuksiaan, saaden värikkäästä käytöksestään viiden hopeataalarin sakot.

Iso-Kurikka jaettiin v. 1748-49 Ala-, Yli- ja Keski-Kurikaksi.  $\frac{1}{2}$  manttaalin Ala-Kurikkaa isännöi poika Juho,  $\frac{1}{4}$  manttaalin Keski-Kurikkaa poika Mikki ja  $\frac{1}{4}$  manttaalin Yli-Kurikkaa vävy Elias. Kaikkien näiden vaiheiden jälkeen Iso-Kurikka oli tullut halotuksi kolmeen osaan, yhteen puolen ja kahteen neljännesmanttaalin tilaan. Maaherra vahvisti päätökset vuosina 1746-1747.

### **Kurikan sukuun kuuluvat henkilöt:**

Iso-Kurikka/Kylmäjyrä Taavetti Matinpoika (David Matsson), s. 1679 Vähä-Kurikassa, kastettu 28.12.1679 Ilmajoella, k. 02.02.1760 poikansa Mikin isännöimässä Keski-Kurikassa. Talollinen, majatalonpitäjä, lautamies ja kirkonisäntä. Vanhemmat: Matti Erkinpoika Vähä-Kurikka, s. 1641 Kurikan Vähä-Kurikka, k. 02.01.1724 Kurikka ja Vappu Niileksentytär, s. 1648, k. 02.08.1726 Kurikka.

Iso-Kurikka Kylmäjyrä Susanna Pietarintytär (Susanna Pehrsson), Taavetti Matinpojan I puoliso, s. 02.1681 Kurikan Kylmäjyrä, k.23.02.1746 Kurikka. Vanhemmat: Pietari Jaakonpoika, alkuaan Ilmajoen Jouppilasta, kuoli Kauhajoen Kohlussa 1720 ja Maria Jaakontytär,

alkuaan Kylmäjyrä, kuoli Kauhajoen Kohlussa 1722. Taavetin II puoliso, vihitty 19.10.1746: leski Liisa Jaakontytär Vähä-Tuiskusta, s. 27.08.1702.

Iso-Kurikka Juho Taavetinpoika, (Johan Davidsson), s.07.06.1710 Kauhajoki k.01.01.1764 Kurikka. Taavetti Matinpojan poika, Maria Iisakintytär Krekola nuoremman puoliso. Juhon II puoliso 26.4.1741 Kristiina Matintytär Iso-Kurikka/Kylmäjyrä s. 1.1721 k. 26.7.1763.

Krekola Maria Iisakintytär, (Maria Isaaksdotter), s.08.1707 k.08.09.1740 Kurikka. Iisakki ja Maria Krekolan tytär, Juho Taavetinpojan puoliso. Taavetin minia.

Krekola Maria Iisakintytär, (Maria Isaaksdotter), s.06.1686 Kurikka, k.19.12.1766 Kurikka. Iisakki Krekolan vaimo Miedon kylästä. Maria Iisakintyttären äiti.

Krekola e Hirvelä Iisakki Martinpoika, (Isaak Mårtensson Gräckola) s.08.1682 k.07.04.1767 Kurikka. Krekolan isäntä 1706-38. Maria Iisakintytär Krekolan (s.1686) puoliso. Maria Iisakintytär nuoremman isä.

Maria Paavontytär, s.03.1664 k.20.04.1744. (Maria Pählsdotter) Maria Iisakintytär Krekolan (s.1686) äiti. I puoliso Iisakki Tuomaanpoika. II puoliso Kurikan lukkari Heikki Heikinpoika Plosila.

Iso-Kurikka Mikki Taavetinpoika, s.23.09.1729 Kurikka k.03.12.1802 Kurikka. Taavetti Matinpojan poika.

Tassi Susanna Niileksentytär, s.16.09.1727 k.16.4.1791 Kurikka. Mikki Taavetinpojan puoliso.

Iso-Kurikka Susanna Taavetintytär, s.01.1719 k.3.5.1802 Kurikka. Taavetti Matinpojan tytär.

Taipalus e Harja Elias Arvinpoika, s.06.1714 k.20.2.1792 Kurikka. Susanna Taavetintyttären puoliso.

Iso-Kurikka Maria Taavetintytär, s.04.02.1702 Kurikka k.08.02.1783 Laihia. Taavetti Matinpojan tytär.

Hahkala Matti Matinpoika, s.1701 Karijoki Lapväärtti k.02.12.1755 Laihia. Maria Taavetintyttären puoliso.

Kylmäjyrä Juho Jaakonpoika, k.1724, Kylmäjyrän isäntä 1698-1723. Susanna Pietarintyttären eno.

Wasenberg e Erving Marketta Tapanintytär, s.n. 1664, k. Sulvassa 12.1.1740. Juho Jaakonpojan puoliso.

Liisa Antintytär, Juho Jaakonpojan serkun tytär Isostakyröstä.

## Lähteet:

Ilmajoen syyskäräjät 1728

Ilmajoen talvikäräjät 1729 ja 1731

Ilmajoen, Kauhajoen ja Kurikan kirkonkirjat Say - Suomen Asutuksen Yleisluettelo

Salomon Hanneliuksen muistopuheet, Tapio Piirto

Jaakko Ilkan suku, Sarvela, 1979.

Ilmajoen pitäjä, Liakka, 1986.

Kurikan historia I, Rinta-Tassi, 1980

Kauhajoen historia, Ruismäki, 1987

Lappfjärds historia I, Åkerblom K.V., 1938.

Mieto e Hirvelä Taneli Martinpoika, (Daniel Meto), s.02.1676 k.16.08.1747. Kurikan Miedon isäntä 1717-36. Maria Iisakintyttären lanko. Iisakki Krekolan veli.

Iso-Kurikka/Kylmäjyrä Matti Jaakonpoika, k. 09.01.1735. Pso Ingeborg Henrikintytär Backman s.03.1679 k.15.09.1761.

## Muut henkilöt:

Valpuri Markuksentytär, (Walborg Marckusdotter) vaimo, vanha kuuro eukko.

Sippo Juhonpoika, s. 06.1674. Kirkkovähtäri. Pso Liisa Krekontytär s. 10.1687.

Arvi Arvinpoika, (Arfwed Arfwedsson), s.08.10.1697. Taavetti Kylmäjyrän renki.

Maria Yrjänäntytär, (Maria Jöransdotter), s.05.1685. Arvi Arvinpojan puoliso.

Koukkari Liisa Juhontytär, (Elisabet Johansdotter Koukar) s.04.1660. Pso Arvi Juhonpoika. Renki Arvi Arvinpojan vanhemmat.

Torkko Priita Tuomaantytär, (Brita Thomasdotter Torcko) s.1683 k.23.11.1742. Pso Juho Pertunpoika Torkko s. 1692-1693 k.21.7.1743.

Laulaja Marketta Samelintytär (Margreta Samuelsdotter Laulaja) s. 18.04.1689. Pso I Heikki Heikinpoika Laulaja k.1725. Pso II Matti Matinpoika s.13.9.1702.

Piirto Liisa Yrjänäntytär, (Elisabeth Jöransdotter Pirto) vaimo.

Kyttä Jaakko Joosepinpoika, (Jacob Skyttä) s.04.1695. Pso I Maria Jaakontytär s.12.1694 k.1.10.1742. Pso II sotilas Sandwikin leski Liisa Erkintytär Kurikasta.

Ankkuri Marketta, (Margeta Ankuri), vanha piika.

Prochman Nils Martini, s.1682 Lapua k.17.04.1729 Kurikka. Kurikan kappalainen 1722. Pso Margareta Peldan k. 1724, haud. 27.10.1724.

Mennander Andreas Andrea, s.1672 k.18.3.1734. Ilmajoen kirkkoherra 1724-1734. Pso Maria Ross.

Roos Daniel Eliaanpoika, k.1734. Lapväärtin apupappi 1705-, ja kappalainen 1722-1734. Pso 1 Brita Brenner pso 2 Maria Stenia.

Reini Juho Heikinpoika, s.29.09.1681 Kauhajoki k.02.06.1751 Kauhajoki. Ilmajoen nimismies 1721-47. Pso Elisabet Jeremiaantytär Stenia s. 31.08.1680 Lempäälä k. 10.07.1765.

## Ritaalan Kauppilasta Laihialle Pöyryyn ja Knuuttiin, osa 2

Lehden edellisessä numerossa alkoi Matti Lehtiön toimesta kirjoitusarja Isokyrön Ritaalan Erkki Markuksenpoika Kauppilan jälkeläisistä ympäri Pohjanmaata. Jatkan aiheen käsittelyä esittelemällä Laihialle 1640-luvun loppuilla saapuneen Sippo Erkinpojan kolmea jälkipolvea ja taloja, joita he asuivat.

Erkki Markuksenpojalla ilmeni Laihialla vilkasta toimintaa jo ennen jälkipolven tuloa. Hänellä näytti olevan suunnitelma suvun asuttamiseksi Laihialle, minne se tulikin, muttei Erkin suunnitelmien mukaisesti.

### Ritaalan Kauppilan sukuyhteys Laihian Ruutiin

Ainakin yksi vanhempi sukuyhteys oli Laihialle. Viittaus vaimon suvusta löytyy Laihian käräjiltä 3.03.1650<sup>1)</sup>, kun Erkki Markuksenpoika vaati Matti Simunanp. Ruutilla olevaa vaimonsa perintöä. Tähän Matti Ruuti totesi, että perinnönjako oli suoritettu jo 15 vuotta sitten, ja esitti Laihian silloisen kappalaisen, herra Martin kirjaa-man perinnönjakokirjan, joka oli päivätty 6.12.1635 ja jossa mainitut maksut oli täysin suoritettu. Täten vaatimus hylättiin perintökaaren 15. ja 16. lukujen nojalla. Kysymys oli Martti Matinp. Ruutin perinnön jaosta (Matti Ruutin isoisä), joten Erkin vaimo oli todennäköisimmin Martti Matinp. Ruutin tytär.

### RUUTI, 1 1/4 manttaalia Laihian Kirkonkylässä

Tunnetut isännät Matti Simunanpoikaan asti:

Lasse Jaakonp. Ruth 1546-1566

Pk Matti Lassenp. 1568-1608

Pk Martti Matinp. Ruut 1607-1634

Pk Simuna Matinp. (korpr.) 1635-1644

Pk Matti Simunanp. (s. 1616) 1645-1696

(Martti Matinp. Ruut oli merkitty maaveron maksajaksi vuoteen 1642, vaikka oli jo vuonna 1635 vainaja.)

Ruuti kuului Laihian vanhimpiin ja luotetuimpiin taloihin. Matti Simunanpoika oli vuodesta 1654 lähtien pitkäaikainen lautamies, kirkkoväärti ja myös valtiopäivämies, joka valittiin edustamaan Pohjanmaan talonpoikia useisiin kokouksiin ja lähetystöihin. Sopisi kuvaan, että siltavoutina ja lautamiehenä luotettu Erkki Kauppila olisi otettu talon vävyksi.

### Ritaalan Kauppilan suvun tulo Laihian Jukajaan ja Sippo Erkinpoika Kauppila (Pöyry)

Erkki Kauppila oli myös hankkinut omistukseensa maapaloja Laihian puolelta. Antti Heikinpoika Kauppi Käyppälästä tuomittiin maksamaan heinät, jotka oli erehdyksessä korjannut siltavouti Erkki Markuksenpojan niityltä.<sup>2)</sup>

Laihian käräjillä 10.09.1643<sup>3)</sup> siltavouti Erkki Markuksenpoika ilmoitti ottaneensa 1/4 manttaalin autiotalon Jukajalla, jota Yrjänä Knuutinpoika oli asunut ja joka oli kolme vuotta maannut veroautiona ja viimeisen vuoden täysin viljelemättömänä. Hän esitti käräjille takausmiehensä (ilmoitetut nimet puuttuvat tässä merkinnässä).

Talon nimi oli Kasi Jukajan Jokikylässä. Yrjänä Knuutinpoika oli merkitty taloon vv.1636-39 ja vuosina 1620-35 sitä oli asunut uudisasuja Erkki Pietarinpoika.<sup>4)</sup>

Erkki Kauppila suunnitteli neuvokkaasti Laihian operaatioitaan. Tarkoituksena lienee ollut panna poika asumaan uudistilaa ja totuttaa tämä isännyyteen nuoresta pitäen. Suunnitelman kariutuminen sai Erkin syrjäyttämään esikoisen perimysjärjestyksessä, kuten artikkelisarjan edellisestä osasta ilmeni.<sup>40)</sup> Poika ei ollut suostunut isän valitsemaan morsianehdokkaaseen, joka lienee ollut Jukajalta, vaan johonkin toiseen Laihialla kohtaamaansa neitoon, jonka otti vastoin isän tahtoa. Naimisen omavaltaisuus oli tavatonta niihin aikoihin. Katkeruudesta päätellen Erkki oli joutunut pyörtämään naimakaupan, ehkä jopa rikkomaan sopimuksen. Tapaus lienee sattunut ennen Sippo Erkinpojan täysi-ikäistymistä, sillä isä oli käyttänyt määräysvaltaansa ja luvannut poikansa sotamieheneksi jukajalaisille isännille. Ehkä näin hyvitettiin peruuntunut naimakauppa.

Isän ja pojan välisen kiistan kohteesta, pojan puolisosta ei ole tarkkaa tietoa. Laihian kuolleissa on 12.10.1697 ilmoitettu "vanha sotamiehen leski Marketta Pöyry". Hänet on tulkittu Martti Pöyryn vaimoksi, mutta Martti ei ollut sotamies. Toisaalta Laihian kuolleissa on 8.08.1698 ilmoitettu "itsellinen Kaisa Pöyry". Jommallakummalla lienee tarkoitettu Sippo Erkinpojan puolisoa.

Mainitusta Kasin hankinnasta ei siten kehittynyt mitään, vaan talo säilyi 1680 -luvulle asti asumattomana paikkana. Luontevin selitys hylkäämiselle on, että kaavailtu asuja ei noudattanut suunnitelmaa kuten Sippo Erkinpoika. Erkki



Kauppila jatkoi kuitenkin vielä tämänkin jälkeen Laihian hankintoja ostamalla Ala-Laihialta "muutamalla taalarilla" niityn nimeltä Särkineva, joka oli kuulunut autiotalolle, jonka Östen Erkinpoika Sursill oli ottanut viljelykseen.<sup>5)</sup>

Laihian silloisista Sippo Erkinpojista ei voida yksilöidä Erkki Kauppilan poikaa. Eräs senniminen sotamies kyllä esiintyi Perttu Erkinpoika Pöyryn ratsumiestä koskevassa riidassa<sup>6)</sup>. Siinä Pedersören nimismiehen Kristo Matinpojan valtuutettu Kreki Lassenpoika Vaasasta vaati Perttu Pöyryltä maksamattomia suorituksia kaupasta, jossa Pöyryn ratsumies oli ostanut Kristolta hevosen ja varusteita. Perttu ei tiennyt asiasta mitään. Ratsumiehet Erkki Ollipoika Isokylästä ja Sippo Erkinpoika Potilasta todistivat, että Pöyryn ratsumies oli ostanut vain hevosen, ei muuta. Perttu joutui maksamaan hevosen. Todistaja ei voinut olla Erkki Kauppilan poika, sillä tämä tuskin oli palveluksessa vielä vuonna 1642, jolloin oli alle 20 -vuotias.

Ehdoton varmuus Sippo Erkinpoika Kauppilan jälkeläisistä on ainoastaan pojista Erkistä ja Siposta. Voidaan kuitenkin päätellä, että Sippo jätti Laihialle todennäköisesti viisi aikuiseksi elänyttä ja avioitunutta poikaa nimiltään Erkki, Heikki, Matti, Mikki ja Sippo. Näitä Siponpoikia yhdisti Pöyryn talo, eli heidät on mainittu jossain asiakirjassa lisänimellä Pöyry (tai ovat asuneet Pöyryssä). Lisäksi on syytä epäillä suvun taloissa mainittuja Mallu Sipontytärtä - Kauppilan piikaa 1680-81<sup>4)</sup> - ja Vappu Sipontytärtä - Rinnan emäntää<sup>4)</sup> - veljesten sisariksi. Mutta vain Sippo Siponpoika liittyi talon sukuun sen vävynä. On pääteltävissä kaksi todennäköistä seikkaa. Ensinnäkin Sippo Erkinpojan perhe on asunut Pöyryssä niin, että lapset ovat varttuneet talossa aikuisiksi. Toiseksi, koska lapsia on elänyt aikuisiksi 5-7, Sippo on ehtinyt elää yli kymmenen vuotta Laihialla, ennen kuin on kaatunut sotatantereella.

**Erkki Kauppilan suvun tulo Laihian Pöyryyn**  
Jukajan (Kylänpään) Pöyry oli siis se kehto, josta käsin Erkin suku alkoi levittäytyä Laihialle. Siksi talon historiaa käsitellään seuraavassa tarkemmin.

**PÖYRY, 1 1/2 manttaalia, Laihian Jukajalla**  
(Kylänpäässä)

Isännät talon jakoon asti vuonna 1721:

Matti Niileksenp.	1580-1620
Erkki Pertunp. (s.1557)	1620-1628
Pk Perttu Erkinp. (s.1582)	1629-1648
Tuomas Tuomaanp. Talso (s.1605)	1648-1676

Pk ja vävy Martti Tuomaanp.	1677-1689
Pso Marketta Pertunt. Pöyry	
Pk Juho Martinp.	1690-1721
Pso Maria Heikint. Pukki	

**Pöyry 1, 3/4 manttaalia:**

Pk Mikki Juhonp. Pöyry	1721-1731
Pso (1718) Maria Matint. Klippi	

**Pöyry 2, 3/4 manttaalia:**

P Juho Juhonp. Pöyry	1721-1724
Pso (1721) Marketta Jaakont. Joki	

Pöyryn suvun lähtökohdista:

Laihian Isokylän Matti Niileksenpoika Wiikin ja Perttu Erkinpoika Pöyryn välillä toimitettiin perinnönjako puolueettomina miehinä Sippo Torsti ja Hartviikki Pentinpoika. Siitä voidaan päätellä miesten sukulaisuus<sup>7)</sup>.

Näyttääkin siltä, että Pöyryyn olisi vuoden 1580 vaiheilla tullut Wiikin suku Isokylästä ja vuonna 1620 suvun talojen välillä olisi tehty isännänvaihdoksia.

**WIIK, 1 1/3 manttaalia Laihian Isonkylässä**

Tunnetut isännät Martti Pertunpoikaan asti:

Perttu Jopinp. Wiik	1575-1591
Niiles Pertunp.	1592-1620
Matti Niileksenp.	1621-1645
Perttu Matinp.	1645-1673
Martti Pertunp.	1675-1694

(Matti Niileksenpoika oli merkitty maaveron maksajaksi vuoteen 1668, vielä yli kymmenen vuotta kuolemansa jälkeen.) Tästä voidaan hakea yksi mahdollinen selitys isänpuoliselle sukulaisuudelle: Niiles Pertunp. Wiik olisi järjestänyt ensin Pöyryn pojalleen Matille, mutta olisi myöhemmin ottanut hänet takaisin syntymätaloon ja istuttanut Pöyryyn nuoremman veljensä Erkin. Toki muukin selitys on mahdollinen.

Isokylän Wiik oli eräs pitäjän vanhimmista ja luotetuimmista kantataloista. Perttu Matinp. Wiik ja Martti Pertunp. Wiik toimivat myös valtiopäivämiehinä. Myös Erkki Kauppila asioi jatkuvasti Wiikissä siltavoudin viran hoidossa, sillä heidät oli valtuutettu tarkastamaan ja kunnostamaan Laihian siltoja. Laihian virkaa hoiti Erkin siltavoutiaikana Perttu Wiikin nuorempi veli Knuutti Matinpoika (virkatehtävä mainittu useammilla käräjillä).

Tämän lisäksi Pöyryssä lienee ollut sukulaisuus myös Käyppälänkin Wiikiin, sillä Laihian käräjillä 12.-14.02.1678<sup>8)</sup> Martti Pöyry lupasi maksaa edesmenneen Paavo Niileksenpoika Wiikin

perilliselle leskivaimo Marketta Niileksentytär Ipposelle vanhassa peruluettelossa mainitut 7 1/2 kuparitaalaria, jolla heidän välisensä vanha riita oli kuitattu.

Kasin alkuunpanoa oli aikoinaan edistänyt myös Perttu Erkinpoika Pöyry, sillä hän oli luovuttanut vuonna 1634 Erkki Pietarinpojalle saroillaan olevan Suorsaluoma -niityn härkää ja kuuden taalarin summaa vastaan. Seikka käy ilmi Laihian käräjillä 14.07.1654 <sup>9)</sup>, kun Perttu Erkinpoika Pöyryn syytinkimies ja tyttären appi Tuomas Tuomaanpoika haki Suorsaluomaa takaisin Pöyryn maihin. Jutussa Erkki Pietarinpojan taloksi on kirjattu "i Caski ut i Jokiois".

Jos Kaski -nimen k-kirjain ei johdu kirjurin lapsuksesta, voidaan Kasiin Nuijasodan jälkeen ilmaantuneen yrittäjän olettaa tulleen Savosta. Oletusta vahvistaa toinen Tuomas Pöyryn käräjäjuttu 6., 7. ja 8.08.1655 <sup>10)</sup>, jossa kerrotaan Tuomaalla Pöyryssä olleen palvelustytön nimeltään Liisa Savolainen. Pitäjällä oli alettu levittämään ilkeää huhua, kun Liisa oli keväällä 1654 äkkiä häipynyt Laihialta, että Tuomaalla olisi ollut luvaton suhde piikaan. Käsittelyssä Tuomaan vaimo ja naapurit kävivät vakuuttamassa oikeudelle, että huhu oli täysin perätön, mikä vahvistettiin. Liisa saattoi olla Kasin ensiyrittelijän Erkki Pietarinpojan tytär.

Rohkenen olettaa, että Erkki Kauppilan ja Perttu Erkinpoika Pöyryn suunnitelmat Kasiin liittyen eivät olleet toisistaan täysin riippumattomia, vaan he olivat yhdessä suunnitelleet ja sopineet maa-asioista ja henkilöistä.

Jää arvoitukseksi, oliko naimakaupoistakin keskusteltu, sillä Perttu Pöyryllä oli samaan aikaan vävy haussa. Perttu sopi vävykseen vuonna 1648 Tuomas Tuomaanpoika Talson kanssa tämän pojan Martin <sup>11)</sup>. Perttu Pöyry valitti sopimuksessa, että hänen lapsensa ensimmäisestä liitosta olivat hänet jättäneet, joten hän ei suonut näille isänperintöä, vaan he saivat hakea talosta vain autuaan äitinsä perintökaluja, jotka tämä oli aikoinaan tuonut tullessaan taloon Ilmajoelta. Sen sijaan isänperintönsä eli kaiken sen, minkä hänen vanhempansa ovat sinetillä ja kirjalla hänelle antaneet, hän testamenttasi syytinkimiehekseen tulleelle Tuomaalle ja tämän pojalle, ja he saivat nauttia ennen muita lapsia 1/2 manttaalin peltosarkaa nimeltänsä Jokivainio. Tuomas maksoi sadan taalarin kruunurästit, 20 taalarin velan Mikki Niileksenpojalle ja 50 taalaria Lasse Lassenpojalle Vaasassa. Nämä vahvistettiin käräjapäätöksellä. Pertun tytär, jolle

Martti Tuomaanpoika naitettiin oli Marketta. Pariskunnasta tuli sitten Erkki Kauppilan pojanpojan Sippo Siponpojan appivanhemmat. <sup>11)</sup>

**TALSO, 1 1/3 manttaalia Laihian Jukajassa (Kylänpäässä)**

Kuusi ensimmäistä isäntää olivat seuraavat:

Mikki Matinp. Talso	1546-1555
Jaakko Mikinp.	1556-1577
Matti Jaakonp.	1578-1620
Tuomas Matinp. (s.1567)	1617-1668
Jaakko Tuomaanp.	1669-1673
Perttu Jaakonp.	1675-1688

Luettelon neljäs oli siis Pöyryyn tulleen Tuomaan isä ja viides hänen vanhempi veljensä.

Laihian käräjillä 3.03.1650 <sup>12)</sup> Perttu Pöyryn vävy Matti Heikinpoika Turusta vaati apelta "autuaan äitinsä" perintöä väittäen, että appi oli jo kolmannessa aviossa, muttei ollut vielä tehnyt selväksi ensimmäisen puolisonsa perintöä kuten perintökaaren 17. ja 18. luku vaativat. Sippo Erkinp. Suortti ja Mikki Laulaja määrättiin valvomaan jakotoimitus.

Myös Tervajoella oli perijöitä, sillä sieltä oleva Matti Yrjänänpoika ilmoitti samoilla käräjillä Mikki Laulajan tekevän selon puolueettomana miehenä hänelle kuuluvasta perinnöstä Perttu Erkinp. Pöyryn luona <sup>13)</sup>. Kysymyksessä oli Heikkiselän talon isäntä.

Pöyry oli maa-alueiltaan laaja, kuten Laihian korkein manttaalilukukin osoittaa ja talon niityt sijaitsivat ympäri pitäjää. Tilan hoito vaati maitten sijainnin ja laajuuden takia tavallista enemmän työvoimaa, jonka tarvetta Sippo Siponpoika ja hänen veljensä hyvin tyydyttivät.

Vaikka Pöyry jaettiin vasta käräjapäätöksellä 18.02.1721 (maaherran vahvistus 12.04.1722), sitä oli asuttu kahtena savuna jo pitkään. Sippo Siponpoika ilmaantui vävynä talon kirjoihin vuonna 1678 ja viipyi siellä vuoteen 1690 asuen talon toista savua. Sen jälkeen hän otti Sarvijoen Riskun. Aika savun verottamiselle ei ollut vielä kypsä vuonna 1690. Tätä todistaa sekin, että myös Sipon apen nuorin veli Mikki Tuomaanpoika otti toisen Sarvijoen talon v. 1690, Alasen jako-osan, jonka nimeksi tuli Sarvi. Siellä Mikki Pöyryn haara jatkui runsaana Sarvelan sukuna. <sup>4)</sup>

Sippo Risku joutui Pöyryn perinnön käsittelyssä puolustamaan vaimonsa sisaria lankoansa Juhoa vastaan. Martti Tuomaanpoika Pöyry oli kuollut 4.09.1694 ja perintöä käsiteltiin Laihian talvikäräjillä 1697 <sup>14)</sup>, joilla Juho Martinpoika esitti isänsä

Martti Tuomaanpoika Pöyryn testamentin 26.03.1690, joka oli maisteri Juho Laibeckin kirjaama. Siinä poika Juho sai heti isältä arvokasta irtainta omaisuutta, kuten kartanon parhaan hevosen ja myös Tuovilan aitan sekä paakarituvan, mitkä kaikki hän saisi pitää isän kuoleman jälkeen ennen muita perillisiä. Tällöin vainajan vävy lautamies Sippo Risku protestoi testamenttia sekä lankonsa sisarusten että anoppinsa puolesta siitä, että nämä jäisivät puille paljaille. Ja erityisesti Sippo riitautti paakarituvan ja Tuovilan aitan, jotka olivat hänen anopiltansa tulevaa kiinteää omaisuutta. Käräjät päätti vahvistaa irtaimen omaisuuden Juholle, mutta jätti perillisten äidin kiinteää omaisuutta koskevan Sipon kanteen riippumaan siitä, mikä äidin tahto asiassa oli. Marketta Pertuntytär kuitenkin kuoli samana vuonna (12.10.1697), joten Sipon vaatimus raukesi sen tien.

Sippo Riskun lankopuolen suku Pöyryssä lähti laajenemaan niin runsaslukuisesti, että sen tarkastelua on parasta jatkaa muussa yhteydessä.

### **Pöyryn suvut Laihian ja Pohjanmaan sepäntaitojen edistäjinä**

Osana Pöyryn taloa oli vanhastaan sepänpaja työstökaluineen. Miesväessä oli aina joku sepäntointa suorittava. Vaikuttaa siltä, että Sippo Siponpoika oli perehtynyt Pöyryssä hyvin sepäntöihin, sillä perustaessaan asumuksia uudistaloonsa Riskuun, hän hankki sepänkaluja ja kunnosti uudestaan autiotilan pajan<sup>15</sup>). Siten sepäntaidot levisivät myös Jurvaan. Ilmeisesti Pöyry toimi kyläseppänä jukajalaisille ja vaikuttaa, että Sippo Erkinpojan pojat olivat hankkineet sepänsälleinä sepäntaitoja.

Laihialaiset olivat aika vaativaisia sepäntyön jäljen suhteen. Aivan huippuseppä puuttui omasta takaa. Puute korjattiin siten, että nimismies Sameli Söörinki hankki vuonna 1695 Westerbotenin Uumajan Gristbackan kylästä erittäin taitavan sepän, Erkki Maunonpojan nimeltään, josta tehtiin vuonna 1696 Laihian pitäjänseppä. Hän oli ehtinyt tehdä ennen valintaa näytteitä, jotka olivat vakuuttaneet pitäjän miehet niin, että nämä halusivat käräjäpöytäkirjaan maininnan miehen ammattitaidon erinomaisuudesta<sup>16</sup>).

Erkki Maunonpoika edisti merkittävästi myös Pöyryn pajan taitoja, sillä talon pojat alkoivat käydä hakemassa oppia häneltä. Niinpä Sippo Riskun langon Juho Martinpojan poika Matti ja hänen monet jälkipolvensa suuntautuivat täysin sepänammattin harjoittamiseen. Seuraavassa sukupolvessa Pöyryn seppähaaran ja Erkki Maunon-

pojan suvut yhdistyivät, kun Martin poika Ista ja Erkin pojantytär Liisa Matint. Smed avioituivat.

Myös Sippo Riskun jälkeläisten joukosta löytyi taidoistaan tunnettuja seppiä, joiden kouluttamiseen Pöyryn ja Erkki Maunonpojan sepäsuvuilla on ollut osuutta. Sippo Risku teki itsekin sepäntöitä. Sipon poika Juho lienee ollut jonkin aikaa Erkki Maunonpojan apumiehenä Yrjälässä. Sipon tyttärenpojasta Jaakko Jaakonp. Rannosta tuli koko maakunnan tunnetuin seppä. Osan opeistaan Jaakko oli mitä todennäköisimmin saanut sukulais-sepiltä Laihialta.

### **Erkki Kauppilan suvun todennäköinen tulo Laihian Torkkoon**

Jukajan (Kylänpään) Torkko oli talo, jonne avioitui kaksi Sippo Erkinpojan todennäköistä poikaa, vanhin Mikki ja nuorin Matti. Tosin sitovia todisteita Mikki Siponpoika Pöyryn eli Torkon kuulumisesta Erkki Kauppilan pojanpoikiin ei ole näyttää. Kaikki jäljet näyttäisivät kuitenkin siihen suuntaan johtavan. Talon historiaa käsitellään seuraavassa lyhyesti.

### **TORKKO, 1 manttaali, Laihian Jukajalla (Kylänpäässä)**

Isännät vuoteen 1731 asti:

Simuna Torkkelinp.	1558-1566
Matti Simunanp.	1567-1608
Pk Matti Matinp.	1600-1617
Pk Matti Matinp. (s. 1592)	1620-1668
Pk Tuomas Matinp. (k. 1676)	1669-1676
Pk Simuna Tuomaanp.	1677-1689
Pso 1 Anna Tuomaant.	Pso 2 Johanna
Vävy Mikki Siponp. Pöyry	1690-1703
Pso 1 (~1676) Marketta Simunant.	Torkko (k. 1691)
Pso 2 (~1692) Johanna (k. 25.05.1696)	
Pso 3 (~1701) Liisa (s.1.1666 k.14.04.1716)	
Pk Tuomas Mikiinp.	Torkko 1704-1730
Pso 1 Aune Heikint.	Liukku (k. 1731)
Pso 2 (1732) Susanna	
Pk Simuna Tuomaanp.	1731-
Pso1 (1731) Vappu Jaakont.	Kahra (s.2.4.1708
k.16.12.1738)	Pso 2 (8.3.1741) Susanna Tuomaant.
Rätti	

Mikki Siponp. Pöyry s. 1651 k. 21.04.1713, nai ~1676 Marketta Simunant. Torkon. Vaimo kuoli jo 23.03.1691, mutta liitosta siunautui kaksi poikalasta Tuomas s.12.1676 k.4.07.1743 ja Mikki s.13.08.1684 k.27.04.1742. Mikki Siponpojalle ilmaantui tämän jälkeen henkikirjoihin Liisa -niminen puoliso. Vihittyjen luettelossa Mikin uusia puolisoita ei näy. Liisa oli jo kolmas puoliso, toinen puuttuu talon kirjoista Mikin vaimona.

Tuomiokirjoista ilmenee kuitenkin erittäin kiintoisa kiemura toisesta vaimosta.

Laihian käräjillä 17.02.1694 Jaakko Tuomaanpoika Jukajalta vaati talon jakamista sikäläisen Mikki Siponpojan kanssa, kun kerran häntä ei ollut maksettu kokonaan ulos talosta. Tähän Mikki vastasi, että hän oli ottanut vaimokseen Jaakon vanhemman veljen lesken, jolla oli aikaisemmasta avioliitosta elossa lapsia, joiden varalle hän on taloa pitänyt ja joista yksi poika on pian tulossa miehen ikään. Edelleen Mikki kertoi, että Jaakko oli jo poikasena lähtenyt etsimään elantoa muualta ja oli saanut perintöosasta suurimman osan, mutta 50 taalaria oli vielä maksamatta. Oikeus päätti, että taloa ei jaeta, vaan Mikin on maksettava Jaakon jäännös perinnöstä vuoden loppuun mennessä. Tälle esitettiin neljä perustelua.

Jaakon vanhemman veljen Simuna Tuomaanpojan lapset omaavat esikoisoikeuden. Heidän isänsä ja isäpuolensa ovat hyvin hoitaneet taloa.

1. Jaakko oli jättänyt talon, kun oli poikanen.
2. Jaakko oli saanut perintönsä 50 taalaria lukuunottamatta.<sup>17)</sup>

Mikki oli siis ottanut vaimokseen appensa toisen vaimon Johannan! Liitto jäi lyhyeksi, sillä Johanna kuoli 25.05.1696. Yksi lapsi, Kaisa – niminen 29.07.1694 ehti siitä syntyä, mutta kuoli pienenä.

Kuusitoista vuotta aikaisemmin roolit olivat olleet toiset. Laihian käräjillä 12.-14.02.1678<sup>18)</sup> Simuna Tuomaanpoika Jukajalta haki vahvistusta tekemälleen syytinkimiessopimukselle vävynsä Mikki Siponpojan kanssa. Sopimuksen mukaan Simuna maksoi Mikille 20 taalaria vuosipalkkaa talolle tehdystä työstä.

Osat vaihtuivat jälleen Mikin apen kuoleman jälkeen. Laihian käräjillä 4.10.1697<sup>19)</sup> Matti Lassenpoika Jukajalta kertoi, että oli Torkon nuorempi vävy ja kolme vuotta sitten jaettiin hänen appivanhempiansa perintö, jonka jälkeen hän on vaimoineen tehnyt töitä talon hyväksi. Täten Matti vaati langoltaan Mikki Siponpojalta joitakin apen peruja ja palkkaa. Miehet sopivat, että Mikki antaa Matille härän perintövaateen tyydyttämiseksi ja maksaa työstä 35 taalaria. Näine hyvine Matti lähti Torkosta yrittämään uudistorppaa Tainuun Vuorusluomaan.

Ilmeni myös tytär Vappu, joka kuoli aikuisena ehtimättä avioitua. Myöhemmin ilmeni, että Mikillä oli myös yksi nainut tytär, Kristiina Mikintytär. Tytärtä ei tavattu koskaan Laihialta, vaan Isonkyrön Ikolankylästä, kun hän vaati

perinnönjakoa edesmenneen isänsä Mikki Torkon jälkeen veljensä Tuomaan ja sisarusten välillä<sup>20)</sup>

Nämä kolme lasta vaativat Laihian käräjillä 5.11.1730<sup>21)</sup> Jokikylän Jaakko Tarkkaselta 18 kuparitaalarin perintöä, joka oli tältä vielä maksamatta. Tarkkanen myönsi auliisti saamisen, joka tuomittiin suoritettavaksi ja vielä kaksi taalaria 8 äyriä kulukorvauksia Perintökaaren 15 luvun nojalla.

Tuomas Mikinp. Torkko halusi luopua talon isännyydestä aika nuorena, sillä hän anoi Laihian käräjillä 30.01.1729 isännyyttä pojallensa Simunalle. Käräjät totesi pojan olevan vasta kaksikymmenvuotias, joten päätettiin kuninkaan 30.10.1721 päivätyn asetuksen 1§:n nojalla käsitellä Tuomaan anomus sitten, kun poika täyttäisi 21 vuotta<sup>22)</sup>.

#### **Tuomas Mikinp. Torkon lapsia:**<sup>41.4)</sup>

**Simuna Tuomaanp.** Torkko s. 11.10.1708 k. 8.06.1762 Pso 1. Adv. 1728 Vappu Jaakont. Kahra s. 2.04.1708 k. 16.12.1738 Pso 2. 8.03.1741 Susanna Tuomaant. Rätti s. 7.11.1717 - Isäntäperhe Kylänpään Torkon talossa. Ainakin yhdeksän avioitunutta lasta.

**Vappu Tuomaant.** Talso s. 21.04.1711 k. 3.10.1763 Pso ~1728 Kustaa Jaakonp. Talso s. 15.01.1708 k. 13.02.1790 - Isäntäperhe Kylänpään Talson talossa. Kaksi nainutta poikaa ja neljä tytärtä.

**Liisa Tuomaant.** Rätti s. 16.08.1718 Pso 25.03.1741 Mikki Tuomaanp. Rätti s. 8.1719 - Isäntäperhe Sarvijoen Rätin talossa. Kaksi nainutta poikaa ja kolme tytärtä.

**Matti Tuomaanp.** Torkko (Rinta) s. 4.08.1720 Pso 8.12.1745 Maria Matint. Pöyry s. 30.07.1725 Syytinkimiesperhe Keskikylän Rinnan talossa. Lapsia.

En käy tässä luettelemaan Tuomas Mikinp. Torkon seuraavaa jälkipolvea tarkemmin sen runsauden takia. Sitä vastoin voidaan todeta, että suku ei liene jatkunut hänen sisarestaan Kristiina Mikintytärestä eteenpäin. Jos Ikolankylässä ollut Matti Yrjänänp. Idin puoliso oli sama Kristiina Mikintytär, hänen kaikki Isokyrön kastetuista löytyvät kuusi lastaan kuolivat pienenä.<sup>41.5)</sup>

Myöskään suku ei jatkunut Mikki Mikinp. Torkosta, vaan Mikki pysyi naimattomana.<sup>41.3)</sup>

#### **Erkki Kauppilan suvun tulo Laihian Knuuttiin KNUUTTI - myös "Ruuti", Torsti ja Rinta-Torsti - 3/4 manttaalia Torstilassa.**

Isäntiä:

Erkki Ollinp. Torsti	1546-1551
Tuomas Erkinp.	1558-1585
Matti Tuomaanp.	1592-1606
Martti Tuomaanp.	1608-1630
Knuutti Martinp.	1631-1664

(1/4 manttaalin vero)	
Martti Knuutinpoika	1663-1668
Martin leski Kaarina	1669-1680
Veroautioksi	1672
(jälleen 3/4 manttaalin vero)	
Juho Heikinp. Joupista	1681-1687
Pso (1656) Priita Tuomaant.	
Vävy Heikki Siponp.	1687-1697
Pso Maria Juhont.	
Vävy Jaakko Krekinp.	1700-1705
Pso Maria Juhont.	
Sippo Siponp. Risku	1707-1725
Pso Priita Martint. Pöyry	
Pk Sippo Siponp. Knuutti	1726-1754
Pso Kaarina Iisakint. Puotu	
Vävy Perttu Pertunp. Krossi	1754-17..
Pso Kaarina Sipont. Knuutti	

Knuutti oli jaettu 1500 -luvun alkuvuosina Torstin kantatalosta ilmeisen toiveikkain odotuksin. Sen maat osoittautuivat kuitenkin pitäjän huonolaatuisimmiksi ja talo joutui jatkuviin vaikeuksiin. Kun vanha suku hiipui vuoden 1670 tietämällä, talon häviäminen vaikutti väistämättömältä ja leski Kaarinan aikana taloa alettiin "pistää lihoiksi". Taloa ei ollut huolinut enää kukaan, mutta Jaakko Heikinpoika Joppi Jakkulasta ajoi vuonna 1679 isänsä nuoremman veljen Juho Heikinpojan ulos Joupista esikoisoikeutensa nojalla ja maksamalla tämän vaimon talolle tekemät 23 vuotta<sup>24)</sup>. Juho ei löytänyt muutakaan paikkaa kuin Knuutin. Juho Heikinpoika anoi palauttamaan talolle aitan, jonka Mikki Suortti ja Perttu Talso vakuuttivat myydyin ennen autioitumista Simuna "Yrjänänpojalle" Torstilassa<sup>25)</sup>. Päätöksenä oli, että Juhon on tyytyminen saamaansa talon arvoon, ja aitan hän voi lunastaa takaisin tynnyrillä viljaa.

Mainittakoon, että Armas Luukon kuvaus Laihian historiassa (s. 53) Torstin eli Knuutin asujista ei pidä tältä osin paikkaansa, joten niiden, jotka ovat perustaneet tietonsa esivanhuksista siihen, kannattaa lukea tämä kuvaus tarkasti. Kaikki kunnia kuitenkin Luukolle, sillä Knuutin kiemuroiden selvittäminen vaatinut talon kaikkien arkistotietojen yksityiskohtaista analysointia.

Laihian käräjillä 16-19.9.1679 Juho Heikinpoika Torstissa anoi 3/4 manttaalin autiota, jota Martti Knuutinpoika oli asunut ja jota nyt asui tämän leski Kaarina, mutta lautamiehet vakuuttivat, ettei talo ollut enää muutama vuoteen ollut asuttava, vaan rakennukset olivat raunioina, ojat romahtaneet, pellot kedottuneet ja entinen verotalo oli langennut kruununraakiksi. Maaherra oli anta-

nut 6.6.1679 luvan Juholle yrittää asua taloa ja määräyksen tehdä selvitys sen elinkelpoisuudesta.<sup>26)</sup>

Knuutin seuraava isäntä, Juho Heikinpojan vävy Heikki Siponpoika lienee ollut Sippo Riskun veli. Nimittäin Laihian talvikäräjillä 26. ja 27.03.1701 Heikki Siponpojan lesken uusi mies Jaakko Krekinpoika oli haastanut lankonsa Matti Martinpoika Penssonin vaimonsa Marian perintöepäselvyydestä vuodelta 1697 Jaakko kertoi, että hänen vaimonsa oli asunut taloa vuonna 1697 vielä leskenä ja edellisestä avioliitosta oli yksi alaikäinen lapsi. Tällöin oikeus määräsi lapsen holhojaksi lautamies Sippo Siponpojan Sarvijoelta Naimakaaren 15. luvun perusteella.<sup>27)</sup>

### Sippo Siponpoika Pöyry - Risku - Knuutti

Sippo Risku syntyi noin vuonna 1657 ja haudattiin vuoden 1730 kolmannen rukouspäivän jälkeisenä päivänä.<sup>41.1)</sup> Hän oli kolmesti aviossa. Hänet on merkitty Pöyryyn vuodesta 1678 alkaen vuoteen 1690. Ensin vaimona oli Marketta Martintytär Pöyry vuosina 1678-1680 ja vuosina 1681-1690 Priita Martintytär Pöyry.<sup>4)</sup> Näyttäisi käyneen, että Marketta ehkä kuoli ensisynnytykseen, jonka jälkeen Sippo nai nuoremman sisaren, kuten oli aika yleinen käytäntö. Priita Pöyry kuoli maaliskuussa 1716 ja haudattiin 25.03.1716. Iäksi ilmoitettiin 49 vuotta, eli Priita olisi syntynyt vasta 1666<sup>41.2)</sup>. Sippo vihittiin vielä kolmannen kerran vuonna 1718 Pieta Heikintyttären kanssa. Naimakauppaan liittyen oli laadittu 7.02.1718 luettelo Pietan Knuuttiin tuomista tavaroista, jonka perusteella Pieta vaati poikapuoletansa joitakin tavaroita takaisin. Tämä tuomittiin maksamaan leskelle 30 kuparitaalaria avio-oikeudesta kunink. Asetuksen 4.07.1695 nojalla. Kolmas liitto jäi lapsettomaksi ja leski muutti Karkkimalaan<sup>28)</sup>.

Sippo Risku osoittautui erikoislaatuiseksi talonpojaksi. Hän ei halunnut tyytyä mistään hinnasta itsellismiehen asemaan. Kun hänelle selvisi, ettei hän ei saa omaa vero-osaa Pöyrystä eikä voi saada hallintaansa Kauppilaakaan, hän otti autiosta kaksi pitäjän köyhintä taloa. Kun portit eivät auenneet vakaisiin taloihin, hän ryhtyi kriisipesien pelastukseen. Hän oli vaikean tien edessä ja valmis menemään vaikeimman kautta. Sippo mainittiinkin sangen pystyväksi mieheksi. Tätä tukee sekin, että vaikka hän asettui pitäjän vähäväkisimmän talon isännäksi, hänet valittiin vuonna 1694 lautamieheksi<sup>29)</sup>.

Sippo Risku oli kutakuinkin nuhteeton. Kaksi maineen kolausta sattui. Korvapuustitappelus Riskun naapurin Antti Ollinpojan kanssa, jossa

Antti oli kärsivämpänä osapuolena. <sup>42)</sup> Ja vielä vanhoilla päivillään häntä syytti kovasti khra Sameli Matinp. Backmanin leski Maria Ross, että Sippo olisi tunnustanut Backmanille olleen epäselvyyksiä aikoinaan Riskulan pastorinmaksuissa. Mitään sellaista Sipon mielestä ollut tapahtunut, mutta talvikäräjillä 21.01.1723 Sippo määrättiin tulemaan seuraaville käräjille ja vannomaan sormet biblialla totuus siitä, oliko lesken syytöksissä perää. Talvikäräjillä 10.02.1724 Sippo vakuutti valallisesti omat väitteensä oikeiksi ja vapautettiin epäilyistä. <sup>43)</sup>

Tarkastellaan Sippo Risku Riskun tuloa Knuuttiin. Kuten edellä kuvattiin, hänet asetettiin veljenpojan föörmyntäriksi, jossa tehtävässä hän joutui tutustumaan lähemmin talon toivottomaan tilaan. Kun holhokin isäpuoli jätti talon viiden vuoden jälkeen, Sippo ottikin itse talon ja nosti sen muutenkin vaikeina Isonvihan vuosina elinkel-poiseksi! Nimismies Sameli Söörinki ja kaikki lautamiehet vakuuttivat Laihian käräjillä 30.08.1712, että Knuutti oli rakennuksiltaan yksi kehoimmista ja tiluksiltaan ehdottomasti pitäjän köyhin talo eikä sitä voitu verottaa enempää kuin 3/4 manttaalia, vaikka isäntä olisi kuinka hyvä tahansa <sup>30)</sup> Sippoa kutsuttiin vielä Riskuksi, vaikka hänet on merkitty Knuuttiin vuodesta 1707, jonne hän oli muuttanut jo vuonna 1706.

## RISKU

Riskun 1/4 manttaalin kruununtalon varhaiset isännät Sarvijoella:

Sippo Siponp. (uudisas. ja lautamies)	1688-1705
Pso (~1681) Priita Martint. Pöyry	
Matti Pentinp. Polakka (ed. vävy)	1706-1707
Pso (1.10.1705) Priita Sipont. Risku	
Heikki "Risku"	1708-1710
(Kinnari otettiin samaan savuun Riskun kanssa)	
Juho Pentinp. Polakka	1712-1714
Pso Maria Erkint. Alanen	
Erkki Matinp. (lesken uusi mies)	1716-

Sippo Risku teki v. 1706 kaupat Pentti Ollinp. Polakan kanssa Riskulan lunastamiseksi Sipon vävyllä Matti Pentinp. Polakalle ja siirtyi itse Knuuttiin. Pentti Polakalle jäi kaupassa maksettavaksi 20 taaleria, joka sovittiin suoritettavaksi häiden jälkeen. Mutta Matti Pentinp. kuoli jo 18.2.1707 eikä Priita Sipontytär enää jatkanut talossa, vaan talo siirrettiin Matin veljelle Juho Pentinpojalle. Sippo Knuutti vaati 18.12.1721 ja 1722 talvikäräjillä Pentti Polakan perillisten edustajalta Antti Pentinp. Polakalta mainittua summaa. Perilliset sopivat, että Riskulan isännäksi

tullut Erkki Matinp. maksaa mainitun 20 taaleria Sippo Knuutille. <sup>31)</sup> Näin suunnitelma, että Sipon suku olisi pysynyt myös Riskussa vanhimman lapsen kautta, meni myttyyn.

Sippo Risku otettiin lautamieheksi vuonna 1694 ja erosi tehtävästä vuonna 1710. Sipolla oli hyvä havaintokyky ja puhelahjoja, sillä häntä käytettiin paljon katselmus- ja selvitysmiestehtäviin. Näitä toimia hänet valittiin suorittamaan vielä myöhemmälläkin iällä. Vielä vuonna 1726 hän hoiti 15 talollisen asiaa. Tapaus käy ilmi Laihian käräjiltä 30.01.1729 <sup>32)</sup>, kun Jaakko Matinp. Perälästä kertoi, että hänen isänsä Matti Perä myi kolme vuotta sitten kaksi kärrynpyörää 3 kuparitaalarilla Sippo Knuutille Torstilassa, mutta Sippo ei ollut vielä maksua suorittanut, mitä Jaakko Matinp. nyt vaati. Tähän Knuutti kertoi, että hän oli tuolloin tehnyt matkan Maalahdelle hakemaan maanmittaria ja oli suorittamassa maaveron tarkistusta eräille taloille, jolloin Matti Perä hänelle luovutti mainitut pyörät, jotka hän halusi pitää. Kantaja muistutti tähän, että Knuutti teki mainitun matkan kolmen peninkulman päähän Maalahteen 15 talokkaan puolesta. Päätökseksi tuli, että Knuutin tuli maksaa Jaakko Matinp. pojalle pyörien hinnan 3 kuparitaalaria kauppakaaren 8. luvun nojalla ja lisäksi kaksi taaleria 8 äyriä kulunkeja, joista hänen sopi laskuttaa niitä, joiden hyödyksi hän mainitun matkan suoritti.

Käräjillä oli muutamia muitakin juttuja, joissa Sippo joutui niin sanotuksi viulujen maksajaksi, mikä heijastanee jonkinmoista hyväuskoisuutta ja suurpiirteisyyttä omien asioiden hoidossa. Esimerkiksi tapaus, jossa Sippo Knuutti järjesti vuonna 1725 Jaakko Eliaanp. Penssonin lainaaman sotamiehen (Jaakko Matinp. Sepän Jakkulasta) Tervajoen Juho Heikkiselälle, johti päätökseen, että Sipon tuli järjestää Penssonille uusi sotamies <sup>33)</sup>. Myös Laihian historiassa kuvattu huonon metsästyskoiran osto kyröläiseltä kuvastaa tätä Sippo Siponpojan piirrettä <sup>34)</sup>

## Juho Siponpoika Knuutti

Sipolta jäi kaksi poikaa avioitumisikänsä saakka. Heistä vanhempi Juho Risku 1700-1704, 1706 alkaen Knuutti <sup>4)</sup>, vihittiin 4.12.1710 Liisa Martint. Huidan (isä Huidan sotamies Martti Niileksenp. Hiipakka), s.1685 k.10.05.1741, kanssa. Perhe asui enimmäkseen Knuutissa palvelusväkenä. Pari sai ainakin kolme lasta, jotka kuolivat pieninä eikä suku näyttäisi heistä jatkuneen.

Lapset:

Jaakko s. 29.07.1711 k. 26.06.1717  
Vappu s. 16.04.1715 k. ?  
Antti kast. 25.11.1716 k. ?

On kuitenkin esitettävä varauksia hatarien tietojen takia. Perhe puuttui välillä rippikirjoista. Se oleili Laihian ulkopuolella 1720 -luvulta 1730 -luvun loppupuolelle. Tätä seikkaa tukee sekin, että poika Antin syntymisen jälkeen pari ei enää esiintynyt kastettujen luettelossa. Juho lienee ollut se ruotuvaivainen Juho Risku, joka kuoli Sarvijoella 29.03.1760. Iäksi on mainittu 85 vuotta, mutta päätellen siitä, että Juho ilmaantui Riskun henkikirjoihin vuodesta 1700 alkaen ja avioitui 1710 (ja isä Sippo toisen kerran noin 1680), Juho syntyi aikaisintaan vuonna 1681.

### **Priita Sipontytär Risku eli Erkkilä**

Sippo Riskun vanhin tytär Priita (s. 1682 k. Vähäkyrö 13.12.1763) ehti avioitua kolme kertaa. Ensin jo mainitun Matti Pentinp. Polakan (s. 8.1685 k. 18.02.1707) kanssa 1.10.1705, sitten Jaakko Mikinp. Talson kanssa 20.11.1708 (m. k. 19.02.1714) ja kolmanneksi vähäkyröläisen Juho Yrjänänpojan kanssa 15.12.1717 ja muutti Vähäkyrön Saarenpäänkylän Erkkilään. Parille syntyi tytär Marketta 2.6.1727, joka kuoli muutaman kuukauden ikäisenä.

Juho Yrjänänp. Vähäkyrön Saarenpään kylästä vaati Jukajan veljeksiltä Juho Juhonpojalta ja Mikki Juhonpojalta maksamatonta vaimonsa vuosipalkkaa 3 kuparitaalaria, jonka vastaajat suostuivat maksamaan puoliksi 1 taalaria 16 äyriä kumpikin.<sup>35)</sup>

### **Maria Sipontytär Ranto**

Seuraava Sipon tytär Maria (s. 2.1684 k. Ilmajoki 4.06.1762) ehti avioitua kaksi kertaa. Ensin Maria vihittiin 28.12.1705 leskeksi jääneen Keskikylän talollisen Erkki Tuomaanp. Hyödyn eli Rinnan (s. 1666 k. 19.02.1714) kanssa. Kantatalo 1 1/4 manttaalin Rinta oli jaettu vuonna 1692 veljesten kesken niin, että Jaakko sai 3/4 manttaalia, jota kutsuttiin edelleen Rinnaksi ja Erkki sai 1/2 manttaalia, jota alettiin nimittää Hyödyksi<sup>4)</sup>. Erkin isännöyysaika oli 1686-1714. Napuen taistelu jätti Marian leskeksi. Marian poikapuoli Sameli oli tullut täysi-ikäiseksi, joten isännöyys voitiin siirtää tälle ja Maria väistyi Hyötylästä. Hän avioitui 16.02.1718 Jaakko Juhonp. Rannon kanssa (s. 7.1697 k. 19.09.1764) ja muutti Ilmajoen Jouppilankylään. Marian sukuhaaran leviämistä siellä käsitellään sarjan jäljempänä tulevassa jaksossa.

Epävarmaksi jää Erkki Hyödyn ensimmäisen vaimon alkuperä. Erkki oli vihitty 6.01.1691 Vappu Sipontyttären kanssa s. 1.1656 k. 1.07.1705. Kysymyksessä saattaisi olla Sippo Riskun sisko, jonka lastenhoitajaksi tytär olisi lähetetty. Siskonsa Vapun kuoleman jälkeen Sippo olisi antanut tilalle tyttärensä ja lanko olisi muuttunut vävyksi.

### **Vappu Sipontytär Knuutti ja hänen jälkipolvensa Laihian Kahrassa**

Sipon neljäs tytär, 8.03.1694 syntynyt Vappu ei koskaan avioitunut, vaan eli ikäneitona suvun taloissa, enimmänsä osan Knuutissa ja Kahrassa. Vappu kuoli 4.12.1776 eläen siis 82 vuotiaaksi<sup>41.4)</sup>. Syy vanhaksi piiiaksi jäämiseen ja omistautumiseen sisarten ja vävyn talouksien hoitoon löytyy suuresta pettymyksestä rakkauselämässä.

Vappu oli ryhtynyt seurustelemaan Ruotsista tulleen Pohjanmaan täydennyskomppanian korpuraalin Gabriel Bergmanin kanssa. Nimi on joskus enne, Berg voidaan kääntää myös Vaara. Bergman oli kovissa lihallisissa himoissa ja käytti Vapun pommittamiseksi auervaaralaisia temppuja luvaten mennä naimisiin. Vihdoin Vappu päästi Bergmanin aittaansa ja sen seurauksena synnytti lapsen maaliskuussa 1723. Mutta Bergman olikin ollut jo Vapun kanssa kuherrellessaan kihloissa Ångermanlandin Botan pitäjässä syntyneen Cicilia Olofin-tyttären kanssa ja ehti juuri mennä naimisiin, kun tapaus tuli oikeuden käsittelyyn. Bergman olikin huijannut Vappua morsiamensa korvikkeena.

Käsittely oli tavallista hienovaraisempi, mikä viittaa siihen, että Vappu oli tehnyt suhteesta erikseen täyden selon niin nimismiehen kuin kirkkoherrankin kanssa. Oikeudessa hän vain ilmoitti lopettaneensa seurustelun heti, kun vuoden 1722 Paavalinmessun aikoihin oli kuullut, että Bergman on jo kihloissa toisen kanssa. Joka tapauksessa oikeus tuomitsi Bergmanin 40 ja Vapun 20 hopeataalarin sakkoon kuninkaan 22.05.1694 asetuksen nojalla ja kärsimään istunnon kirkon häpeäpallilla kirkkolain 9. luvun mukaisesti.

Korvausasiassa Bergman ei kiistänyt lihallista suhdetta, vaan tunnusti lapsen. Siksi oikeus tuomitsi kuninkaallisen asetuksen 5.02.1697 nojalla Bergmanin maksamaan lapsesta Vapulle 12 taalaria kuparirahaa vuotuista ruokkoa<sup>36)</sup>.

Lapsi oli nimeltään Maria Gabrielint. s. 25.03.1723, joka jäi eloon ja vihittiin 5.12.1742 Matti Iisakinp. Kahran (s. 25.01.1723 k. 12.11.1800) kanssa, joka toimi vuosina 1743-1757 Majurin 1. komppanian ruodun 88 sotamiehenä nimeltään Hoppman<sup>47)</sup>. Erottuaan palveluksesta

hän ryhtyi Kahran isännäksi vuonna 1758 tehtyään syytinkisopimuksen vanhempiensa kanssa.

Matti Kahran vanhemmat olivat Iisakki Juhonp. Kahra s.7.7.1703 ja Liisa s.1696, vih. 1721 ja isovanhemmat Kahran kotivävy Juho Mikinp. Nikko s.6.1661 k.19.2.1714 ja Anna Jaakont. Kahra s. 1658 k. 30.9.1740, vih. 28.10.1697.

Matti Kahra hankki virallisen lainvahvistuksen Miettylänkylässä sijaitsevaan 5/11 manttaalin perintötaloonsa ja isännyyteen perillisten välisillä kauppakirjoilla ja sopimuksilla vasta 19.3.1770 ja 20.3.1770. Hän huudatti kaupan kolmannen kerran 5.04.1771 ja kiinnekirja vahvistettiin 21.2.1772. Talo oli ollut perintöä jaettaessa Liisan asiamiehen Iisakki Nortusen mielestä aution partaalla. Perinnön jakajia isän Iisakki Juhonp. Kahran jälkeen oli Matin ohella melkoinen liuta: renki Antti Matinp. Vöyrin Bergbystä vaimonsa Liisa Iisakint:n (s.30.10.1750) puolesta - jota edusti hänen isänsä Matti Ollila, joka yritti saada 1/4 manttaalin jako-osaa talosta -, Tuomas Matinp. Hoppa, vanha talokas Juho Jaakonp. Pikkala Isokyröstä, porvari Sameli Iisakinpoika Vaasasta (s. 14.08.1730), ja kaksi muuta siskoa.<sup>37)</sup>

#### **Matti Iisakinp. Kahran ja Maria Gabrielintyttären lapset:**<sup>41.4)</sup>

**Matti Kahra** s. 7.06.1753 Pso 14.12.1777 Kaarina Antint. Hannuksela s. 17.08.1756 - Kahran seuraava isäntäperhe. Yksi nainut poika ja kolme tyttäretä.

**Mikki Laihiander** s. 25.09.1755 Pso Maria Juhont. - Asui Mustasaassa. Aikuisia lapsia.

**Maria** s. 14.11.1758 Pso 27.10.1776 Taneli Juhonp. s. 5.06.1756 - Jatko selvittämättä.

**Tuomas** s. 25.12.1760 Pso 28.10.1780 Anna Juhont. Reinikka s. 12.09.1757 - Muutti Tukholmaan.

**Antti** s. 9.09.1764 Pso 17.12.1784 Anna Tuomaant.

Liukku s. 19.04.1767 - Jatko selvittämättä.

Suku lähti jo tästä sukupolvesta alkaen tehokkaasti levittäytymään myös kauas pitäjänrajojen ulkopuolelle.

#### **Kaarina Sipontytär Risku eli Knuutti**

Sipon kuudes tytär, 16.09.1699 syntynyt Kaarina auttoi ikäneitona veljensä taloutta Knuutissa. Kaarina kuitenkin vihittiin 45 vuotiaana 1.10.1744 iäkkään talollisen Perttu Pertunpoika Tuorin kanssa - s. Isokylässä Laihialla 1.08.1678 k. Yrjälässä 3.07.1760. Puoliso, alkuaan Heikkilä, otti Tuorin v. 1717 syytinkimiehenä sitoutuen naittamaan poikansa talon vanhan suvun ainoalle perilliselle Priita Tuomaant. Tuorille.<sup>44)</sup>

Perttu Tuorin edellinen vaimo oli 8.12.1707

alkaen Priita Sipont. Kumara - s. 10.1677 k. 2.12.1742. Perttu oli isäntänä vuoteen 1738 asti, jolloin luovutti talon pojalleen Matille. Avioliitto Kaarinan kanssa jäi luonnollisista syistä lapsettomaksi. Kaarina kuoli 24.01.1767.<sup>41.4)</sup>

Kaarinan elämä Tuorissa oli vanhan puolison kanssa väliin turhankin vilkasta. Perttu oli kelpo talonpoika, mutta menetettyään ensimmäisen vaimonsa ja vetäytyttyään syytinkiläiseksi hän alkoi kallistella kaljatuoppeja. Kerran, tarkemmin 4.07.1745 kello 7 Perttu kallisteli kotonaan niin railakkaasti, että nimismies Lorenz Bäck haastoi hänet käräjille, joissa hänet tuomittiin toisen kerran juopumuksesta ja sapattirikkeestä 10 taalarin sakkoihin<sup>46)</sup>. Perttu oli ollut niin pitelemätön, että hänen poikansa Matti oli mennyt pyytämään apuun Sameli Huidan ja Mikki Käen isän rauhoittamiseksi. Avustajat totesivat Pertun olleen kovasti päihtynyt, mutta rauhallinen.

#### **Nuorempi Sippo Siponpoika Knuutti ja hänen jälkipolvensa**

Sippo Riskun nuorimmasta samannimisestä pojasta, s.6.02.1704 k.11.07.1754, tuli seuraava Knuutin isäntä. Poika vihittiin Vähäkyrön vihittyjen luettelon mukaan 1.11.1726 Kaisa Iisakintytär "Ryövärin" kanssa. Itse asiassa puoliso oli tervajokelaisen Iisakki Jaakonpoika Flaamingin (Iso-Flaamingin) ja Vappu Heikintytär Iso-Kukon, s. Vähäkyrössä 1683 k. Isokyrössä 6.4.1762, tytär. Kaisan vanhemmat oli vihitty vuonna 1703. Siten Kaisan Laihian kirkonkirjoissa ilmenevä syntymävuosi 1700 on 3-4 vuotta liian varhain, eli puoliset olivat samanikäisiä. Kaisa kuoli Laihialla 28.6.1762.<sup>41.4)</sup>

Iisakki Flaaminki asui puolisoineen Flaamingissa 1703-1704. Sen jälkeen hän hankki vaimonsa kotitalon 3/4 manttaalin Kukon ja lisäksi hän hoiti sisarensa taloa Mynttiä Ryövälässä vuonna 1706. Vuonna 1707 hän kuitenkin myi Kukon appensa Heikki Antinpoika Kukon veljelle ja lautamiehelle Jaakko Kukolle ja muutti jo vuonna 1707 Kylkkälän Puotuun<sup>38) 39)</sup>. Tytär ei ripille päästyään asunut vanhempiensa taloudessa, vaan toimi piikana sukulaisten luona. Vihittäessä Kaisa oli Vähäkyrön Ryövälän eli Uudentalon piikana. Kaisan isä lienee kuollut v. 1718, sillä äiti avioitui uudestaan 2.3.1719 ilmajokelaisen Matti Antinpojan kanssa.

Pariskunta rikastui kahdella naineella tyttärellä Priitalla ja Kaisalla, joiden perheet käydään seuraavaksi läpi.



**Priita Sipontytär Knuutti ja hänen jälkipolvensa** <sup>41,4)</sup>  
**Priita Sipontytär** s. 30.09.1727 k. Laihia 4.05.1777 Pso  
Laihia 22.04.1750 Perttu Pertunp. Krossi s. Laihia  
2.7.1730 k. Laihia 16.8.1806 (Miehen 2. Pso Laihia  
7.12.1777 Liisa Antint. Sui s. Laihia 14.8.1730 k.  
Laihia 16.7.1809) - Torstilan Knuutin isäntäperhe.

Lapsia:

**Heikki Pertunp.** Knuutti s. Laihia 17.01.1751 k. Laihia  
17.02.1810 1. Pso Laihia 9.12.1770 Justiina Juhont.  
Mänty s. Laihia 25.06.1753 k. Laihia 2. Pso Laihia  
26.01.1777 Saara Jaakont. Sluuki s. Laihia 20.02.1758  
k. Laihia 3. Pso Laihia 11.05.1797 Johanna Matint.  
Mylläri s. Teuva 17.04.1771 k. Laihia 22.03.1823  
- Knuutin seuraava isäntäperhe. Neljä nainutta poikaa  
seitsemästä ja yksi tytär.

**Jaakko Pertunp.** Jakku s. Laihia 8.02.1753 k. Laihia  
28.02.1815 Pso Laihia 2.07.1786 Susanna Mikint.  
Jussila s. Laihia 24.10.1766 k. Laihia 30.01.1840  
- Jakkulan Jakun isäntäperhe. Kolme nainutta poikaa ja  
yksi tytär.

**Liisa Pertunt.** Huossa s. Laihia 20.10.1754 k. Laihia  
24.02.1809 Pso Laihia 26.12.1774 Antti Tuomaanp.  
Huossa s. Laihia 4.11.1752 k. Laihia 25.9.1808  
- Miettylän Huossan isäntäperhe. Yksi nainut poika ja  
kaksi tyttäätä.

**Tuomas Pertunp.** Knuutti s. Laihia 11.11.1756 k.  
Laihia nuorena ?

**Susanna Pertunt.** Sui s. Laihia 31.7.1768 k. Laihia  
13.06.1837 Pso Laihia 16.06.1791 Juho Jaakonp. Sui s.  
Laihia 11.6.1770 k. Laihia 20.5.1851 - Kuppaalan Suin  
(Suilan) isäntäperhe. Kaksi nainutta poikaa ja kolme  
tyttäätä.

### **Kaarina Sipontytär Knuutti ja hänen jälkipolvensa**

Kaarina Knuutin s. 25.10.1728 k. 6.02.1811, 1.  
mies oli Majurin 1. komppanian ruodun 93  
sotamies 1750-59 Simuna Jaakonp. Ruuth alkuaan  
Finne, s. Laihian Potilankylässä 1.10.1727. Pari  
vihittiin 22.4.1750. Simuna joutui Pommerin  
sotaan ja sotavangiksi Penemündessä 10.4.1759.  
Sodassa kuolleitten ja haavoittuneitten rullassa  
16.11.1761 hänet on merkitty myös kuolleeksi  
huhtikuussa 1759 <sup>47)</sup>. Miehen vanhemmat olivat  
sotamies Jaakko Heikinp. Finne s. Laihian  
Kuppaalassa 1683 k. 6.3.1746 ja Susanna s. 1.1680  
k. ?, muutti 80 -vuotiaana leskenä Isoonkyröön,  
vih. ~ 1721 (2. vo; 1. vo Liisa Juhont. Hartvik  
28.10.1709, k. ~1720), jotka asuivat Potilankylässä  
Klipin saralla sijaitsevassa torpassa.

Kaarina vihittiin toisen kerran 2.02.1769  
jurvalaisen talokkaan Juho Niileksenp. Männyn s.  
4.05.1720 k. 10.10.1772 kanssa. Miehen vanhem-  
mat olivat uudistalon perustaja ja lautamies Niiles  
Matinp. Mänty alkuaan Hiipakka s. Jurvassa

12.1676 k.19.11.1753 ja Marketta Heikint.  
Kauppila s. Teuvassa 8.1676 k. Jurvassa 7.12.1758,  
vih. ~ 1698. Kaarina vihittiin vielä kolmannenkin  
kerran 6.6.1775 toisen jurvalaisen talokkaan Matti  
Antinp. Hahdon eli Valkaman s. 11.1.1731 kanssa.

Lapsia:

**Susanna Simunant.** Ruuth s. 30.1.1751 k. 23.3.1826  
Pso 28.06.1772 Juho Heikinp. Ylikoski s.4.1750  
k.23.12.1812 - Jurvan Ylikosken isäntäperhe.

**Tuomas Simunanp.** Ruuth s. 2.11.1752

**Antti Juhonp.** Mänty s. 17.10.1769 (tod.näk. kuoli  
ollessaan Jurvan Hahdon renkinä)

**Liisa Juhont.** Mänty s. 20.03.1771

**Jaakko Juhonp.** Mänty s. 9.02.1773

### **Erkki Siponp. "Pöyry"**

Erkki Siponp. Pöyry oli pestattu sotamieheksi,  
joka lähti Ruotsiin v.1694. Erkki Siponpojasta ei  
ollut saatu mitään tietoja hänen 10.9.1712 päivätyn  
kirjeensä jälkeen. Hän oli tuolloin naimaton.  
Ritaalan Kauppilaan oli jäänyt säilöön Erkin rahoja  
60 hopeataalaria, joita Sippo Risku vaati jaettavak-  
si kahteen otteeseen Isokyrön käräjillä v.1722 ja  
v.1726. <sup>45)</sup> Vuoden 1722 käsittely jäi odottamaan  
varmistusta hänen elossa olostaan. Vuonna 1726  
hänen todettiin kuolleen ja vaaditut rahat tuomittiin  
Sippo Riskulle. Häntä ei voida varmuudella  
identifioida Laihian Erkki Siponpoikien joukosta.

### **Matti Siponp. Pöyry**

Matti Siponp. Pöyry oli liikkuvainen itsellis-  
mies, joka kerran yritteli talolliseksikin. Renki  
Matti Siponpoika v.1677 Ritaalan Kauppilassa lie-  
nee asiakirjojen ensimmäinen maininta hänestä. <sup>4)</sup>

Todennäköisesti hän oli Keskikylän Hakon  
vävy. Talo oli ollut autio ja viljelemätön yli 20  
vuotta Perttu Knuutinpojan jälkeen, kunnes sen otti  
vuonna 1682 Martti Lassenp. Nikko Miettylästä (s.  
1646) puolisonaan Vappu. Taloa alettiin  
verottamaan 1/2 manttaalista maaherran päätök-  
sellä 9.03.1686 (oli aikoinaan verotettu koko mant-  
taalilta). <sup>48)</sup> Asujan tytär Anna vihittiin 1689 Matti  
Siponpojan kanssa, joka asui taloa kotivävyinä  
1689-1697, mutta jätti talon taas autioksi. Tämän  
jälkeen talon otti 12.09.1698 päivätyllä  
imissionilla Sippo Riskun lanko Erkki Martin-  
poika Pöyry. <sup>4)</sup> Hänen avullaan talo nousi uudes-  
taan pystyyn.

Matti Siponpoika löytyy vuosina 1697-1703  
Laihian Ritarin renkinä. Hänet mainitaan Pöyryn  
henkikirjoissa vain v. 1711, mutta hän asui talossa  
useita vuosia Ritarin jälkeen, kuten seuraava tieto  
osoittaa.

Matti Tuomaanp. Vähäkyrön Haarojoelta kertoi vuonna 1726, että hänen appensa Matti Siponpoika oli ollut Pöyryn sotamiehenä. Mikki Juhonp. Pöyry vastasi, että Matti Siponpoika oli ollut Pöyryn sotamies vuoteen 1713, jolloin tilalle tuli toinen <sup>23)</sup>. Sotamiespesti Pöyryn puolesta lienee jo alkanut Hakosta lähdön jälkeen.

Tiedot Matti Siponpoika Pöyrystä loppuvat tällä erää tähän, mutta suku lienee jatkunut Matti Tuomaanpojan puolison kautta Vähäkyrön Haarojoella. Ilmeisesti Matti Siponp. Pöyry oli kuollut jonkin aikaa ennen vuotta 1722.

Kauppilaan on merkitty piiaksi 1675-1677 Matti Siponpojan alle Mallu Sipontytär, joka on todennäköisesti Sippo Erkinpoika Kauppilan tytär. Tämä on ainoa tieto hänestä.

#### Tiedossa olleet Sippo Knuutin lapset:

<b>Pöyry Juho</b>	~1681	
Itsellinen Knuutissa, Riskussa ja Yrjälässä		
<b>Pöyry Priita</b>	1682	
1. Riskun em., 3. aviol. Vähäkyröön Erkkilään		
<b>Pöyry Maria</b>	1684	
1. aviol. Rintaan, 2. aviol. Ilmajolle Rantoon		
<b>Pöyry Marketta</b>	05.12.1691	k. pian synt. Jälk.
<b>Pöyry Vappu</b>	08.03.1694	
Itsellinen Torstilassa, syytinkil. Kahrassa		
<b>Pöyry Matti</b>	23.02.1696	k. pian synt. Jälk.
<b>Pöyry Kerttu</b>	23.02.1696	k. pian synt. Jälk.
<b>Pöyry Erkki</b>	02.04.1697	k. pian synt. Jälk.
<b>Risku Kaarina</b>	16.09.1699	
Itsellinen Torstilassa, syytinkil. Yrjälän Tuorissa		
<b>Risku Simuna</b>	21.10.1701	k. pian synt. Jälk.
<b>Risku Sippo</b>	06.02.1704	Knuutin isäntä 1725-

Kiitos jälleen Matti Lehtiölle, jonka apu on ollut tarpeen Kyrön tietojen varmentamisessa.

#### LÄHDEVIITTEET JA NIIDEN KOMMENTOINTI:

1) ES2029 s. 112. Sukuyhteyttä Ruutiin on hankala sovittaa muihin tietoihin Erkki Kauppilasta, sillä vaikuttaa siltä, että hän oli tullut Kauppilaan vaimonsa kautta.<sup>40)</sup> Tästä herää kysymys, oliko kysymyksessä eri Erkki Markuksenpoika. Laihialla asui samaan aikaan kaima Erkki Markuksenp. Potka, todennäköisesti lähtöisin Teuvan Varalasta. Tämä toinen Laihialla vaikuttanut Erkki Markuksenpoika oli kuitenkin Aarre Alapotin selvitysten mukaan Potkan kotivävy, joka ei avioitunut uudestaan, joten olen päättänyt Ruutilan vävyssä Erkki Markuksenpoika Kauppilaan. Yhteyttä Ruutiin tukee se, että Heikki Siponpojan ja Sippo Siponpojan liikanimenä esiintyy Knuutin paikalla myös Ruuti. 2) Laihian käräjät 18.08.1640 ES2028 s. 26 3) ES2028 s.250 4) SAY 5) Laihian käräjät 5.03.1646 ES2029 s. 140 6) Laihian käräjät 3.08.1642 ES2028 s. 165 7) Laihian talvikäräjät 29.01.1637 ES2028 ss. 85-86 8) ES2080 ss. 71-72 9) ES2030 s. 363 10) ES2030 s. 202 11) Laihian käräjät 28.05.1648 ES2029 s. 324. Martti Tuomaanp. Pöyry alkuaan Talso s. k. 4.09.1694, pso ~1650 Marketta Pertunt. Pöyry s. k. 12.10.1697. 12) ES2029 s. 111 13) Laihian käräjät 3.03.1650 ES2029 s. 113 14) ES2087 ss. 403-404. Aitta lienee sijainnut Tölbyssä eikä Tuovilassa = "Töby". Lanko Juho Martinp. Pöyry s. k. Adv. 1731 pso 25.03.1690 Maria Heikint. Pukki s. Vähäkyrön Kuuttila 3.1664 k. 30.05.1743. 15) Laihian käräjät 12.01.1693 ES2084 ss. 55 16) Laihian käräjät 9.01.1696 ES2085 ss. 12-13. Laihian talvikäräjät 1722 ES2096 s. 368. Pitäjän miehet valittivat, että Erkki Maunonpoika oli vastikään kuollut ja anoivat maaherralta pitäjänsepäksi tämän poikaa Matti Erkinpoikaa. 17) ES2085 s. 342 18) ES2080 s. 68 19) ES2087 s. 495. Matti Lassenpoika s. 2.1670 k. 28.09.1758, asui Torkossa 1695-1699, 1. pso 28.12.1694 Priita Simunan. Torkko k. 23.06.1704. 20) Laihian käräjät 26.08.1726 ES2097 s. 656 21) ES2099 s. 1420. Jaakko Simunanp. Tarkkanen oli sukua Torkkoon äitinsä Liisa Tuomaan. Torkon kautta. (s. 1641 k. 5.01.1709) 22) ES2098 s. 136 23) Laihian kesäkäräjät 26.08.1726 ES2097 ss. 661-662 24) Laihian kesäkäräjät 16. ja 19.09.1679, ES2080 ss. 272-273. Juho Heikinpoika oli Joupin isäntä vv. 1675-1679. 25) Laihian talvikäräjät 8. ja 9.02.1684, ES2081 s. 78. Vastapuoli oli oikeammin Simuna Juhonpoika Penssoni. 26) ES2080 ss. 286-287 27) ES2089 ss. 608-609. Matti Penssonin vaimo oli Tora Juhontytär Knuutti. 28) Laihian käräjät 5.11.1730 ES2099 s. 1390 29) Laihian käräjät 19.02.1694 ES2085 s. 330 30) ES2094 s. 761 31) LTK 1722 ES2094 s. 369-370 32) ES2098 s. 137 33) Laihian käräjät 27.10.1727 ES2098 ss. 829-830 34) Armas Luukko: Laihian historia s. 138 35) Laihian talvikäräjät 18.01.1726 ES2097 s. 56 36) LK 15.08.1723 ES2096 ss. 437-438 37) Laihian talvikär. 1772 ES s. 81. Kantajat olivat Iisakki Iisakinp. Kahran (s. 1725 k. 1759) tyttäriä. 38) Jaakko Kukon 2. huudatus Vähäkyrön käräjät 5.-7.03.1708 ES2093 s. 363 39) Iisakki Flaamingin 3. Puotulan huudatus Isokyrön kesäkäräjät 1708 ES2093 s. 880 40) Isokyrön käräjät 13., 15., 16.02.1686 ES2082 s. 130-131 41.1) Laihian seurakunnan tilikirjat. Haudattujen luettelot ja siten tarkat kuolinpäivät puuttuvat Laihialla vv. 1721-1733. 41.2) Laihian haudatut. Priitan ilmoitettu ikä tuskin on oikein, varsinkin, kun hän ei synnyttänyt enää v.n 1704 jälkeen. 41.3) Laihian kastetuissa on Mikki Tarkkaselle 26.04.1726 syntynyt Vappu, sittemmin Paavolan emäntä, merkitty väärin Mikki Torkolle. 41.4) Laihian kirkonkirjat. Tuomas Torkon lapset Kaisa s. 1712 ja Maria s. 1714 kuolivat pieninä. 41.5) Hiski Isokyrö. 42) Laihian talvikär. 12.01.1693 ES2084 s. 49. 43) Laihian talvikär. 21.01.1723 ES2096 s. 42 ja Laihian talvikär. 10.02.1724 ES2096 s. 168. Sameli Backman oli kuollut 3.04.1712. 44) Laihian talvikär. 10.02.1724 ES2096 s. 150. 45) Isonkyrön käräjät 12.3.1722 ES2095 ss.296-97, Isonkyrön käräjät 13.01.1726 ES2097 s.35 46) Laihian käräjät 5.&7.04.1746 ES2108 s. 21?. 47) Pohjanmaan jalkaväkirykmentin rullat WA626 ja WA627. Yleiskatselmusrulla WA1225. 48) Laihian käräjät 7.&9.08.1684 ES2081 s. 69.

#### Selitys isäntäluetteloihin:

Isäntäluetteloiden vuosiluvuissa olen poikennut nimitystä maaveron maksajasta, jos vertailevan asiakirjan mukaan mainittu isäntä on vainaja tai luopunut talon hallinnasta. Tavoitteena on ollut elävien isäntien hallintajaksojen määrittäminen. Luetteloiden tiedot on yhdistelty useasta lähteestä niin, että keskenään kilpailevissa tiedoissa käräjälähteen tieto voittaa.

**Eeva-Liisa Leskinen** on lahjoittanut toimikunnalle suuren määrän sukututkimuskirjallisuutta. Aineisto ei ole vielä täysin inventoitu, mutta materiaali käsittää mm. seuraavaa: Suomen Sukututkimusseuran vuosi-kirjat: 1918, 22-59, 70, 73, 86, 93. Vaasan Lukiolaiselämäkerrat 1844-72, Befolkningen I Jacobstad 1653-1714, Suomen Hopoeveriluettelot 1571 IV Satakunta, Vanhoja Sukutieto ja Genos julkaisuja. Aineisto on sijoitettu toimistolle WWS (Wanhon Weroluwetteloiden Selvitystyöryhmä) on saanut **Vantaan Sukututkijoilta** lahjoituksena 1600-lukua käsitteleviä mikrofilmejä, jotka ovat jo tutkimuksen alla. **Suuri kiitos lahjoituksista**

## Kyröön Komsit Jalasjärveä ja Teuvaa asuttamassa?

Jalasjärven historian mukaan pitäjässä sijaitsevan Komsin talon ensimmäinen isäntä oli Tuomas Tuomaanpoika, joka ilmestyy veroluetteloihin vuonna 1562. Samassa yhteydessä mainitaan talon autioituvan jo vuonna 1570, Tuomaan muuttaessa Teuvalle, jonne perusti uuden uudistalon. Teuvan Komsin talon isäntänä mainitaankin veroluetteloidessa samanniminen Tuomas Tuomaanpoika vuodesta 1576 alkaen. Teuvan Komsista talo muodostui Tuomaan toimesta pysyvä tila, Jalasjärven Komsin autioituessa sadaksi vuodeksi.

Talonimi Koms on kyröläiselle tuttu, sillä nousihan mainitunniminen Isonkyrön Ikolan kylän talo isäntiensä nimismiehen virkojen ja muun opillisen sivistyksen siivittäminä laajaan tunnettavuuteen. Kiinnostavaa tässä yhteydessä on kuitenkin se, olisiko Ikolan kylän Komsin talo voinut toimia ”moottorina” näinkin kaukana sijaitsevien uudistalojen asuttamisessa? Kyllä mahdollisesti! Vanhim-

missä veroluetteloissa talon isäntänä nimittäin mainitaan Tuomas Heikinpoika niminen mies, joka siis nimensä puolesta sopii verrattoman hyvin Jalasjärven ja Teuvan Tuomas Tuomaanpojan isäksi. Ikolan Tuomas Heikinpoika asui taloan vuoteen 1578 saakka ja hänellä oli todennäköisesti täysi-ikäisiä lapsia jo vuonna 1543, jolloin Ikolan kylässä mainitaan tapetun Erkki Tuomaanpoika niminen mies (Vuoden 1543 Sakkoluettelot).

Itse Tuomas Heikinpojasta käytettiin harvemmin Komsin nimitystä, vaan usein miten häneen nimeensä liitetään ammattinimike: muurimestari (*Muurimestari Tuomas*). Ikolan Tuomas Komsin jälkeen taloa isännöi poika Mikki 1580 ja Kerttu-leski vuonna 1582, jonka jälkeen talo oli jonkin aikaa autio. Tämän jälkeen talo joutui uuden suvun hallintaan. Uuden suvun oletetaan juontuvan Isonkyrön ”kirkkoruhtinas” Geetistä.

### Syyskokous

**Syyskokous Tarjantin Kahvikamarissa Isonkyrön keskustassa sunnuntaina 3/11, kello 13.00.**  
**Asioita: Virallistetaan toimintaa lisäämällä toimikunnan henkilömäärää, sekä valitaan toimihenkilöt. Laaditaan pohja vuoden 2003 toimintasuunnitelmalle. Nyt kaikki joille se on mahdollista joukolla mukaan tapaamaan toisiamme ”kaffeen ja nisun” merkeissä**  
**Matti Lehtiö**

### Uusia erillisjulkaisuja ilmestyy

**Nyt on vanhan Ilmajoen pitäjän alueella esivanhempia löytäneillä ainutlaatuinen tilaisuus saada lisää tietoa!** Lokakuun puolivälissä ilmestyy kaksi vanhaa Ilmajokea käsittelevää erillisjulkaisua. Julkaisut postitetaan tilaajille samanaikaisesti loka- marraskuun vaihteessa. Painokset ovat pieniä, joten varaa heti omasi!

**Markku Pihlajaniemi:** Ilmajoen käräjäjulkaisu, joka sisältää vuoden 1727 kahdet käräjät suomennettuna. sisältäen myös osittaiset sukuselvitykset henkilöistä **HINTA 7 Eur + postim.**

**Tapio Piirto:** Ilmajoen rippikirjat vv.1694-1720 puhtaaksikirjoitettuna **HINTA 12 Eur + postim.**  
Yhteyshenkilö: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö [tapani.pihlajainen@nic.fi](mailto:tapani.pihlajainen@nic.fi) puh. 06-4713509

### Ylistaron Kainaston kylänhistoria

**Kirjapainosta on juuri tullut markkinoille uunituore kylähistoriajulkaisu alueeltamme: ”KAINASTOA KANSIEN VÄLISSÄ”. Kirja on A4 kokoinen, kovakantinen ja 376 sivuinen. Sivumäärästä tekstisivuja on 313 kpl. Valokuvia kirjassa on 140, sekä 250 talokuvaa, joista 42 hävinneitä.**

**Teksti sisältää mm. kylän asutuksen alkuvaiheet 1600-luvun lopun uudisasutuksesta 1700-luvulle, sisältäen koko Kainaston ja Hopeavuoren alueen. 1800-luvun historiaa, sekä kylän lähihistoriaa tähän päivään saakka, henkilökuvia, alueen paikannimistöä syntyhistorioineen.**

**Kirjaa myy: Kalevi Istolahti puhelin: 06-4732652 Osoite: Seinäjoentie 949 61400 Ylistaro, Ylistaron Nordea ja Osuuspankki, sekä Välimaan kahvio Seinäjoentie 1200.**

**HINTA: 50 Eur + postim.**

### Ikolan kyläjulkaisu

Ikolan kylähistoriapiiri on julkaissut yhdessä Juuret-toimikunnan kanssa kesällä pienen erillisjulkaisun. Puolet julkaisun sisällöstä koostuu kylän lähiajan tapahtumista 1800-1900-luvulta ja loppu ennen 1600-lukua. Julkaisu sisältää mm. henkilökuvan eräästä Ikolan talon 1600-luvun isännästä, jonka jälkeläiset mm. levittäytyivät Ilmajolle. Julkaisua on vielä jonkin verran jäljellä **HINTA 4 Eur + postim.**

Yhteyshenkilö: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö [tapani.pihlajainen@nic.fi](mailto:tapani.pihlajainen@nic.fi) puh. 06-4713509

**2**

Port Payé  
Finlande  
PMM  
61500/13